

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ ANABİLİM DALI**

**ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE FEMİNİST TEORİ
İSVEÇ, İZLANDA VE KANADA
KARŞILAŞTIRMALI FEMİNİST DIŞ POLİTİKA ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
ESRA VARHAN**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ERKAN AFŞAR**

VAN-2021

KABUL VE ONAY SAYFASI

<p>Esra Varhan tarafından hazırlanan “ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE FEMİNİST TEORİ: İSVEÇ, İZLANDA ve KANADA KARŞILAŞTIRMALI FEMİNİST DIŞ POLİTİKA ANALİZİ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Uluslararası Politik Ekonomi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.</p>	
<p>Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Erkan Afşar Siyasi Tarih, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi</p> <p>Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	.....
<p>Başkan : Doç.Dr. Leyla Kahraman Yüce Kamu Yönetimi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi</p> <p>Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	.....
<p>Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hakan KARAASLAN Devletler Hukuku, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi</p> <p>Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	.....
<p>Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı</p> <p>Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	.....
<p>Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı</p> <p>Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	.....
<p>Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı</p> <p>Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	.....
<p>Tez Savunma Tarihi:</p>	28/06/2021
<p>Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum</p> <p>Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü</p>	.....

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (09.07.2021)

Esra VARHAN

Van-2021

(Yüksek Lisans Tezi)

Esra VARHAN

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Haziran, 2021

**ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE FEMİNİST TEORİ
İSVEÇ, İZLANDA VE KANADA
KARŞILAŞTIRMALI FEMİNİST DIŞ POLİTİKA ANALİZİ
ÖZET**

Uluslararası ilişkiler disiplinlerarası bir alan olmakla beraber felsefeyi, tarihi, ekonomiyi, sosyolojiyi ve daha birçok disiplini içinde barındırmaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplinin alt çalışma alanları olan çatışma, güvenlik, uluslararası hukuk, insan hakları, diplomasi, siyasi tarih de uluslararası sistemdeki aktörleri açıklamak için kullanılmaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplinine toplumsal cinsiyetin dahil olması 20. yüzyılın sonlarına denk gelmektedir. Feminist uluslararası ilişkiler, uluslararası politikanın kenarında kıyısında kalan, görmezden gelinen kadınların söylediklerini ve dertlerini dinleyerek disiplinin yöntem ve konularını geliştirmektedir.

Kuzey Avrupa demokrasinin model ülkelerinden olan İsveç, toplumsal cinsiyet eşitliğinde tüm dünyaya rol model olmayı hedeflemektedir ve bu nedenle İsveç Hükümeti 2014'ten bu yana kendisini feminist bir hükümet olarak adlandırmaktadır. 2014'te İsveç Dışişleri Bakanı Margot Wallström İsveç'te dünyanın ilk "feminist" hükümetinin olduğunu ilan etmiştir. Politika yapımında toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan İsveç, feminist dışişlerinin mümkün olduğunu göstermek üzere diğer ülkeler için de bir kılavuz yayınlamak örnek olmak istemektedir. İsveç feminist dış politikası kılavuzunda feminist dış politikanın, dünya genelinde cinsiyetler arasında eşitliği sağlamayı ve kadın ve kız çocuklarının temel haklarını desteklemeyi amaçladığı belirtilmiştir. Bu nedenle İsveç, diğer devletlerin de feminist dış politika benimsemesi için kadın-erkek eşitliğini teşvik etmekte, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasını desteklemektedir, diplomatik ilişkilerinin güçlü olduğu ülkelerde feminist dış politika söylemlerini yaygınlaştırmak için politikalar üretmektedir.

İsveç'in ardından Kanada da feminist dış politika söylemini kullanmaya başlamış ve uluslararası yardım konusunda bu politikayı uygulamaya koymuştur. İzlanda ise toplumsal cinsiyet eşitliği endekslerinde zirvede yer almasına rağmen feminist dış politika söylemini benimsemeyen bir ülkedir. Bu çalışmada karşılaştırmalı olarak bu üç devlet; kadınların siyasete katılımı, temsiliyeti, insan haklarına erişimi, sosyokültürel ve ekonomik statüleri bağlamında değerlendirilecek olup dış politikada feminist yaklaşımın uygulanabilirliği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Uluslararası İlişkiler, Toplumsal Cinsiyet, Feminist Dış Politika, İsveç, Kanada, İzlanda

Sayfa Sayısı: xiii+101

Tez danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Erkan AFŞAR

(Master's Thesis)

Esra VARHAN

VAN YUZUNCU YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

June, 2021

**FEMINIST THEORY IN FEMINIST FOREIGN POLICY
SWEDEN, ICELAND AND CANADIAN
COMPARATIVE ANALYSIS OF FEMINIST FOREIGN POLICY**

ABSTRACT

International relations is interdisciplinary, it includes philosophy, history, economics, sociology and many other disciplines. In addition, conflict, security, international law, human rights, diplomacy and political history, which are sub-studies of the discipline of international relations, are also used to explain the actors in the international system. Also, the inclusion of gender in the discipline of international relations coincides with the end of the 20th century. Feminist international relations develops its methods and subjects by listening to the words and problems of women who are on the edge of international politics and ignored.

Sweden, one of the model countries of Northern European democracy, aims to be a role model for the whole world in gender equality and therefore the Swedish Government has been calling itself a feminist government since 2014. In 2014, Swedish Foreign Minister Margot Wallström declared government as the world's first "feminist" government. Sweden that based on gender equality in policy making, wants to be an example by publishing a guide to show that feminist foreign affairs is possible to other countries. . In the Swedish feminist foreign policy guideline, feminist foreign policy aims to achieve equality between the sexes around the world and to support the fundamental rights of women and girls. For this reason, Sweden endeavours to gender equality for adoption of feminist foreign policy in other states, supports the mainstreaming of gender, produces policies to extend feminist foreign policy discourses in countries with strong diplomatic relations.

After Sweden, Canada initiated to use the feminist foreign policy discourse and makes operative this policy into practice in international assistance. Iceland, although it is at the top of the gender equality indices, is a country that does not adopt the feminist foreign policy discourse. This study will comparatively evaluate these three states in the context of women's participation in politics, representation, access to human rights, socio-cultural and economic status, and will discuss the applicability of the feminist approach in foreign policy.

Key Words: Feminism, International Relations, Gender, Feminist Foreign Policy, Sweden, Canada, Iceland

Quantity of Page: xiii+101

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Erkan AFŞAR

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
ÖNSÖZ.....	xiii
GİRİŞ	1
ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ.....	5
1.ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	7
1.1. Uluslararası İlişkilerde Temel Teorik Yaklaşımlar	8
1.1.1. Realizm	9
1.1.2. Liberalizm	10
1.2. Uluslararası İlişkiler Disiplinine Feminist Teorinin Katkıları ve Eleştirileri..	11
1.2.1. Feminizm ve Feminizmin Dalgaları	11
1.2.2. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Farklı Feminist Yaklaşımlar	14
1.2.2.1. Liberal Feminizm	14
1.2.2.2. Marksist Feminizm.....	14
1.2.2.3. Postmodern Feminizm	15
1.2.2.4. Postyapısalcı Feminizm	15
1.2.2.5 Post-Kolonyal Feminizm	16
1.2.2.6. Radikal Feminizm	16
1.2.2.7. Eleştirel Feminizm	16
1.3. Feminist Teorinin Uluslararası İlişkiler Disiplinine Dahil Oluşu	16
1.4. Uluslararası İlişkiler Kavramlarına Feminist Bir Bakış	20
1.4.1. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramına Feminist Bir Bakış	20
1.4.2. Uluslararası İlişkilerde Egemenlik Kavramına Feminist Bir Bakış.....	20
1.4.3. Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramına Feminist Bir Bakış	21
1.4.4. Uluslararası İlişkilerde Savaş ve Barış Kavramına Feminist Bir Bakış ...	22
1.4.5. Uluslararası İlişkilerde İnsan Haklarına Feminist Bir Bakış	25
2. FEMİNİST DIŞ POLİTİKA SÖYLEMİ	27

2.1 Ulusal Parlamentolarda Kadın Temsiliyeti	28
2.1.1 Avrupa ve Amerika Ulusal Parlamentolarından Kadın Temsiliyeti Örnekleri	28
2.1.2. İsveç Parlamentosunda Kadınlar	41
2.1.2.1. İsveç'te Cinsiyet Eşitsizliklerini Sona Erdiren Reformlar.....	43
2.1.3. İzlanda Parlamentosunda Kadınlar	43
2.1.4. Kanada Parlamentosunda Kadınlar.....	47
2.2. Feminist Dış Politika Mümkün Söylemi: Dış Politikada Feminizm.....	49
2.2.1. İsveç Feminist Dış Politikası	51
2.2.1.1. İsveç Feminist Dış Politikasına Yönelik Temel Eleştiriler	61
2.2.2. Kanada Feminist Dış Politikası.....	66
2.2.2.1. Kanada'nın Feminist Uluslararası Yardım Politikası	71
2.2.2.2. Kanada Feminist Dış Politikasına Yönelik Temel Eleştiriler	74
2.2.3. İzlanda Feminist Dış Politikası	76
2.2.3.1. İzlanda Dış Politikasında Kadınlar ve Feminizmin Yükselişi	76
2.2.3.2. İzlanda'da Cinsiyet Eşitliği	77
2.2.3.3. İzlanda Dış Politikasında Kadınlar.....	81
2.2.3.4. İzlanda'da Sivil Toplum ve Uluslararası Kurumlar	82
2.2.3.5. İzlanda neden cinsiyet eşitliğinde dünyanın küresel lideri konumundadır?.....	85
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA	93
ÖZGEÇMİŞ	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

KISALTMALAR LİSTESİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
BM 1325	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kadın, Barış ve Güvenlik Kararı
CEDAW	Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi
EP	European Parliament
EU	European Union
FIAP	Feminist Uluslararası Yardım Politikası
GDI	Gender Diversity Index
IPU	Inter-Parliamentary Union
LGBTI	Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks

OECD

Ekonomik Kalkınma ve

İşbirliği Örgütü

WAGE

Women and Gender Equality

WEF

World Economic Forum

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1.1. Ana Akım Uluslararası İlişkilerde İkilikler	18

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1 Uluslararası İlişkilerde Feminist Literatür	11
Şekil 2.1. Women in Politics 2021	30
Şekil 2.2. Gender Diversity Index 2020	33
Şekil 2.3. Women in Top EU Jobs	35
Şekil 2.4. Women in Parliaments	36
Şekil 2.5. European Parliament	37
Şekil 2.6. Proportion of Women and Men in the Parliament	38
Şekil 2.7. Women in National Parliament	39
Şekil 2.8. Women in the Governments of European Parliament	40
Şekil 2.9. Women in the National Parliament (Sweden)	42
Şekil 2.10. Kadın Uluslararası Örgütlerinin Değişimi	83

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik	Sayfa
Grafik 2.1 Ulusal Parlamenta Kadınlar, 1995-2020	29
Grafik 2.2. Kadın Parlamento Başkanları	34
Grafik 2.3. Number of Women in the Parliament 1974-2017	45
Grafik 2.4. Women in the Parliament of Canada	48
Grafik 2.5. Sweden Weapon Sales	62
Grafik 2.6. 2020 Küresel Cinsiyet Farkı Endeksi	78

ÖNSÖZ

Bu tez hem bireysel bir mücadelenin hem de kolektif bir sorumluluğunun sonucunda, feminist kadın hakları savunucularına, politikacılara ve uluslararası örgütlere politika ve uygulama konusunda kaynaklık etmek amacıyla yazılmıştır.

Öncelikle tez yazım sürecinde destek ve katkılarından dolayı tez danışmanım saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Erkan Afşar'a teşekkür ederim. Tez jürimde bulunan Doç Dr. Leyla Kahraman Yüce'ye ve Dr. Öğr. Üyesi Hakan Karaaslan'a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak, tezimin her aşamasında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme, hayatımın her alanında bana örnek olan, beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan biricik anneme ayrıca sonsuz teşekkür ederim.

Esra Varhan

Van-2021

GİRİŞ

Uluslararası ilişkiler disiplini erkek egemen ve eril dile sahip bir disiplin olduğu için bununla bağlantılı olarak dış politikalar da toplumsal cinsiyet perspektifinden uzak yapılmaktadır. Feminist teorinin uluslararası ilişkiler disiplinine girişi 1980'lerin sonuna 1990'ların başına denk gelmiştir. Feminist yaklaşımın uluslararası ilişkiler disiplinindeki gelişiminde Ann Tickner, Sandra Harding, Cynthia Enloe ve Christine Sylvester öncülük yapmıştır.

Sylvester'in da belirttiği gibi feminist uluslararası ilişkiler yeni başlamış ve henüz bitmemiş bir yolculuktur (Sylvester, 2020). Feminist Uluslararası İlişkiler teorisi, uluslararası siyasetin hem kadınları hem de erkekleri nasıl etkilediğini ve bunlardan nasıl etkilendiğini ve ayrıca uluslararası ilişkiler disiplininde kullanılan temel kavramların (örneğin savaş, güvenlik vb.) nasıl cinsiyetlendirildiğini incelemeyi içerir. Feminist uluslararası ilişkiler, yalnızca uluslararası ilişkilerin devletler, savaşlar, diplomasi ve güvenlik üzerindeki geleneksel odağıyla ilgilenmekle kalmaz, aynı zamanda feminist uluslararası ilişkiler akademisyenleri de cinsiyetin mevcut küresel ekonomi politliğini nasıl şekillendirdiğine bakmanın önemini vurgularlar.

Kuzey Avrupa demokrasinin model ülkelerinden İsveç, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından da dünyaya rol model olmaktadır. İsveç Hükümeti kendisini feminist bir hükümet olarak adlandırmaktadır. 2014'te İsveç Dışişleri Bakanı Margot Wallström dünyanın ilk "feminist" hükümeti olduğunu ilan etmiştir. Politika yapımında toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan İsveç, feminist dışişlerinin mümkün olduğunu diğer ülkeler için kılavuz yayınlayarak örnek olmak istemektedir. İsveç feminist dış politikası kılavuzunda feminist dış politika, dünya genelinde cinsiyetler arasında eşitliği sağlamayı, kadın ve kız çocuklarının temel haklarını desteklemeyi amaçlamaktadırlar. Bu çalışma İsveç Hükümeti'nin öncelediği iki politikaya dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Birincisi barış diplomasisi, mevcut durumda müdahaleci ve saldırgan olmayan İsveç devleti, uluslararası dış yardımlarını yaptığı, uluslararası barış masalarında oturduğu özellikle çatışma içindeki ülkelerde, kadın-erkek eşitliğini,

toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasını destekliyor. İkinci olarak da diplomatik ilişkilerinin güçlü olduğu ülkelerde feminist dış politika söylemlerini yaygınlaştırmak için politikalar üretmektedir.

Kuzey ülkeleri demokraside olduğu gibi kadın haklarında da dünyada ileride olup diğer ülkelere örnek olmaktadır. İsveç hükümetinin 2014'te yürürlüğe koymuş olduğu feminist dış politika söylemi, diğer Kuzey Avrupa ülkelerini ve Kanada'yı da olumlu yönde etkilemiştir. Toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretmek feminist dış politika söyleminin temelini oluşturmaktadır. İsveç hükümetinin toplumsal cinsiyet politikası; kadınlara da erkekler gibi ekonomik anlamda güçlenebilmeleri için eşit imkânların verilmesini, eğitim ve öğretimde eşitlik sağlanmasını, bireylerin kendilerini geliştirebilmeleri için eşit fırsat sunulmasını, ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumluluk gerektiren konularda kadın ve erkeklerin eşit olmasını ve güç ile etkinin kadınlar ve erkekler arasında eşit paylaşılmasını içermektedir. Cinsiyet eşitliği, İsveç dış politikasının temel amacıdır. Kadınların ve kız çocuklarının temel insan haklarından yararlanmasını sağlamak, uluslararası ilişkiler bağlamında bir zorunluluktur ve İsveç'in daha geniş dış politika hedeflerine (barış, güvenlik ve sürdürülebilir kalkınma) ulaşmasının ön şartı olarak belirlenmektedir. İsveç feminist bir dış politikaya sahip ilk ülke olmakla beraber, önemli olanın sonuçların ve yapılan değişikliklerin olduğunu vurgulamaktadır. 2018 Dünya Ekonomik Forumu tahminine göre Batı Avrupa'da 61 yıl sürecek olan cinsiyet uçurumunu kapatmak için uluslararası işbirliğine ihtiyaç duymaktadır. Bu doğrultuda Avrupa ülkelerini toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politikalar yapmaları konusunda teşvik etmektedir. Bu çalışmada temelde uluslararası ilişkilerde feminist teoriye odaklanmakla beraber, konuya feminist dış politika uygulayan öncü ülke olan İsveç'i temel alarak İzlanda ve Kanada'ya karşılaştırmalı olarak bakacaktır. İzlanda feminist dış politika söylemi ile yola çıkmamış ve bunu ilan etmemiştir ancak toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilen politikalar sayesinde eşitlik endekslerinde her yıl zirvede yer almaktadır. Bu nedenle feminist hükümet örneği olarak değil, toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı politikalar üreten bir devlet olarak araştırmaya eklenmiştir. Kanada ise 2017'den itibaren İsveç'in ardından feminist dış politika ilan eden devletler arasındadır. Özellikle 2015'ten sonra liberal hükümete başkanlık eden Justin Trudeau eşitlikçi politikaları ve uygulamaları sayesinde dünya kamuoyu önünde ön plana çıkmıştır. Çalışmada feminist dış politika

gözetilen üç devlet de farklı analiz biçimleri ile ele alınmaktadır. Bunun sebebi İsveç'in hükümet bazında, İzlanda'nın toplum bazında, Kanada ise aktör/lider bazında toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetmesidir.

Bunun yanı sıra bu politikalara bakarken; savaş, barış ve güvenlik gibi uluslararası ilişkiler kavramlarına da feminist bir perspektiften yaklaşacaktır. Bunu yaparken kadınları ve kız çocuklarının eşitliğini temel alan uluslararası sözleşmeler ve Birleşmiş Milletler (BM) kararlarına da bakılacak, temel çalışmalar BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan 1325 ve Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne (İstanbul Sözleşmesi) odaklanılacaktır.

Çalışma iki ana bölümden ve bu bölümler içerisinde yer alan alt başlıklardan oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Uluslararası İlişkiler disiplinin ortaya çıkışı ile birlikte, disiplinindeki iki temel yaklaşımı olan realizm ve liberalizm incelenmektedir. Bu iki temel yaklaşımın Uluslararası İlişkiler disiplinini nasıl geliştirdiği ve etkilediği Feminist Uluslararası İlişkilerin gelişimi için önem arz etmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplinine feminist teorinin katkıları ve eleştirileri, farklı feminist yaklaşımlar ile birlikte ilk bölümde yer almaktadır. Uluslararası İlişkilerde sıkça kullanılan güç, güvenlik, egemenlik, insan hakları, savaş ve barış kavramlarına da feminist teori çerçevesinde bakılacak ve bu kavramlar yeniden tanımlanmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, feminist dış politika söylemine yer verilmektedir. Tezin ana sorunsalı olan dış politikada feminizm söyleminin temeli olarak ön plana çıkarılan ve feminist dış politika uygulanması için gerekli görülen ulusal parlamentolarda kadın temsiliyetine bu bölümde değinilmiştir. Örnek ülkeler olan İsveç, Kanada ve İzlanda'ya değinmeden önce Avrupa ve Amerika'da parlamentolarda kadın temsiliyeti nitel ve nicel olarak oranlarına ve etkilerine bakılacak, buradan hareketle devam eden alt bölümde örnek ülkelerin bu konuda ne kadar başarılı olup olmadığı analiz edilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünün ikinci alt başlığında ulusal parlamentolardan yola çıkarak yapılan analiz sonucunda İsveç, İzlanda ve Kanada'nın feminist dış politika söylemlerine odaklanılacaktır. İsveç'in öncüsü olduğu feminist dış politika tüm dünya için yeni bir kavramdır. İsveç'in bu konuda oluşturduğu ve yayınladığı belgeler bu konuda aydınlatıcı ve açıklayıcı bir yöne sahiptir. İsveç ile beraber iç ve dış politikada toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilen devletler de feminist dış politikanın nasıl uygulanacağı noktasında araştırmalar ve çalışmalar yapmaktadır.

Feminist teorisyenler ve feminist hareketler tarafından öne sürülen politika önerilerinin çoğu, feminist bir dış politikanın nasıl yapılacağına dair fikirler üretirken, devletler de teori ve uygulamalarına kadınları ve toplumsal cinsiyeti dahil etmek için mevcut paradigmatları değiştirmeye odaklanmıştır. Bu çalışma feminist dış politika benimseyerek bunu yapmaya çalışan İzlanda feminist dış politikayı dar bir çerçeveden, uluslararası yardım politikalarına uygulayan Kanada ve feminist olmamasına rağmen iç ve dış politikasında toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı politikalar yaparak cinsiyet eşitliğinde bir sırada olan İzlanda üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışmada savulan temel tez parlamentosunda kadın katılımının yüksek olduğu devletler, feminist dış politika üretme ve uygulama noktasında başarıya ulaşacaktır.

Çalışmanın son bölüm son alt başlığında devletlerin imzacı olduğu cinsiyet temelli şiddet ve ayrımcılık temelli uluslararası sözleşmelere değinilmiştir. İsveç, İzlanda ve Kanada, her üç devlet de 1995 Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, Kadın, Barış ve Güvenlik konulu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1325 (UNSCR 1325) Kararı ve Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) tarafı ülkelerdir. Aynı zamanda İsveç ve İzlanda kısa adıyla İstanbul'da imzalanmasından ötürü İstanbul Sözleşmesi olarak anılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin imzacılarından.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise yukarıda sözü edilen sorulara verilen cevaplar ve çalışmanın temel bulguları özetlenecektir.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Karşılaştırmalı dış politikanın gelişimi, birkaç temel özelliği yansıtmaktadır. İlk olarak karşılaştırmalı dış politika analizi derin kökleri olmasına rağmen, görece yeni bir analiz biçimidir, kökenleri 20. yüzyılın ortalarına kadar uzanan araştırmalara dayanmaktadır. Karşılaştırmalı dış politika doğası gereği disiplinler arasıdır, birçok ilgili disiplindeki teorilerden ve fikirlerden hareket eder. Ayrıca, karşılaştırmalı dış politika aynı zamanda, karşılaştırmalı perspektifte dış politika yapımının teorik anlayışını ilerletmeye çalışan bir alt alandır. Bu nitelikler, teoride, uluslararası ilişkiler bilimine potansiyel katkılar ve geniş kapsamlı gelişmeler sağlamıştır. Karşılaştırmalı dış politika aynı zamanda karar vericiler için yararlı olabilecek konular; aktörler, faktörler ve koşullar hakkında içgörüler içeren, politikayla oldukça ilgili bir alt alandır.

Karşılaştırmalı dış politika, 20. yüzyılın ortalarında uluslararası ilişkiler ve diplomasi çalışmalarının bir türü olarak ortaya çıkmıştır. Uluslararası ilişkiler çalışmasını (devletlerin uluslararası politikada birbirleriyle ilişki kurma şekli) iç politika (hükümetlerin işleyişi ve bireyler, gruplar ve kurumlar arasındaki ilişkiler) çalışmasıyla birleştirir. Uluslararası ilişkiler teorileri öncelikle devlet davranışıyla ilgilenirken, karşılaştırmalı dış politika uluslararası ilişkiler çalışması dış politika açıklamalarını içerir ve aktörlerin söylemlerini ve uygulamalarını da dikkate alır. Geleneksel teoriler, başta realizm olmak üzere, devletlerin küresel meselelerde neler yaptıklarını, neden yaptıklarını birincil veya tek açıklaması olarak dış noktaya odaklanma eğilimindedir. Bu teoriler, devletin veya siyasi sistemin işleyişini ve seçilen iç politikaları açıklama eğilimindedir, kısıtlı olarak iç politikanın bir devletin dış politikaları üzerindeki etkileri hakkında yorum yaparlar. Ancak bu çalışma devlet ve hükümet liderleri bazında toplumsal cinsiyet odaklı politikalara iç politikalarını da dikkate alarak bakacaktır.

Bu çalışmanın temel hedefi eril bir dile ve yönteme sahip olan uluslararası ilişkiler disiplinini irdelemek ve erkek egemen bir disiplin olmasının nedenlerini sorgulayarak feminist bir dış politikanın mümkün olabileceğini İsveç, İzlanda ve Kanada örnekleriyle ortaya koymaktadır. Bunu yaparken bu devletlerin sadece dış

politikasına değil, dış politikalarını etkileyen iç politika uygulamaları da mercek altına alınmıştır.

Bu alışma literatüre de özgün bir içerik sunmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle araştırma aşamasında diğer feminist Uluslararası İlişkiler çalışmalarından farklı olarak karşılaştırmalı dış politika analiz yönteminin kullanılması tercih edilmiştir. Çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Çalışma üç devlet arasında karşılaştırmalı olarak ilerleyeceğinden dolayı karşılaştırmalı araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Farklı toplumlar ve devletler çalışmada yer aldığı için sistematik bir yapı ortaya koymak gerekecektir. Bu noktada üç devletin feminist dış politikaları toplanacak, mevcut durum analiz edilecek ve bu üç devletin ortaklıkları ve farklılıkları üzerine bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır. Çalışmanın oluşturulmasında toplumsal cinsiyet, feminizm, uluslararası ilişkiler, politika, siyaset, medya gibi konulara ait kitaplar, bilimsel makaleler, raporlar, tezler, resmi belgeler ve internet kaynakları analiz yöntemi ile incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırılan konuya ilişkin özömlenelerde ikincil kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır. Toplanan kaynaklar ve veriler analiz edilerek, yorumlanarak açıklanmıştır.

1.ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Uluslararası ilişkiler disiplini siyaset biliminin bir alt bölümü olarak ortaya çıkmıştır. Siyaset kavramı, Aristoteles'in kullanımıyla şehir devleti olarak ifade edilen polisler arasındaki ilişkileri düzenlemek için Antik Yunan'da ortaya atılmış olmasına rağmen modern uluslararası ilişkiler disiplini uluslararası sistemde 15. yüzyıl sonrasında Rönesans ve Reform hareketlerinin de etkisiyle, 1648'de egemen devlet tarafından oluşturulan Westfalyan sistemin hakim olması ve ulus devletin ortaya çıkışıyla, belli bir egemen tarafından yönetilen ve sınırları olan devletler arasındaki ilişkileri düzenlemek adına ortaya atılmıştır ancak günümüzde sadece devletleri kapsamakla kalmaz; devlet dışı aktörlerin ilişkilerini de düzenleme amaçlı kullanılmaktadır. Bu devlet dışı aktörler hükümetler arası, hükümetler dışı ve çok uluslu şirketleri de kapsamaktadır.

Ortaçağ Avrupası'nda dinin hakim olduğu feodal sistemin yerini 17. yüzyıl itibariyle seküler prensipleri olan ulus devletler almıştır. Devletler dini otoritelerin yerine seküler yapıları ön plana alarak, kiliseyi etki dışına almış ve kralların egemenliklerini tanımaya başlamışlardır. Uluslararası sistemde sınırlar kralın hakimiyetinde olan egemenlik alanlarında şekillenmiştir. Kiliseden ve Tanrı'dan bağımsız uluslararası sistemde, yeni güç dengeleri ortaya çıkmıştır ancak bu yeni sistemde tüm egemen güçler eşittir.

Uluslararası ilişkiler disiplinler arası bir alandır ve felsefeyi, tarihi, ekonomiyi, sosyolojiyi ve daha birçok disiplini içinde barındırmaktadır. Bununla birlikte uluslararası ilişkiler disiplinin alt çalışma alanları olan çatışma, güvenlik, uluslararası hukuk, insan hakları, diplomasi ve siyasi tarih de uluslararası sistemdeki aktörleri açıklamak için kullanılmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde dört temel analiz düzeyi vardır:

1. Birey: En dar kapsamlı analiz düzeyidir. Bireylerin (liderler, politikacılar, başkanlar) seçimlerine, perspektiflerine ve hareketlerine odaklanır.

2. Devlet: Devletlerin demokratik ya da otoriter olması bu analiz düzeyinde önemlidir çünkü devlet yapısı uluslararası ilişkileri etkileyecektir. Çıkar grupları, siyasi partiler ve hükümet temsilcileri bu düzeyde ele alınır.

3. Devletlerarası/Uluslararası: Bu düzeyde bölgesel ilişkiler, komşu ülkelerle ya da ittifaklarla olan ilişkiler incelenir. Bu düzeyde iç politikalardan ziyade dış politikalar önem arz eder.

4. Küresel/ Sistem: Bu düzeyde sistemi etkileyen devletler dikkate alınır. Devletlerin bipolar, multipolar ya da unipolar oluşu bu düzeyde odak haline gelmiştir. Hegemonik devletlerin sistemi yönetmesi bu düzeyde incelenir.

Uluslararası İlişkiler disiplininin erkek egemen bir disiplin oluşu 20. yüzyıla kadar görmezden gelinmiştir. Devletleri yönetenler ve dış politikada söz sahibi olan politikacıların çoğu erkektir ve maskülen özellikler siyasette hakimdir.

Uluslararası ilişkiler disiplinine toplumsal cinsiyetin dahil olması 20. yüzyılın sonlarına denk gelmektedir. Cynthia Enloe'nun, "peki kadınlar nerede?" diye sorması üzerine uluslararası ilişkilerde feminizm tartışmaya açılmıştır. Feminizmin iki ana argümanı ortaya sunulmuştur:

-Kadınların deneyimleri sistematik olarak erkeklerden farklı gelişmektedir.

-Tüm sosyal ilişkiler toplumsal cinsiyete bağlı olarak gelişmektedir ve bu yüzden kadınların hayatı toplumsal meselelerde toplumsal cinsiyet çerçevesinde biçimlenmektedir. Kadınlar siyasette eşitsizliklere, istismara ve şiddete maruz kalmaktadır. Bu argümanlar ışığında feminist teori uluslararası ilişkiler disiplinde kendi sözünü söylemelidir. Feminizmin ve toplumsal cinsiyet bakış açısının akademik disiplinlere ve dolayısıyla uluslararası ilişkiler disiplinine de dahil olmasıyla kamusal alanda toplumsal cinsiyete dair bilinç de yükselmiştir (Heywood, 2003:242).

1.1. Uluslararası İlişkilerde Temel Teorik Yaklaşımlar

Uluslararası ilişkiler disiplinine yakın zamana kadar erkek egemen anlayışın hakim olduğu ve temelde realizm ve liberalizm olmak üzere iki yaklaşım çerçevesinde geliştirildiği söylenebilir. Feministler uluslararası ilişkilerin kadınların deneyimine yer

vermediğini ve bu yüzden bu deneyimlerin toplumsal cinsiyet olgusuyla bir araya getirilerek yazılması gerektiğini vurgularlar.

1.1.1. Realizm

Feministler en temel eleştirilerini uluslararası ilişkilerin en eski teorisi olan realizme yönelik yapmıştır. Ortaya çıkışı Antik Yunan'a dayanan realizm temelde üç karakteristik özelliğe sahiptir. İlki, insanların doğuşu itibariyle bencil olduğu ve sadece çıkarlarına yönelik ilişkiler kurduğudur. Bu düşünceyi en iyi yansıtan eser Machiavelli'nin Prens (The Prince) eseridir.

İkinci karakteristik özellik ise realizmin siyasetteki temel aktörü devlet olarak görmesidir çünkü en güçlü otoriteye sahip olan kurum devlettir. Devletler ulusal çıkarlarını gözeterek siyaset yapar ve her zaman güçlü olan haklıdır. Ulusal çıkarlarını gözetilen devletler etik, ahlaki ilkelere bağlı kalmayacaktır ve kazanmak için her yolu mübah göreceklendir, çünkü çıkarlar ahlakın üstündedir.

Üçüncü olarak realistler uluslararası sistemi anarşik, kaos ortamı olarak görürler. Sistemde devletlerin üstünde herhangi bir güç olmadığı için, devletlerin kendi aralarındaki ilişkileri de herhangi bir otorite düzenleyemez, rekabet ve çıkar çatışması da önlenemezdir ve bu yüzden sistem anarşiktir. Realizm uluslararası sistemi anarşik olarak betimlerken, Sylvester realizmin bu temel varsayımını boşa çıkarır ve feministler kadınların kurduğu ilişkiler ve ağlarla, feminist örgütlenmelerle bu yaklaşımı eleştirir (Sylvester, 1994:6-7).

Devletler uluslararası sistemde güçlü olma savaşı verirler. Bir devlet kendi güvenliğini sağlamaya çalışırken başka bir devleti tehdit ediyorsa arada bir ikilem vardır ancak realistler sistemin güçlü olması için böyle bir ikileme ihtiyaç duymaktadır. (security dilemma) Realistler güç birliğini değil, dengeyi savunur (balance of power) ve bu nedenle devletlerarası ya da uluslararası işbirliklerine gitmezler.

‘Devletlerin ebedi dostları yoktur, ebedi çıkarları vardır.’

Lord Palmerston

1.1.2. Liberalizm

Uluslararası ilişkilerdeki bir diğer temel yaklaşım ise liberalizmdir, John Locke, Immanuel Kant, Adam Smith gibi düşünürlerin temsil ettiği bu siyasi akım karşılıklı ekonomik bağımlılıklara, ticari ilişkilere, küresel normlara ve uluslararası işbirliklerine dayanır. Ortak değerler etrafında toplanabilen devletler işbirliğini tercih ederek daha demokratik bir ekonomik refah seviyesi yüksek bir dünya tahayyül ederler. İdealist liberallerin hayali kozmopolit bir dünya hükümetidir. Siyaset karşılıklı kazanca ve uzlaşya dayanır, bu iki olgu çıkar ve güç çatışmasının önüne geçer.

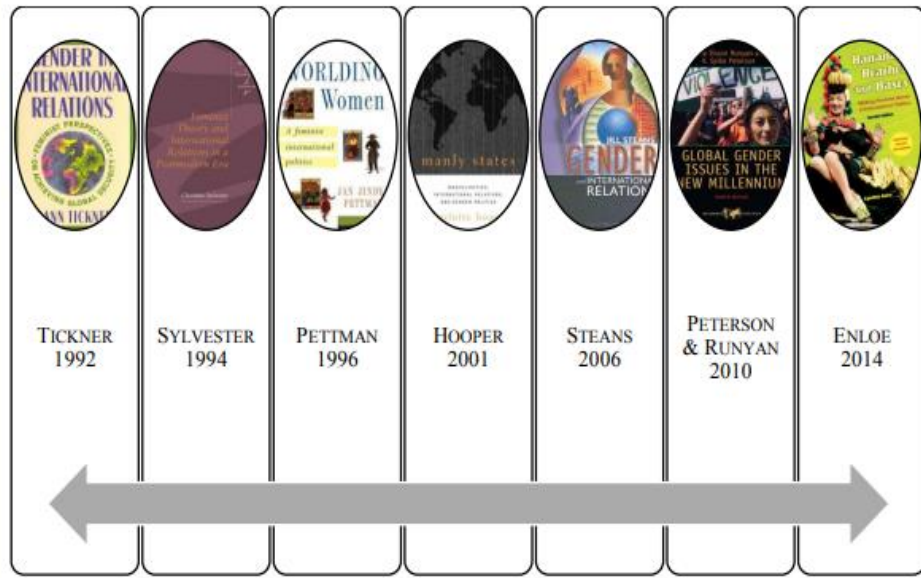
Liberaller toplumun koşullarını anlamaya çalışarak uluslararası anlaşmazlıkları çözmeye ve barışı sağlamaya çalışırlar. Liberaller demokratik devletlerin birbiri ile çatışmayacağını bu nedenle barışın kendiliğinden sağlanacağını vurgular. Devletleri ticari ilişkiler için bir araya getirmek kolaydır ancak askeri birleşmeler için bir araya getirmek zordur çünkü ulusal çıkarlar bu noktada birbiri ile çatışacaktır ancak demokratik devletlerin çıkarları ortak olduğu için çatışmalarına gerek kalmaz. Cinsiyet eşitliği ile devletlerin uluslararası alanda güç kullanımı arasında temel bir ilişki vardır ve cinsiyet eşitliğinin artmasıyla paralel bir biçimde uluslararası alandaki uyuşmazlıklarda devletlerin şiddete başvurmalarının da azalacağı düşünülür (Tickner ve Sjoberg, 1999:189).

Realistler insan doğasının kötü olduğunu düşünerek kötümserken, devletlerin işbirliği yapmamasını savunurken, liberaller iyimserdir ve barış için işbirliğine giderler. Ancak Soğuk Savaş sonrası liberalizm ve realizmin uluslararası ilişkileri açıklamakta başarısız olduğu ortaya çıkınca, bir diğer temel uluslararası ilişkiler teorisi olan inşacılık, uluslararası ilişkileri sosyal boyutlarıyla incelemeye çalışır ve üç temel kavramı kullanır: kimlik, çıkarlar ve normlar.

1.2. Uluslararası İlişkiler Disiplinine Feminist Teorinin Katkıları ve Eleştirileri

1.2.1. Feminizm ve Feminizmin Dalgaları

Uluslararası ilişkiler disiplininde feminist teoriye bakmadan önce feminizmi açıklamak gerekmektedir. Feminist hareketin temelinde kadını görünür kılmak ve haklarını insan haklarından ayrı tutmayarak savunmak vardır. Feminizm patriyarkal (ataerki) sisteme bir baş kaldırıştır ve patriyarkal sistemin yarattığı cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele etmenin yollarını arar. Bir ideoloji aynı zamanda bir dünya görüşü olan feminizmin temel varlık sebebi, kadının ezilmişliğine (women's oppression) ve toplumdaki ikincil durumuna (secondary status), son vererek toplumsal cinsiyet eşitliğini (gender equality) sağlamaktır (West ve Zimmerman, 1987: 125-151).

Şekil 1.1: Uluslararası İlişkilerde Feminist Literatür

Cinsiyet, feminizm ile ilgili çalışmalarda sıkça kullanılan, kadın veya erkek özelliklere sahip olmak anlamına gelen bir kavramdır. Bunun yanı sıra, toplumsal ve kültürel olarak yapılandırılmış erkeksellik (maskülen) ve kadınsallık (feminen) kategorileri olarak da tanımlanmaktadır (Tür ve Aydın, Koyuncu, 2010:3-24).

Birinci dalga feminizm 19. yüzyılın sonlarında başlayıp 20. yüzyılın ortalarına kadar sürmüştür. Avrupa'da ve Amerika'da bulunan feminist kadınlar eşitlik talebinin etrafında toplanarak, kadınların siyasal ve yasal haklara, medeni haklara ve eğitim

hakkına, çalışma hakkına sahip olmasını savunurlar. Suffrage hareketi kadınların erkekler gibi oy verebilmesini önceler.

İkinci dalga feminizm ise 1960'lar ve 1970'ler kadın hareketi olarak ele alınır ve cinsiyetin sosyal bir inşa olduğundan bahseder ve kadınların her alanda dışlanmasına karşı çıkarken her alanda eşitliği savunur. Kadınlar için daha geniş haklar talep eden feministler, iş yaşamına katılmanın da ötesinde işyerlerinde ve çalışma hayatında kadınlara yönelik ayrımcılığa karşı da mücadele ederler. Eşit işe eşit ücret talebiyle (cam tavan) eyleme geçen feministler bunun yanı sıra kürtaj hakkı, üreme hakkı ve annelik ve doğum hakkı ile ilgili de talepler de bulunurlar. Cinsel haklar konusunda mücadele etmeye başlayan feministler için bu bir cinsiyet özbelirlenim mücadelesidir. Daha örgütlü bir mücadele ağı kuran ikinci dalga feministler patriyarka (ataerki) ile mücadelelerini güçlendirmiştir. Feminizm cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürüyü ve baskıyı sona erdirmeye çalışan bir harekettir. Feminizm hayata bakışı kuşatan bir düşünme ve eyleme biçimidir ve feminizm her yerdedir (bell hooks, 2012). Ancak bazı feministler, ikinci dalga feministleri erkeklerin terimleri ile erkeklik kurumlarında eşitlik aradıkları için eleştirmektedir. Ayrıca onları indirgemeci olmakla da eleştirirler, erkeklerden farklı olarak kadınların daha daha ılımlı ve barışçıl olduğu düşünmek onlara göre doğru bir yaklaşım değildir. İkinci dalga feministler kadınların değerlerini reddetmezler. politikaları ve ekolojiyi anlamak için bu değerlerin önemli olduğunu savunurlar ancak eleştirilere göre her kadının deneyimi aynı değildir. İkinci dalga feminizm döneminde, bütün kadınlar arasında dayanışma üzerine kurulu "kız kardeşlik" (sisterhood) düşüncesinin, birleştirici bir ideoloji olarak ön plana çıktığı da tespit edilmektedir. Kız kardeşlik anlayışı, kadınların genelde erkeklerinkine ters düşen bir algılayışlarının olduğu, ayrıca erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurduğu ve bu egemenlikten de yarar sağladığı düşüncesine dayanmakta ve bununla mücadeleyi öngörmektedir (Ramazanoğlu, 1998:19).

Sınıf ve cinsiyeti bir araya getiren ikinci dalga feministler aileden ve ev işlerinden kadınların sorumlu tutulmasını kapitalist sistemin ataerki olması ile ilişkilendirirler. Küresel krizler ilk olarak direkt kadınları etkiler, devlet kesintileri kadınların istihdam edilmesinin önüne geçer. Bu nedenle kadınları sistemin dışında bırakan ataerki devlet yapısı kadınların ev içi emeğinin sömürülmesini yeniden üretir.

Küreselleşmenin de etkisiyle, eşit dağılmayan küresel kaynaklardan dolayı yerelerde pek çok kadın yoksulluk ile de mücadele etmek zorunda kalır, değişen iş bölümü emeğin de cinsiyetlendirilmesine sebep olur.

Özel olan politiktir (The Personal is Political) (Carol Hanish, 1969, Second Year: Women's Liberation, 1970) tezi bireysel ve kişisel gibi görünen meselelerin dahi kadınları sınıfsal olarak ataerki altında ezen siyasal sistemle alakalıdır, der. Kadınların özgüvenlerini kıran, bedenlerini normlara sokan, iş hayatında önlerine görünmez engeller, cam tavanlar yaratan sistem patriyarkal sistemdir. Kişisel olan politiktir tezi, ikinci dalga feministlerin kamusal alanda eşitlik ve cinsiyete dayalı işbölümünde dönüşüm talebini açıklar. İkinci dalga feminist Carol Hanish ile özdeşleşen bu tez , "kişisel olan politiktir" tezi feministlerin, özel alanın bilinçli bir şekilde politik amaca nasıl hizmet ettiğine dair bir anlam üretiyor. Özel alanı siyasallaştırmaya çalışan ikinci dalga feministler, kadının ikincil statüsünü vurgulamaya ve böylece erkeğin ev ve aile içindeki geleneksel egemenliğine meydan okumaya çalışırlar. Bu tartışma bizi kamusal alan özel alan ayırımına götürüyor. 17. yüzyılda liberal düşüncenin gelişimiyle özel alan-kamusal alan ayrımı ortaya çıkmıştır. Kamusal alan siyaseti, aklın, yasaların ve kuralların hakim olduğu bir alan iken; özel alan duyguların, öğretilmiş eşitsizliğin, fedakarlığın ve doğanın hakim olduğu bir alandır. Kamusal alan erkeğin, özel alan ise kadının alanı olarak işaretlenmiştir. İkinci dalga feminizm özel alan politiktir teziyle bu ayırma karşı çıkmıştır. Özel alanın içine hapsedilen, kamusal tartışmanın konusu olmayan sorunlar hiçbir zaman çözülemez. Feministler özel alanın kamusal tartışmaya açık olması gerektiğini savunuyorlardı. Özel alan sorunları siyasetin konusudur. Duygusal ilişkilerdeki gerilimler, cinsel yaşamdaki sorunlar, aile içi şiddet, ev içi emeğin sömürülmesi, kadının anneliğe ve ev bakım hizmetlerine mahkum edilmesi gibi konuların tartışılır hale gelmesini savunuyorlar.

Üçüncü dalga feminizm, din, ırk cinsiyet farklılıklarını ve çeşitliliklerini gözetken bir mücadele hareketidir ve 1990'ların sonundan başlayarak günümüze kadar sürdüğü varsayılır. Kesişimsel (intersectionality) bir toplumsal cinsiyet yaklaşımı yalnızca kadınlarla ve bazı kadınlarla ilgili değildir. Transfeminizmi, cis-feminizmi, siyah feminizmi, İslami feminizmi ve daha pek çok feminizmi de içerir çünkü farklı feminizmler olduğu yaklaşımı üçüncü dalga feministlerin odağıdır. Feminist mücadele

yalnızca bir kimlikle değil, kurumların da örgütlenmesine ilişkindir. Eşitsizlik yaratan ve eşitsizlikleri normalleştiren, eşitsizlik ve güç ilişkileri ile ilgilidir. Bireysel aktivizmi de içererek gündelik hayat pratiklerine, feminist hayat biçimleriyle de ilişkili halde anti-özcülüğe karşı verilen bir mücadeledir.

Uluslararası ilişkiler literatüründe feminist uluslararası ilişkiler çalışmaları 20. yüzyılın sonlarında anca 1980’lerde kadın çalışmalarının da etkisi ile “Kadınlar nerede?” sorusu ile ortaya çıkmıştır. Enloe bu sorusunu iki temelle açıklar. İlki kadınların deneyimleri erkeklerden farklıdır ancak uluslararası ilişkilerde kadınların deneyimlerine yer verilmemektedir. İkinci olarak ise tüm sosyal ilişkiler cinsiyetlidir, kadınlar tüm sosyal sorunları cinsiyetlendirilmiş biçimlerde yaşarlar. Feminizm, kadınların eşitsizliği, sömürü ve baskı ile ilgili politik bir meseledir, der.

1.2.2. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Farklı Feminist Yaklaşımlar

Feministler ortak taleplerde ve eleştirilerde bulunmakla beraber, kadının özgürleşmesine giden süreçte farklı yöntemler kullanabilmektedir. Uluslararası ilişkilerde feminist yaklaşımlardan ilki liberal feminizmdir.

1.2.2.1. Liberal Feminizm

Liberal feministler odak noktasına eşitliği ve oy hakkını almışlardır. Kadınlar ve erkeklerin hukuki, ekonomik ve sosyal olarak aynı haklara sahip olması gerektiğini savunmuşlardır. Liberal feministler toplumsal cinsiyet kavramını uluslararası ilişkilerin odağına koymuşlardır. Liberal feministler, cinsiyet eşitliği ile devletlerin uluslararası alanda güç kullanımı arasında temel bir ilişki olduğunu, cinsiyet eşitliğinin artmasıyla paralel bir biçimde uluslararası alandaki uyumsuzluklarda devletlerin şiddete başvurmalarının da azalacağını belirtmektedirler. Betty Friedan, Mary Wollstonecraft liberal feminizmin öncüleridir.

1.2.2.2. Marksist Feminizm

Bir diğer yaklaşımda Marksist feminizmdir. Marksistlerin ‘sınıfsız bir toplum’ düşüncesi feminist uluslararası ilişkilerde de geçerlidir. Marksist feministler, kadın-erkek ayrımı yapmadan sınıfı bir bütün halinde ele alırlar. Hatta bazı Marksistler, feministleri sınıfı bölmekle itham etmektedir. Halbuki kadınlar kendi taleplerinin de

vurgusunu yaparak sınıfın birer parçasıdır. Marksist feministler kadının kamusal üretimden dışlanması nedeniyle ezilmeye mahkum kaldığının altını çizmektedir (Jaggar,1983:207-215, 353). Sosyalist feministler ise tüm ezilenler gibi kadınların da sosyalizmde mücadelesinin olması gerektiğini dile getirirler. Kadınlar da erkekler kadar sömürü düzeninin mağdurdur. Çözüm sınıfsal olarak kadın ve erkek eşitliğini temel alan sosyalist toplumdur. Heidi Hartmon, Rosa Luxemburg, Juliet Mitchell akımın öncüleridir.

1.2.2.3. Postmodern Feminizm

Başka bir yaklaşım, postmodern feminizmdir. Postmodern tartışmalar, aydınlanma düşüncesini erkek merkezli olmasından dolayı eleştirir ve modernizme de tepki gösterirler. Modernist bilim anlayışının tarafsız ve nesnel olmadığını aksine maskülen ve erkeğe öznel olduğunu savunurlar.

Post-modernistler, kadınların çok çeşitli deneyimlere ve gerçekliklere sahip olduğunu, bu nedenle de kadın merkezli çerçeve içinde sonsuz çeşitlilikte karşıtlık ve benzerliklerin olabileceğini belirtmektedirler ve aydınlanması geleneğin yarattığı erkek merkezli bilim anlayışına karşı çıkarlar. Totalitarizme, evrenselciliğe ve düalizme de karşı çıkan post-modernistler, akıl ve bilimle erkeğin, duygu ve mantıksızlıkla da kadının özdeşleştirilmesini eleştirirler, modernizmin yarattığı ikiliklere ve karşıtlıklara karşı çıkarlar (Demir, 1997:113-122).

Judith Butler, Susan Faludi post-modern feministlerdir ve 21. yüzyılda feminizme yön vermişlerdir.

1.2.2.4. Postyapısalcı Feminizm

Feminist post-yapısalcılara göre, uluslararası ilişkilerde hakim olan erkek egemen söylem, uluslararası politikayı kamusal alan ve ona has görülen akılçılık, güç, mücadele, bağımsızlık ve temsil ile özdeşleştirilir iken, ulusal politikayı özel alana has mahremiyet, güvenlik, sadakat ve itaat ile betimledi (Baklacıoğlu, 2017:46-90). Bu uluslararası/ulusal ayrımı bağlamında da kadın, uluslararası çatışmaları, ulusal güvenliği ve sınırları yöneten ve dönüştüren etkin ve rasyonel aktörden çok edilgen, itaatkar, duygusal, bağımlı, sadık ve mağdur olarak nesneleştirdi (Clark ve Moser, 2001:2-5).

1.2.2.5 Post-Kolonyal Feminizm

Post-kolonyel feminizm ise uluslararası ilişkilerde kendi ve öteki ayrımını, ırksal, kültürel ayrımcılıktaki gibi ötekinin aşağı görülmesini sorgulamaktadırlar. İktidarların yaptığı batılı kadın ve gelişmemiş ülkelerin kadınları ayırımına karşı çıkmaktadırlar.

Post-kolonyal feministler, özellikle batılı kadınların deneyimleri ile üçüncü dünya ülkelerinin kadınlarının deneyimlerinin aynı olmayacağını ve batılıların üçüncü dünyadaki kadınları fakir, eğitimsiz, suça eğilimli olarak resmetmelerinin kabul edilemez olduğunu belirtmektedirler. Emperyalist sistemi kadınların ikincil duruma düşürdüğünü, öteki kimliği altında ötekileştirdiğini savunurlar (Tickner ve Sjoberg, 2010:191-192).

1.2.2.6. Radikal Feminizm

Radikal feministler ise patriyarkal sistem içinde toplumsal cinsiyet rollerinin yıkılması gerektiğini, kadınların bu rollerden çıkmasını ve bu rolleri değiştirmek için mücadele etmesi gerektiğini savunurlar. Kadınların ataerkil sistemden ataerkiyi yıkarak, kız kardeşliği kurarak ve harekete dönüştürerek kurtulacaktır. Biyolojik farklılıklar toplumsal cinsiyet farklılıklarını yansıtmamaktadır. Kadınlara özgü değerler barışçıl bir toplumun kurucu unsurudur.

1.2.2.7. Eleştirel Feminizm

Son olarak eleştirel feminizm ise, toplumsal cinsiyet kavramı üzerinden siyasal alanı sorunsallaştırmakta ve uluslararası sistemdeki politika ve pratiklerin cinsiyet kavramı üzerinden şekillendiği eleştirisini getirmektedir.

1.3. Feminist Teorinin Uluslararası İlişkiler Disiplinine Dahil Oluşu

“Erilliğin ayrıcalıklı kılınmasına hizmet eden şeylerin femi-nistler tarafından bilinçli bir biçimde sorgulanması, çok sayıda ülkede, feministlerin -hepsini değilse de- pek çoğunu, ordu içindeki eşitliği sorgulamanın ötesine geçerek militarizmin kendisini sorgulamaya itmiştir.”

Manevralar, Cynthia Enloe

Feminist yaklaşımın uluslararası ilişkiler disiplinindeki gelişiminde Ann Tickner, Sandra Harding, Cynthia Enloe ve Christine Sylvester öncülük yapmıştır ve

Sylvester’in da belirttiği gibi feminist uluslararası ilişkiler yeni başlamış ve henüz bitmemiş bir yolculuktur (Sylvester, 2002). 1980’lerin sonuna gelindiğinde uluslararası ilişkilerin geleneksel yaklaşımları sorgulanmaya başlanmış ve feministler disiplini erkek egemen olmakla ve toplumsal cinsiyetle ilgilenmemek ile eleştirmişlerdir. Cynthia Enloe’nun ‘Kadın Nerede?’ sorusu uluslararası ilişkileri dönüştürecek bir soru haline gelmiştir. 1989 yılında Cynthia Enloe’nun yayınladığı *Bananas, Beaches, and Bases: Making Feminist Sense of International Politics* kitabı, kadınların uluslararası siyaset ve ekonomide ikincilleştirilmiş varlığını ortaya koyan çalışmaların başında gelir. Çok sayıda kadın uluslararası ilişkiler akademisyeni, uluslararası ilişkilere hakim devlet-merkezli ve ataerkil bakış açılarının arkasında yatan erkek egemen bilgi-iktidar ilişkilerini hedef alan çalışmalar ortaya koydu. Feminist yaklaşım, eril uluslararası ilişkiler teorilerinin ve onların kullandıkları güç, düzen, istikrar, güvenlik, egemenlik gibi kavramların kökenlerini hedef aldı ve kökenindeki hiyerarşik erkek egemen ilişkileri açığa çıkardı. İnsan hakları, insan güvenliği, eşitsizlik, adaletsizlik, şiddet gibi küresel sorunlarla ilgilenen feminist yaklaşım, salt uluslararası siyasetten çok toplumsal cinsiyet bağlamında yerel, ulusal ve küresel politikalar arasındaki yapısal bağ ve etkileşimlere de odaklandı.

Özellikle realist teorinin odak noktalarından savaş, güvenlik, militarizm gibi kavramlar feminist teorinin de kadın bakış açısıyla tartıştığı konular olmuştur. Uluslararası ilişkilerde erkek alanı olarak görülen ve “yüksek politika”yı (high politics) oluşturan uluslararası güvenlik, devlet yönetimi ve askeri politikayla, kadın alanı olarak görülen ve ‘alçak politika’ (low politics) kapsamında tartışılan aile hayatı, bireylerarası ilişkiler, yerel meseleler arasında bir ayrımın yerleşmiş olması da etkilidir (Aydın, 1996:111). Özellikle savaş, nükleer silahlanma, uluslararası terör gibi meselelerin erkeklerin alanı olarak görülmesi, dış politika, ordu ve uluslararası örgütlerde erkeklerin yoğunlukta olmasını açıklamaktadır.

Feminist Uluslararası İlişkiler, uluslararası politikanın kenarında kıyısında kalan, görmezden gelinen kadınların söylediklerini ve dertlerini dinleyerek yöntem ve konularını geliştirmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplinin erkek egemen söylem ve işleyişini eleştiren Sylvester, ‘kişisel olan politiktir’ söylemini uluslararası ilişkilere kazandıran feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı, uluslararası siyasetin sıradan

kadınların gündelik yaşamında izlerini ifşa ederek, uluslararası politikanın birincil-ikincil politika hiyerarşisini yener (Sylvester, 1996:277-298).

Feminizm kadınların deneyimlerinin sistematik olarak erkeklerden farklı geliştiğini ve bütün sosyal ilişkilerin toplumsal cinsiyete bağlı olarak gelişmekte olduğunu vurgular ve bu yüzden kadınların hayatının toplumsal meselelerde toplumsal cinsiyet çerçevesinde biçimlendiğini vurgular. Kadınlar hayatının her alanında olduğu gibi siyasal alanda da eşitsizliklere, istismara ve şiddete maruz kalmaktadır. Bu argümanlar ışığında feminist teori uluslararası ilişkiler disiplininde de kendi sözünü söylemelidir. Feminist uluslararası ilişkiler, uluslararası politikanın kenarında kıyısında kalan, görmezden gelinen kadınların söylediklerini ve dertlerini dinleyerek yöntem ve konularını geliştirmektedir.

Tablo 1: Ana Akım Uluslararası İlişkilerde İkilikler

MASCULINIZED	FEMINIZED
First World	Third World
Developed	Developing
Over-developed	Under-developed
(Global) North	(Global) South
West(ern)	Non-west(ern)
West	East
Occident/al(izm)	Orient/al(izm)

Feminist Uluslararası İlişkiler teorisi, uluslararası siyasetin hem kadınları hem de erkekleri nasıl etkilediğini ve bunlardan nasıl etkilendiğini ve ayrıca uluslararası ilişkiler disiplininde kullanılan temel kavramların, örneğin savaş, güvenlik vb., nasıl cinsiyetlendirildiğini incelemeyi içerir. Feminist uluslararası ilişkiler akademisyenleri de cinsiyetin mevcut küresel ekonomi politiğini nasıl şekillendirdiğine bakmanın önemini vurguladılar.

Feminist Uluslararası İlişkiler, büyük ölçüde 1980'lerin sonlarından itibaren ortaya çıkmıştır ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve 1990'larda geleneksel uluslararası ilişkiler teorisinin yeniden değerlendirilmesi, feminist uluslararası ilişkiler için bir alan açmıştır. Feminist uluslararası ilişkiler, uluslararası ilişkilere eleştirel bir tavırla yaklaşırken çoğu feminist akademisyen, çoğunlukla postmodernizm ve postyapısalcılık ile ilişkili yapısökümcülük metodolojilerini benimseyerek disiplin içindeki bilgi inşası siyasetini sorunsallaştırmaya çalışmıştır. Bununla birlikte, uluslararası politika topluluklarında, özellikle Birleşmiş Milletler'de, feminist ve kadın merkezli yaklaşımların artan etkisi, kadınlar için fırsat eşitliğine yönelik liberal feminist vurguyu daha çok yansıtmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde feminizm incelenirken, kurucu feminist Uluslararası İlişkiler akademisyenlerinden bazıları siyasette toplumsal cinsiyet meselelerine bakarken "feminist bilinç" kullanmaktan söz ederler. Cynthia Enloe'nin "Cinsiyet yeterli değil: feminist bilinç ihtiyacı" başlıklı makalesinde Enloe, Uluslararası İlişkilerin erkekliği savaş tartışmasına nasıl dahil etmesi gerektiğini açıklarken aynı zamanda kadın ve kız çocuklarıyla ilgili konulara da dikkat çeker. Bunu yapabilmek için Enloe, Uluslararası İlişkiler akademisyenlerini, nihayetinde erkekliklere ve kadınlıklara duyarlı bir perspektif içerecek olan meselelere "feminist bilinç" ile bakmaya çağırır. Bu şekilde, feminist bilinç, cinsiyetlendirilmiş bir mercekle birlikte, Uluslararası İlişkiler akademisyenlerinin, dünya çapında cinsiyetle ilgili meseleleri daha derin bir şekilde değerlendirip anlayarak uluslararası politikayı tartışmalarına olanak tanır (Enloe, 2004:80: 95–97).

Feminist yaklaşım, eril uluslararası ilişkiler teorilerinin ve onların kullandıkları güç, düzen, istikrar, güvenlik, egemenlik gibi kavramların kökenlerini hedef aldı ve kökenindeki hiyerarşik erkek egemen ilişkileri açığa çıkardı. İnsan hakları, insan

güvenliği, eşitsizlik, adaletsizlik, şiddet gibi küresel sorunlarla ilgilenen feminist yaklaşım, salt uluslararası siyasetten çok toplumsal cinsiyet bağlamında yerel, ulusal ve küresel politikalar arasındaki yapısal bağ ve etkileşimlere de odaklandı.

Feminist Uluslararası İlişkiler teorisi, kendini güncelleyerek sürekli kılan ataerkil siyaset uygulamalarına paralel biçimde gelişen eril teorilerin hala gerisinde kalmış olsa bile, birçok farklı ve zengin tartışmaya sahne olmaya devam etmekte ve hepimize ‘meraklı’ sorular sordurmaktadır (True ve Mintrom, 2001:27-57). Feminist uluslararası ilişkiler yazınının her geçen gün daha da gelişmesi ve Uluslararası İlişkiler disiplininin artık eril bir alan olmaktan çıkması ise barış, bir arada yaşama, kaynaklara adil erişim ve eşit temsiliyet adına ortak bir temennidir (Coşkun, 2019:20).

1.4. Uluslararası İlişkiler Kavramlarına Feminist Bir Bakış

Feminist yaklaşım, uluslararası ilişkilerin güç, anarşi, egemenlik, ulusal güvenlik, rasyonel devlet gibi temel kavramlarını, devlet merkezli bakış açısını, uluslararası/ulusal, yüksek/alçak politika ayrımlarını ve hiyerarşik yaklaşımını toplumsal cinsiyet bakış açısıyla yeniden ele almıştır. Feminist yaklaşım, uluslararası ilişkilerde kullanılan bu kavramların kutsanmasını eleştirir. Disiplinin bu temel varsayımları aslında nesnel ve evrensel değil, maskülen ve Batı merkezlidir.

1.4.1. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramına Feminist Bir Bakış

Uluslararası ilişkilerde güç kavramına bakarken realistler, gücün uluslararası ilişkilerdeki rolünü vurgular ve gücü büyük ölçüde askeri kapasite veya güç açısından anlama eğilimindedirler. Sylvester, realizmde uluslararası sistemi anarşik olarak betimlenmesinin ataerkil yapının bir kurgusunu olduğunu ifade ederek, feminist kadınların kurduğu ilişkiler ve ağlarla, kurdukları feminist örgütlenmelerle beraber bu yaklaşımı eleştirir (Sylvester, 2020:6-7).

1.4.2. Uluslararası İlişkilerde Egemenlik Kavramına Feminist Bir Bakış

Egemenlik kavramına ise devleti ana aktör olarak gören realistler egemen olarak da sadece devleti görmeye meyillilerdir. Hegemonik yapılar da hegemon devlet diğer ülkelerin dış politikalarına etki yapar ve diğer devletler de ona göre strateji belirlemek zorunda kalır. Ancak sistemin bağımsız ve özerk olması uluslararası

ilişkilerde devletlerin birbiri üzerine güç kullanmasını ve baskı uygulamasını önler. Devletler kendi toprak sınırları içerisinde egemen olabilirler ancak dışarıdan bir müdahaleye izin verdikleri müddetçe bağımsız olamazlar.

Liberalizm ise ana kavramlar olarak bireyciliği, özgürlüğü, adaleti ve toleransı ele alırken, realistlerin aksine egemen güç olarak devleti görmektense devletlerin gücünün minimize edilmesi gerektiğini savunur. Eşitliğe ve eşit fırsata vurgu yapan liberaller gücün de paylaşılmasını belirtirler. Devletlerin yaptığı uluslararası anlaşmalar, üye oldukları uluslararası örgütler egemenliklerini etkilemez ancak güçlerini paylaşmalarına neden olabilir.

1.4.3. Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramına Feminist Bir Bakış

Klasik realistler (Hans Morgenthau vd.), devletler komşularına karşı kendi güvenliklerini sağlamak uğruna anarşik uluslararası sistemde masrafı göze alırlar. Bu durum da bir ikilem yaratır (security dilemma). John Herz'e göre (1950'ler) bir ülkenin kendi güvenliğini artırması diğer ülkeler için tehdit olarak algılanır.

Realistlere göre devletlerin birbiri ile kurdukları ilişkilerde temel değerler ve normlar olmadığı sürece tehditler ve çatışma kaçınılmazdır. Güvenlik ise tehlikenin olmadığı durumdur. Devletler kendilerini güvende hissettikleri müddetçe pozitif ilişkiler kurabilirler. Ulusal güvenlik devletlerin en temel sorunu ve önceliğidir. Güvenliği içeren tek konu askeri güvenlik de değildir, küreselleşme ile birlikte yeni güvenlik sorunları da ortaya çıkmıştır: enerji güvenliği, ekonominin güvende olması gibi alt başlıklarda önemlidir. Bu nedenle güvenliğin tanımı da toplumdaki topluma değişebilir. Feministler klasik güvenlik anlayışına karşı çıkarlar. toplumsal cinsiyet rollerinin de güvenlik konusuna dahil edilmesi gerektiğini ve analizlerinin bu doğrultuda yapılması gerektiğini söylerler. Feministler için güvenlik sadece doğrudan olan şiddetin azalması değil, aynı zamanda yapısal şiddetin de azalması anlamını taşır. "Genç erkeklerin savaşa kadınları ve çocukları korumak için giriştikleri söylene de savaş sonundaki ölü oranlarında kadınların sayısının diğerlerine kıyasla çok yüksek olduğu görülmektedir" (Tickner, 1997:627).

Liberalilere göre güvenlik konusunda ise devlet güvenliğinin ötesinde bireylerin güvenliği daha çok önem arz eder. Uluslararası örgütler devletler tarafından

kurulur ve üyeleri de devletlerdir. Ortak çıkar veya sorun için bir araya gelen devletler güçlenmek için güvenlik odaklı örgütlere, zenginleşmek için ise ekonomi temelli örgütlere dahil olurlar. Askeriyeye daha az harcama yapmak amacıyla kurulan askeri işbirlikleri tehditleri ve korunma ihtiyacını da azaltır, müttefikler birbiri için savaşırken uluslararası arenada güç dengelerini değiştirir. Örneğin NATO'ya üye olan Türkiye, savaş durumunda Amerika Birleşik Devletleri'nin de askeri desteğini alarak askeri gücünü kullanabilmektedir.

Ann Tickner'a göre, gerçek güvenlik sadece savaşın olmaması veya devletlere saldırının olmaması durumu değildir, aynı zamanda adaletsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerinin ortadan kaldırılması demektir. Tickner'a göre, devletler egemenlikleri altındaki ülkede yaşayan kadınlara yönelik patriyarkal uygulamaları ve şiddeti sona erdirmezler. Bu şiddet fiziksel, yapısal ve hukuki şiddettir. Feministlere göre ise, mevcut güvenlik anlayışı kadınların haklarını ihlal etmekte ve bu şiddet edimi ataerkiye özgü bir durumdur (Tickner, 2001: 55-56).

1.4.4. Uluslararası İlişkilerde Savaş ve Barış Kavramına Feminist Bir Bakış

Savaş ve barış kavramına yönelik olarak liberaller uluslararası örgütlerin devletleri barışa götüreceğini düşünür. Devletler var olduğu sürece savaş olgusu da var olacaktır ve barış için devletleri bir araya getirecek uluslararası güçlere ihtiyaç vardır. Devletlerin uluslararası sistemde tek başlarına yeterli güce sahip olmamalarından dolayı, küresel yönetim (global governance) barışa giden yoldur. Uluslararası (transnationalism) örgütler barışın tahsisi konusunda devletleri bir araya getirecek güce sahiptir.

Bunun yanı sıra devletler amaçlarına ulaşabilmek için meşru yoldan şiddet kullanabilirler ancak uluslararası arenada sadece egemen devletler güç kullanabilir, aksi durumda kullanılan güç asimetrik bir güç olacaktır.

Adil savaş teorisine göre (just war teori), bir savaşın etik ve ahlaki olması iki koşula bağlanmıştır: (Thomas Aquinas)

1. Savaş Açma Hakkı (Jus ad bellum)

Buna göre savaşa gitmek için herhangi bir nedeniniz olması gerekir. Savaşa gitme kararı meşru bir otorite tarafından alınmış olmalıdır. Yapacağınız müdahaleler ve saldırılar sadece kendinizi koruma yönelik olmalıdır ve siviller korunmalıdır. Uygulayacağınız askeri gün provakasyonla orantılı olmak zorundadır. Savaş herhangi bir grubun ya da ideolojinin çıkarına değil son çare olarak yapılmalıdır.

2. Adil Savaş (Jus in bello)

Bu ilkeye göre silahlı kuvvetler yalnızca düşmanın savaş yapma kabiliyetini yok etmek için kullanılır.

Silahlı kuvvetler savaşçı olmayanlara ve diğer savunmasız kişilere (sivil) karşı güç kullanamazlar. Savaşta hedefler sadece askeri hedefler olabilir. Okullara, hastanelere, fabrikalara, mülteci kamplarına, havaalanlarına saldırı meşru değildir. Adil savaş teorisinde insan haklarına saygı esastır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında ortaya çıkan temel ilkelere bakıldığında; devletler haklı bir gerekçeleri olmadan birbirleri üzerinde askeri güç kullanamazlar. Hiçbir devlet, başka bir egemen devletin iç işlerine müdahale de edemez ancak soykırım gibi barışı ve huzuru bozacak bir durumda, kendisini tehdit etmesi durumunda karşılıklı verebilir ancak bunu yaparken de Birleşmiş Milletler'in onayını almak zorundadır, bu sayede BM'ye üye diğer ülkelerin de desteğini almış olmaktadır ancak bu askeri müdahale zorunlu olmadıkça kullanılmamalıdır çünkü kullanılması devletlerarasında artan şiddete ve çatışmaya sebep olurken, savaşlarda maliyetlerin artmasına ve insanların hayatlarını kaybetmesine sebep olmaktadır.

Barış kavramını negatif ve pozitif olmak üzere iki farklı açıdan ele alan Galtung'un negatif manada üzerinde durmak istediği nokta; savaşın ya da şiddetli çatışmanın yok olmasından ötede doğrudan şiddetin var olmaması durumudur (Evan ve Newnham, 2007:74).

Feministler sadece doğrudan şiddete yönelik bir eleştiri sunmazlar, doğrudan olmayan yapısal şiddetin var olduğunu, bunun da açlık veya hastalık gibi durumlardan

kaynaklandığı gibi ekonomik, kültürel ve hukuki ayrımcılıktan da kaynaklandığını ve bu şiddetten en çok kadınların etkilendiğini belirtmektedirler (Terriff , 1999:85-86).

“Kadınların barış görüşmelerindeki katılımı ve temsiliyetindeki yavaş ilerleme hususunda endişelerim devam etmekte, ayrıca kadınların ve kız çocuklarının haklarını geliştiren hükümlerin barış anlaşmalarına dahil edilmesi ve seçilmiş ve atanmış pozisyonlardaki kadın temsiliyetinin artırılması konularındaki yavaş değişim; süregelen ciddi koruma boşlukları ve kadınlar ile kız çocuklarının adalete erişebilmelerinin önündeki engeller ve kadın haklarının bazı alanlarda zayıflamasının işaretleri; kadınların güçlendirilmesi ve çatışma sonrası dönemlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için tahsis edilen bütçelerin paylaşımındaki yavaş değişim konularındaki endişelerim devam etmekte.” (BM Eski Genel Sekreteri, Ban-Ki Moon, 2012. BM Güvenlik Konseyi (2012) ‘Genel Sekreter’in Kadınlar ve Barış ve Güvenlik ile ilgili Raporu’, S/2012/732, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2012_732.pdf Erişim tarihi 18.06.2020).

Egemen toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında erkeklere atfedilen koruma ve güvenlik rolü ile yüksek politika alanı, sınırların çerçevelediği vatanda kadınların namusuyla özdeşleştirilen ‘anavatan savunması’ düşüncesi kutsandı. Enloe, uluslararası politikanın ve savaşın gölgesine itilen kadınların askeri politikalar ve savaşların devamlılığı açısından önemini vurgulamıştır.

Uluslararası ilişkilerde savaş olgusuna feminist bir bakış açısıyla bakıldığında; feminist eleştiri, her zaman erkeğin şiddetin mutlak kaynağı, kadının da şiddetin mutlak mağduru olmayacağını, farklı toplumsal cinsiyet kimliklerinin şiddet ve çatışmaya farklı bakışlar sunabileceğini savunmaktadır. Kadınlar her zaman şiddet karşıtı, savaş mağduru olmayabilirler. Kadınlar da savaşçı ve militan olabilmektedirler. Örneğin, 2. Dünya Savaşında, Doğu Avrupa’da kadınların antifaşist mücadelede yoğun bir şekilde yer almaları, kadınların savaşlarda oynayabilecekleri rollere ilişkin önemli bir örnektir (Onur Yamaner, 2016).

21. yüzyılın başlarında Filistin, Irak, Mısır, Libya ve Suriye’deki çatışmalarda, gerilla savaşlarında iktidar karşıtı silahlı ayaklanmalarda, ekolojik eylemlerde kadın

militan, gerilla ve muhaliflerin artan bir oranda boy göstermesi, feminist literatürde yeni bir heyecanla irdelenmeye başlanmıştır.

Feminist savaş ve barış konusunda en belirgin başarısı Birleşmiş Milletler 1325 sayılı Güvenlik Konseyi Kararıdır. Bu kararın amacı kadınların barış masalarında ve çatışma çözümlerinde yer almalarını sağlamaktır çünkü kadınlar çatışma sırasında erkeklerden farklı şekillerde etkilenirler. Bu nedenle kadınlar için barışa giden bir eylem planı geliştirilmelidir.

Bu karar dört temel aşamada gerçekleştirilir: katılım, barış inşası, önleme ve korumadır. Kadınların karar alıcı olarak süreçlere eklenmesi için katılım; kadınların ve kız çocuklarını cinsiyet eşitliğini sağlamak için barış inşası ve iyileşme; kadınlara yönelik cinsiyet temelli şiddet önlenmesini sağlamak, cinsel şiddetin savaş suçu olarak kabul edilmesi için önleme; ve kadınları ve kız çocuklarını savaş ve çatışmadan koruma. Bu kararın odak noktası politika, uygulama ve aktörlerdir.

Kadınların özne olması sadece barış sürecinde kadınların görünür olma meselesi değildir, barış süreçlerinde ve çatışma çözüm masalarında aktif rol almaları ve karar alma mekanizmalarında yer almasıdır. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet perspektifinden yola çıkarak çatışmanın sonlandırılması, barışın sağlanması; diplomaside de kadın perspektifinden bakarak diplomatik çözümler geliştirilmesi ya da mülteci ve göç politikalarında çatışma ile beraber en çok etkilenenler kadınlar ve çocuklar olduğu için, onların gerçeklikleri de sürece dahil edilmelidir.

Kadınların barış masalarında olmalarının talep edilmesinin nedeni kadınların duygusal, barışçıl ve iyimser olduklarından değil, yani özcü bir yaklaşım olarak da değil, sadece toplumsal cinsiyet perspektifinden ve kadın lensine sahip olmalarıdır. Özetle bu karar kadın hareketlerinin uluslararası ilişkilerde bir başarısıdır.

1.4.5. Uluslararası İlişkilerde İnsan Haklarına Feminist Bir Bakış

İnsan hakları, cinsiyeti, uyruğu, ırkı, dini, dili veya diğer statülerine bakılmaksızın, hangi milletten olursa olsun herkesin doğal hakkıdır. Her insan doğduğu andan itibaren, ayrımcılıktan muaf temel insan haklarından eşit şekilde yararlanma hakkına sahiptir. Bu nedenledir ki insan hakları yasayla verilemez veya yasal tanımlarla belirlenemez, bunun yerine hukuk sisteminin dayandığı değerleri ve

etik kriterleri yansıtır. Öte yandan, insan hakları sözleşmeler ve diğer uluslararası hukuk kaynakları yoluyla yasayla tanımlanır ve güvence altına alınır. Uluslararası mevzuat, bireylerin veya grupların haklarının korunmasını teşvik etmek için hükümetlerin belirli ilkelere uyma yükümlülüklerini ortaya koymaktadır; bu yükümlülükler hem olumlu hem de olumsuz olabilir. Hükümetler, vatandaşlarının temel haklarını ihlal edemez ve bireyleri ve grupları insan hakları ihlallerine karşı korumak için özel önlemler almakla sorumludur. Aynı zamanda devletler, dezavantajlı grupların veya bireylerin insan haklarından daha adil ve doğru yararlanabilmelerini veya tam olarak yararlanabilmelerini sağlamak için belirli önlemler almak zorundadır.

1789'da ilan edilen “Yurttaşlık ve İnsan Hakları Bildirisi”nde kadına yönelik herhangi bir düzenleme olmadığı için 1791'de. “Kadının ve Kadın Yurttaşın Haklar Bildirgesi” yayınlanmıştır, bu bildiri kadının insan haklarından bahsedilen ilk belgedir. Bildirinin ilk maddesi “Kadın özgür doğar ve erkeklerle eşit haklara sahip olarak yaşar. Toplumsal farklılıklar yalnızca genel yarar nedeniyle kabul edilebilir.”dir.

Kadının insan haklarına yönelik diğer sözleşmeler:

- 10 Aralık 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- 1979 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi
- 1992 BM Kadına Yönelik Şiddet Konusunda 19 Nolu Genel Tavsiye
- 1993 BM Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirgesi
- 1995 Pekin Deklarasyonu
- Birleşmiş Milletler Pekin Eylem Planı
- 1999 CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi)
- 2011 İstanbul Sözleşmesi
- 2017 BM Kadına Yönelik Şiddet Konusunda 35 Nolu Genel Tavsiye (<https://nazanmoroglu.com/uluslararasi-belgeler/> Erişim: 15.06.2021).

2. FEMİNİST DIŞ POLİTİKA SÖYLEMİ

Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi 1970'lerden sonra, özellikle 2000 öncesi dönemde görünürlük ve hız kazanırken ve daha çok kentli, orta sınıf ve eğitilmiş kadınları içermiş, bu dönemde uluslararası sözleşmelerin de etkisi ile her sınıftan, sosyo ekonomik statüden, etnik kökenden kadını kapsanabilmesini sağlamıştır. Bu noktada ilk uluslararası sözleşme olan Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi ya da CEDAW (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*), 1979'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve taraf devletlere kadınlara karşı ayrımcılığın tüm biçimlerini ortadan kaldırma yükümlülüğü getiren uluslararası bir sözleşmedir. "Kadınların Uluslararası Haklar Bildirgesi" olarak anılan bu düzenleme, kadın-erkek eşitliğinin yasalar önünde olduğu kadar fiilen de sağlanmasını öngörür. Taraf devletler, kadınlara karşı ayrımcılığın tüm alanlarını ve biçimlerini tanımlamak, bunlara karşı önlemler geliştirmek yanında mağdurlara yardım etmek, şiddeti gerçekleştirenleri cezalandırmak yükümlülüğü altına girmektedir (Belek Erşen, 2006. Yüksek Lisans Tezi Erişim tarihi: 27 Mayıs 2021).

2000 sonrası dönemde günümüzü de içine alarak farklı kadınlıkların da var olduğu, toplum tarafından ötekileştirilen göçmen, azınlık, siyah, formal bir eğitim almamış ve kentli olmayan kadınları da kapsamaya ve LGBTİ+ hareketinin de yükselmesiyle beraber sadece kadınlardan değil, kadın+'lardan bahsedilmeye başlanmıştır. Özellikle Kuzey ve Güney'in çatışmasında artık Güneyli kadınlarda feminist hareket içinde seslerini yükseltmişlerdir. Sadece Batılı demokratik ülkelerin kadınları değil, Afrika altı ülkeler ve Latin Amerika, Doğu Avrupa kadınları da yükselen kadın düşmanlığına karşı eyleme geçmişlerdir.

Kadınların dış politikada temsiliyetine geçmeden önce ülkelerin kendi parlamentosundaki temsiliyetine yer vermemizin sebebi iç politikadaki temsiliyetin dış politikaya da olumlu yansıyor olduğunun biliniyor olmasından kaynaklanmaktadır. Parlamentosunda daha fazla kadının yer aldığı devletler savaş ve çatışma kararlarından çekinmekte ve barışçıl politika yöntemleri arayışına girmektedir

2.1 Ulusal Parlamentolarda Kadın Temsiliyeti

2.1.1 Avrupa ve Amerika Ulusal Parlamentolarından Kadın Temsiliyeti Örnekleri

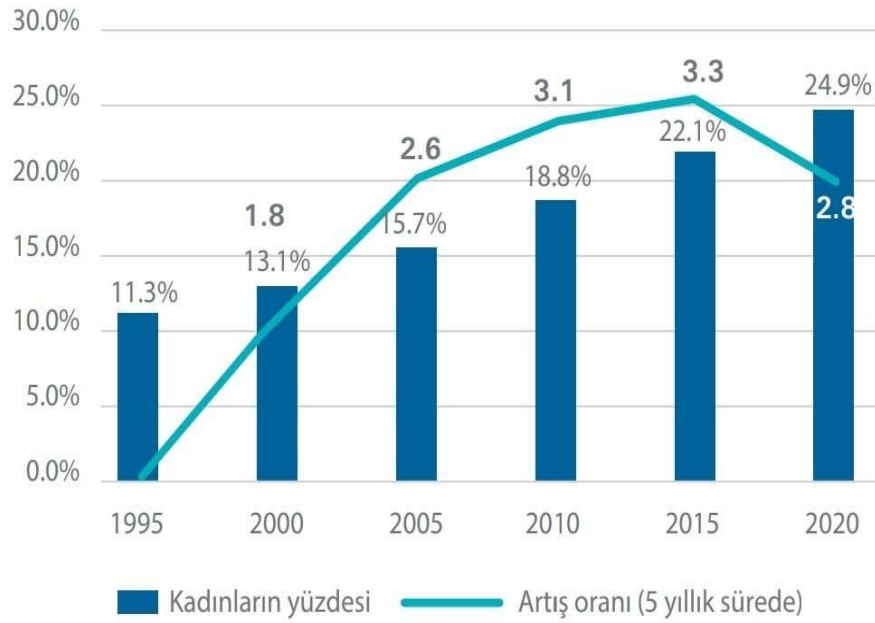
2020 Kasım ayında gerçekleşen Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık seçimlerinde kadın siyasetçiler seçimleri kazanarak senatör olmuştur ancak burada kadın olmanın yanı sıra farklı etnik kökenlerden olmaları, cinsel yönelim ve kimlik itibarıyla bu zamana kadar Amerikan siyasetinde çok da görünür olmayan siyasetçiler olmaları nedeniyle dikkat çekmiştir. Örnek olarak LGBTİ+ aktivisti 30 yaşındaki Sarah McBride, Cumhuriyetçi aday Steve Washington'a karşı yarıştığı seçimi oyların yaklaşık yüzde 73'ünü alarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 3 Kasım'da yapılan seçimlerde Demokrat aday Sarah McBride Delaware Eyaleti Senatosu'na seçilerek ülkenin ilk trans birey senatörü olmuştur. (<https://tr.euronews.com/2020/11/04/abd-secimleri-sarah-mcbride-ulkenin-ilk-trans-birey-senatoru-oldu> Erişim: 27 Mayıs 2021)

Bir diğer önemli örnek ise yerliler konusunda ayrımcılığın hala devam ettiği Amerika'da 2020 başkanlık seçimi sonrası, Kasım 2018'deki ara seçimlerde New Mexico'da kazanarak Kansas'tan seçilen Sharica Davids'le beraber Kongre'nin ilk iki Amerikan yerlisi kadınından biri olan Deb Haaland, ABD başkanlığına seçilen Joe Biden tarafından İçişleri Bakanlığı görevine New Mexico eyaletinden Temsilciler Meclisi üyesi olarak getirilmiştir. Haaland, ABD'nin ilk Amerikan Yerlisi İçişleri Bakanı olmuştur (<http://esitlikadaletkadin.org/abdnin-ilk-amerikan-yerlisi-icisleri-bakani-debra-haaland/> Erişim: 05.05.2021).

Buna benzer olarak pek çok ülkede erkeklerin yönetimine bırakılan para politikalarının yönetimi, Hazine Bakanlığı Amerikan seçimleri sonrası Eski Merkez Bankası Başkanı olan Janet Yellen'in idaresine bırakılmış ya da yine erkek egemen bir alan olarak varsayılan güvenlik alanında 21 Ocak 2021'de Avril Haines ilk defa bir kadın Ulusal İstihbarat Direktörü (CIA) olarak göreve başlamıştır. Tüm bunların da ötesinde Amerika Birleşik Devletleri'nde başkandan sonra en önemli ikinci politik lider olan başkan yardımcısı ilk defa azınlık bir gruptan seçilen kadın siyasetçi Kamala Harris oldu, Harris Amerikan tarihinde Başkan Yardımcılığı yapmış ilk Afro Amerikalı kökenli ve ilk kadındır.

Inter-Parliamentary Union (IPU) Parlamentoda Kadınlar: 1995-2020 raporuna göre Amerika kıtasında bu 25 yıllık zaman diliminde tüm parlamentoların toplamında +18,6 yüzdelik puan ile kadınların parlamento katılımında son 25 yıldaki en büyük artışı göstermiştir, Avrupa bir bölge olarak artık lider konumda olmamasına rağmen İskandinav ülkeleri kadınların parlamento katılımının %40'ın üstünde olduğu tek alt bölgedir. Ancak son 25 yılda kadınların meclislerdeki genel oranı, 1995 yılında %11,3 olan düzeyin iki katının üstüne çıkıp 2020 yılında %24,9'a yükselmiştir. Bunun yanı sıra Belçika, İspanya, Fransa'da da oranlar %40' geçmiştir durumdadır.

Ulusal parlamentolarda kadınlar, dünya ortalaması 1995–2020

Kaynak: Tek meclisli parlamentolar ve alt meclislere yönelik Parlamentolar Arası Birlik (PAB) verileri; rakamlar, 1995 yılı dışında (1 Temmuz) her yıl 1 Ocak tarihi itibarıyla geçerlidir.

Grafik 2.1: Ulusal Parlamentoda Kadınlar, 1995-2020

Şekil 2.1: Women in Politics: 2021

(<https://www.ipu.org/women-in-politics-2021>).

IPU-UN Women haritası 1 Ocak 2021 itibarıyla yürütme ve hükümet pozisyonlarındaki kadınların küresel sıralamalarını sunan, kadın devlet başkanları ve hükümet başkanları, kadın milletvekilleri ve bakanlar için tüm zamanların en yüksek değerlerini gösteriyor.

BM Kadın Birimi İcra Direktörü Phumzile Mlambo-Ngcuka Siyasette Kadın 2021 harita verileri ile ilgili şunları söylemiştir:

“Kadınların karar alma mekanizmalarına dahiliyeti olmadan hiçbir ülke kalkınamaz. Bu yılın haritası bize gösterdi ki kadınları karar alma mekanizmalarının merkezine yerleştirmek ve temsiliyetlerini sayıca artırmak için cesur ve kararlı adımlar atmamız gerekir. Bunu hemen yapmalıyız.” (<https://medyascope.tv/2021/03/11/bm-siyasette-kadin-2021-haritasini-acikladi-dunya-genelinde-kadin-milletvekili-orani-yuzde-255/> Erişim: 14.06.2021).

Ancak nicel temsiliyet her zaman kadınların temsil edildiği anlamını taşımamaktadır, özellikle düşük politika alanları olarak görülen alanlarla ve konumlarda kadınların sayısının fazla olması, sadece görünürde bir temsiliyetin varlığına işaret etmektedir. Kadın kimliğine ve bilincine sahip kadınların karar alma mekanizmasında yer alıyor olması toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikaların üretilmesine katkı sağlayacaktır. İç politikada kadın sayısının karar alıcı düzeyinde nitel ve nicel olarak oluşu dış politikada da toplumsal cinsiyet eşitlikçi politikaları beraberinde getirecektir.

Dünya çapında parlamentolara her zamankinden daha fazla sayıda kadın seçilirken, eşitlik hala uzak ve mevcut ilerleme çok yavaştır. Çoğu parlamento hala ağırlıklı olarak erkek egemen ve bazılarının hiç kadın milletvekili yoktur. Kadınların daha fazla sayıda bulunduğu yerlerde bile, cam tavanlar hala varlığını sürdürmektedir. Dünya Ekonomik Forumu (WEF)'in her yıl hazırladığı kadınların ekonomiye katılımı, fırsat eşitliği, eğitim imkanları, sağlık ve kadının siyasi güçlendirilmesi gibi kriterlere bakılarak hazırlanan Cinsiyet Eşitliği Raporunda, cinsiyet eşitliği endeksinde çıkarılmıştır (http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf Erişim: 04.05.2021).

Bu puana en çok yaklaşan ülkeler 2020'de İzlanda, Norveç, İsveçtir ancak Cinsiyet eşitsizliğinin sona erdirilmesi konusunda çok az ilerleme kaydedildiğini vurgulayan Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Genel Müdürü Klaus Schwab rapora referans vererek, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması için en az 100 yıl, erkeklerle eşit ücrete sahip olması için ise 257 yıl geçmesi gerektiğini belirtmiştir (<https://tr.euronews.com/2019/12/17/2020-cinsiyet-esitligi-raporu-turkiye-153-ulke-aras-nda-130-s-rada> Erişim: 01.02.2021).

Seçime aday olan kadınlar, kadınların toplumdaki rolünü sınırlayan ayrımcılık veya kültürel inançların ele alınması, özel, aile ve siyasi yaşamı dengeleme, siyasi partilerden destek alma ve kampanya finansmanını güvence altına alma gibi çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Ayrıca şiddet, taciz ve yıldırma ile karşı karşıya kalabilirler. Hatta bazı kadınlar, erkekleri iktidar konumunda olduğu mevkilerde, aday olmaktan caydırılabilmektedir.

Avrupa Birliği siyasal kararların alınmasında toplumsal cinsiyet eşitliği gözetirken kotaya özellikle önem vermektedir. Bu kota sadece seçimlerde değil, hükümet düzeyinde, kamu kurumlarında, seçim aday listelerinde ve kamu ve zel Şirket yönetimlerinde de dikkate alınmaktadır.

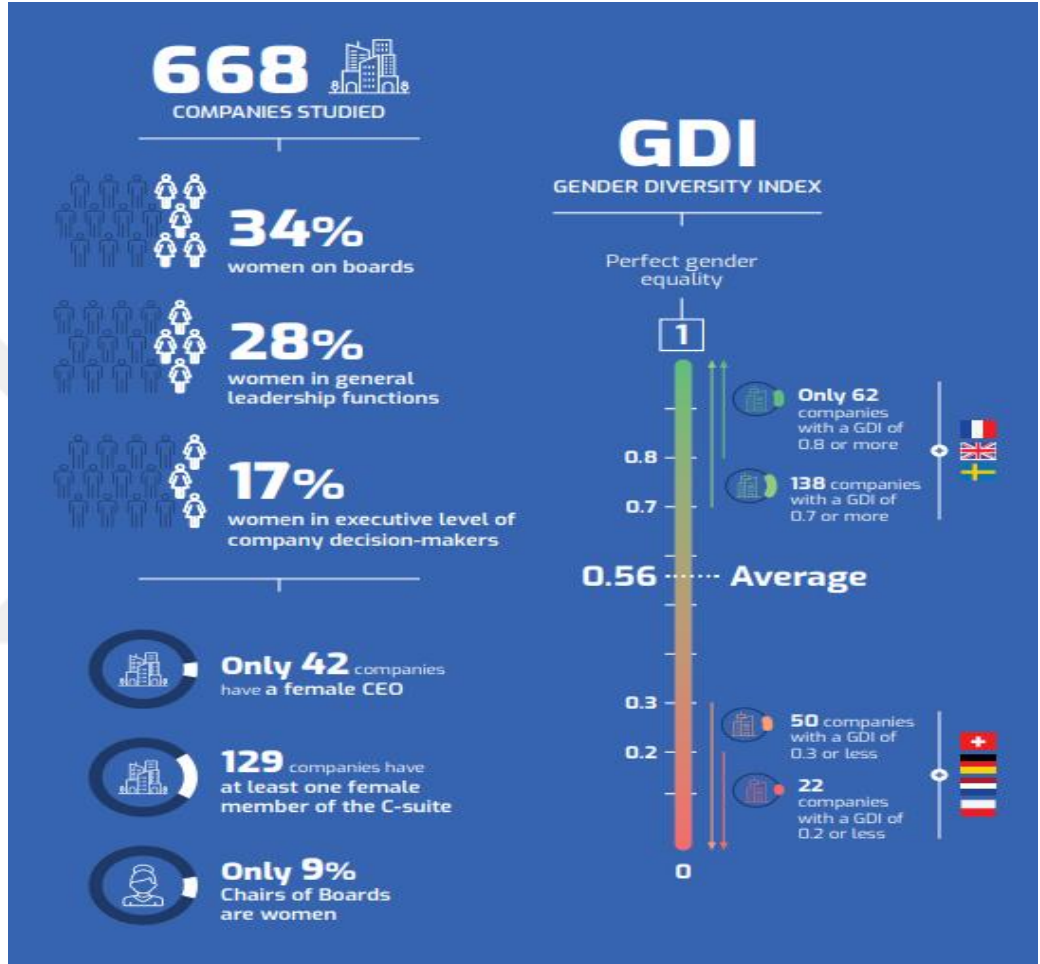
Hem kadınlara hem de erkeklere eşit bir oyun alanı sağlamak için siyasal taahhüt ve yeterli yasal ve politika çerçeveleri mevcutsa değişiklik mümkündür. Seçim reformları veya kota gibi geçici özel önlemlerin geliştirilmesi dahil olmak üzere, kadınlardan parti desteğine ve aday listelerine erişimini iyileştirmeyi amaçlayan politikaların desteklenmesi, ayrıca, zihniyetleri değiştirmeyi ve parlamentolarda kadınlardan daha çok rol oynamasına yardımcı olacak bir ortam oluşturmayı amaçlayan girişimleri de desteklemek ve güçlendirmek için politikalar üretilmesi gerekmektedir.

Almanya'da temsilciler daha çok demokratik, sosyal demokrat ve sol partilerden seçilmesine rağmen uzun yıllardır iktidarı ve hükümet başkanlığını Hristiyan Demokrat Birlik (CDU) sürdürmektedir ve bu partiye uzun yıllar bir kadın, Angela Merkel liderlik etmiştir ve Avrupa Birliği'nde de etkin rol almaktadır. Merkel 22 Kasım 2005 tarihinde Almanya Őansölyesi seçilmiştir ve 2000-2018 yılları arasında Hristiyan Demokrat Birliği'nin federal başkanlığını yürütürken parti liderliğini yine bir kadına Hristiyan Demokrat Birlik (CDU) Genel Başkanı ve Savunma Bakanı Annegret Kramp-Karrenbauer'a bırakmıştır ancak kendisi 2020 yılında görevi bırakmıştır.

Finlandiya'da da 2019 yılında gerçekleşen seçim sonucuna göre meclisin yüzdesi 47'si 2019-2023 yılları arasında kadınlardan oluşacaktır. Finlandiya'da yüzde 40 kotası uygulanmakta ve eşitlik yasanı nedeniyle özel sektörde de eşitlik Şartı aranmaktadır. Eşitlik yasanı nedeniyle cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmıştır. Finlandiya Hükümeti, kadın haklarını ve kadınlara yönelik Şiddeti önleyerek, cinsiyete dayalı ücret farkını azaltarak, kadın girişimciliğini teşvik ederek, okullarda cinsiyet eşitliği farkındalığını artırarak ve bölgedeki cinsiyet ayrımcılığını azaltarak, kadınları güçlendirmeyi amaçlayan dört yıllık bir cinsiyet eşitliği eylem planını yürürlüğe koymuştur.

Avrupa Birliği 2010 yılında aldığı bir kararla kadınlara yönelik sadece siyasal kararlara katılımda değil zel Şirketlerin yönetimine katılımda da kota getirmiştir. Bu

kota üst ve orta düzey yönetim alanlarında en az %40 olarak tavsiye edilmiştir ve buradan hareketle 2021 itibariyle bu oran karar alındığında %12'dir. Özel kurum ve şirketlerin yönetiminde kadın katılımını ve istihdamını izlemek amacıyla kurulan European Women on Board (EWOB) yıllık olarak Gender Diversity Index (GDI) yayınlamaya başlamıştır.

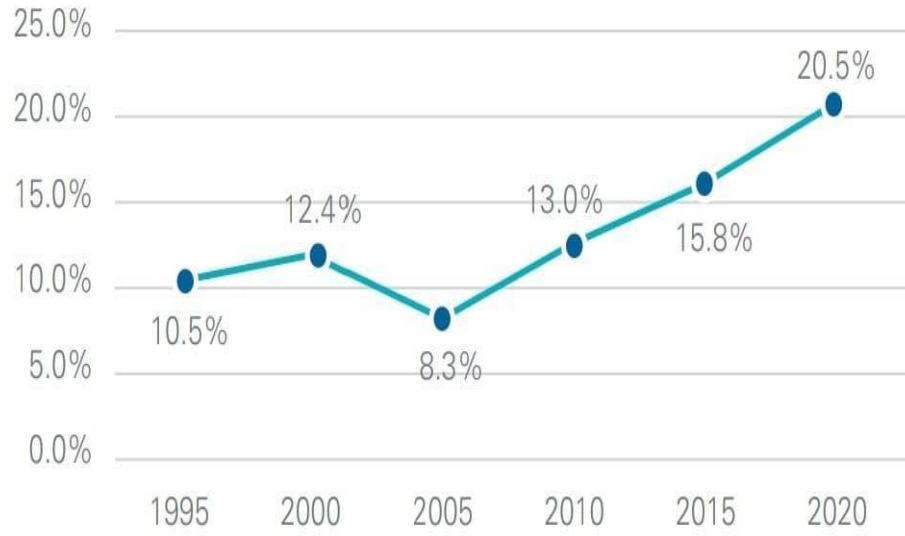

Şekil 2.2: GDI Gender Diversity Index

Avrupa Birliği'nde kadın temsilcilerin oranı artarken kadın yöneticilerinde de oranı son beş yıl içerisinde gözle görünür biçimde artmıştır. Avrupa Birliği Komisyon Başkanlığına Ursula von der Leyen seçilmiş (2019-2024) ve AB Yönetim Oranı olan Avrupa Komisyonu tarihinin en fazla kadın bakanını bu dönemde bulundurmaktadır. Parlamento seçilmesinden önce cinsiyet dengesi olan bir komisyon istediğini söyleyen Leyen, 12 kadın ve 14 erkeği komisyon adayı olarak sunmuştur. Ursula von der Leyen aynı zamanda Almanya'nın da ilk kadın Savunma Bakanıdır. 2005 - 2009 arası Aile,

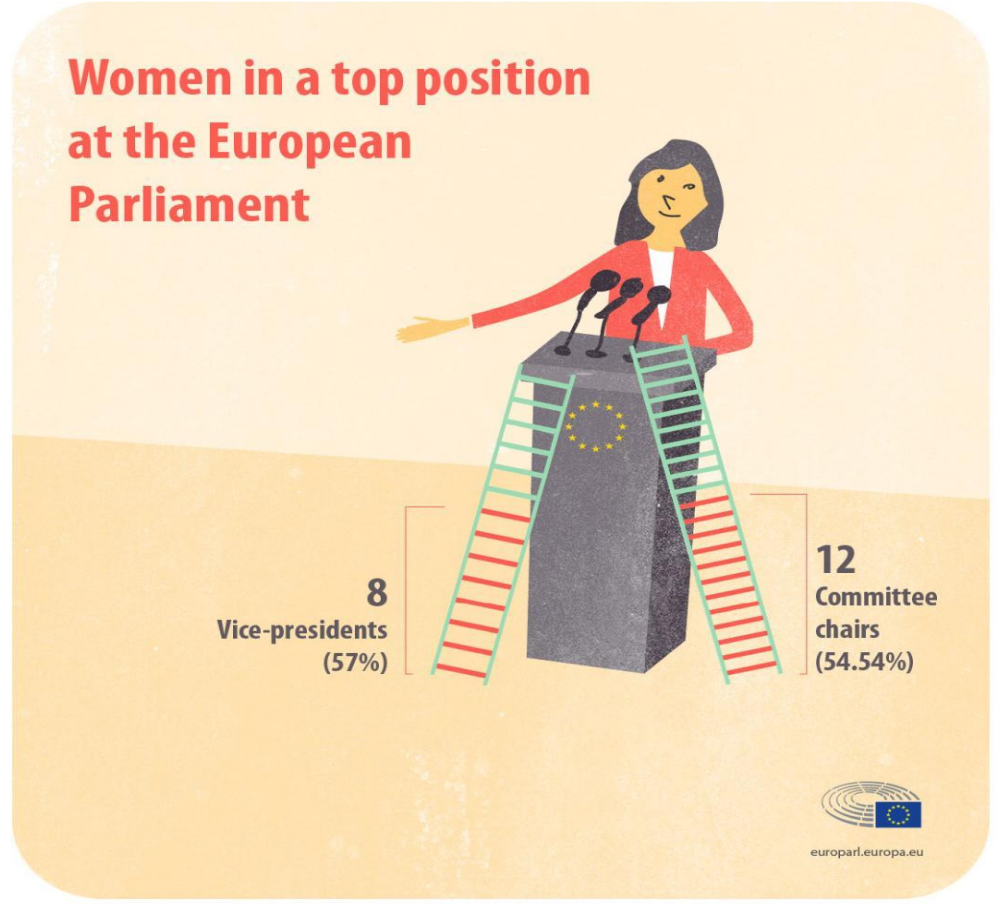
Yaşlı İnsanlar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı da yaparken kadınlara ve çocuklara yönelik yaptığı politikalarla da toplumsal cinsiyet eşitliği sağlama yönelik çalışmalar yapmıştır. Muhafazakar Parti Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) üyesi olmasına rağmen partisine karşı çıkmış ve çocuk bakım evlerine yüksek bütçeler ayırmış, kadınlara verilen doğum iznini İskandinavya'yı örnek alarak erkeklere de vermiştir.

Kadın parlamento başkanlarının ilerlemesi, 1995–2020

Grafik 2.2: Kadın Parlamento Başkanları/ Parlamentolararası Birlik

Bununla beraber Avrupa Birliği'nin Mali Başkanı da bir kadındır, Avrupa Merkez Başkanı olarak seçilen Christine Lagarde (2019-2024), 28 Haziran 2011 tarihinde IMF'nin ilk kadın başkanı seçilmiş olup, 2016 yılında ise tek aday olarak girdiği IMF başkanlık seçimini tekrar kazanmıştır. 16 Temmuz 2019'da IMF başkanlığı görevinden istifa etmiştir ancak uzun bir süre görevini sürdürmüştür (<https://www.bbc.com/news/business49009226#:~:text=Christine%20Lagarde%20has%20said%20she,the%20IMF%20on%2012%20September> Erişim tarihi: 2 Nisan 2021).

Şekil 2.3: Women in top EU jobs

Parlamentolarda ve diğer siyasi kurumlarda kadınların temsili, kadınların politik olarak aktif olmalarının ve güçlü olmalarının tek yolu değildir. Kadın seçimlere katılımının yanı sıra protestolara katılımı, siyasi propaganda, lobicilik ve kampanya gibi seçim dışı diğer siyasi süreçlere katılımı da partilere ve parlamentolara katılımı kadar önemlidir ancak bu katılım sürecinde de erkeklere göre dezavantajlı oldukları ve birtakım engellere ve kısıtlamalara maruz kaldıkları görülmüştür.

Women in parliaments

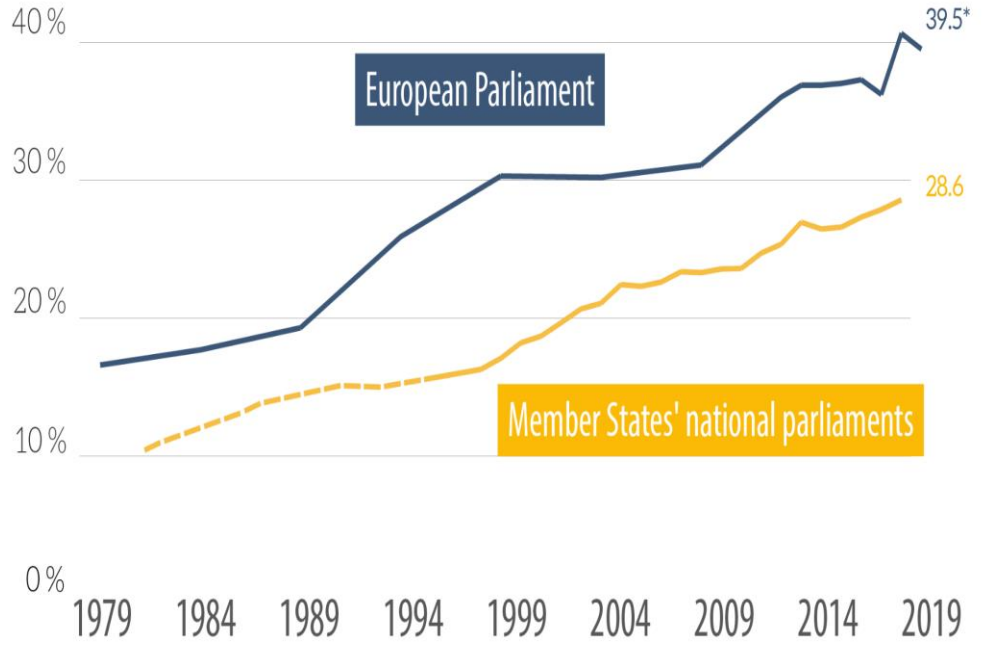
National parliaments with a higher proportion of women members than the EP

Şekil 2.4: Women in Parliaments

Sağcı popülist ve aşırı sağcı partilerin Avrupa'da artan etkisi ile kadınlar siyasette ve toplumsal yaşamda daha da dezavantajlı konuma düşmenin yanı sıra, farklı mücadele yöntemleri de geliştirmişlerdir. Kadını ailenin bir parçası olarak gören ve aile kurumu dışında kadının söz hakkına sahip olmadığı muhafazakar toplumlarda, muhafazakar partiler ve siyasetçiler sosyal politikaları, ekonomik yardımları sadece aile kurumuna aktarmaktadır.

Women in the EP and EU national parliaments

* The data for the European Parliament is to February 2020, following UK withdrawal from the EU.

Şekil 2.5: European Parliament (02.02.2020)

Avrupa Parlamentosu, siyasette cinsiyet eşitliğinin önemini defalarca vurgulamıştır ve kadınların karar alma süreçlerine her düzeyde eşit katılımını teşvik etmiştir.

Ocak 2019'da kabul edilen bir raporda (European Parliament resolution of 15 January 2019 on gender mainstreaming in the European Parliament (2018/2162(INI)) Avrupa Parlamentosu, Avrupa siyasi partilerini dokuzuncu parlamento döneminde Avrupa Parlamentosu'nu yöneten organlarını hem kadın hem de erkeklerin eşit temsil edilmesini sağlamaya çağırmıştır. Resmi olarak Temmuz 2019'da başlayan yeni Parlamento'da, milletvekillerinin %41'ini oluşturan, bir önceki dönemin sonunda %36,5 olan oran ile her zamankinden daha fazla kadın var (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0010_EN.html Erişim: 12.06.2021).

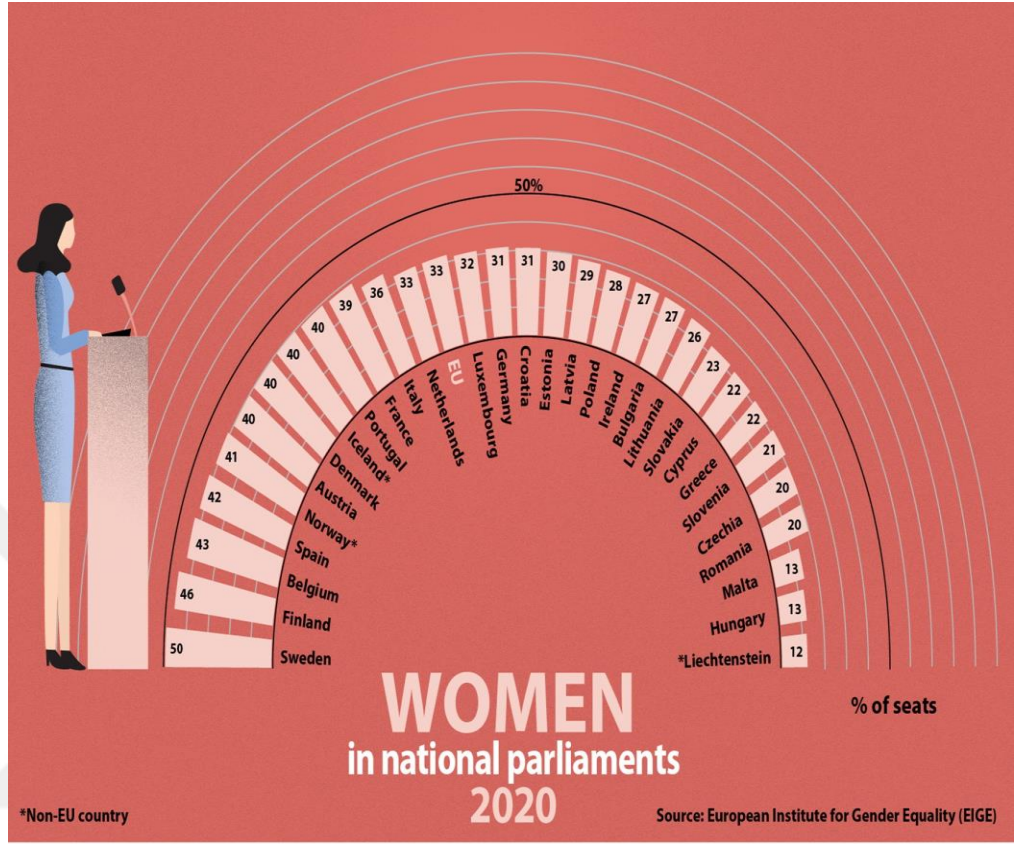
Şekil 2.6.: Proportion of women and men in the Parliament

Avrupa Parlamentosu cinsiyet eşitliğini savunurken, son verilerde gösterildiği gibi, kadınlar siyasette ve kamusal hayatta yerel, ulusal ve Avrupa düzeyinde yetersiz temsil edilmeye devam etmektedir.

Yıllar geçtikçe, kadın milletvekillerinin yüzdesi artmıştır. 1952'den 1979'daki ilk seçimlere kadar sadece 31 kadın üyeydi. Doğrudan seçilen ilk Avrupa Parlamentosu'nda kadınların temsil oranı% 15,2 idi. Kadın üyelerin yüzdesi her seçimde arttı. Şu anda, milletvekillerinin % 40,4'ünün kadın olmasıyla şimdiye kadarki en yüksek oran yakalanmıştır.

Avrupa Parlamentosu kadınların temsili söz konusu olduğunda, ulusal parlamentolar arasında dünya ortalamasının ve yine ulusal parlamentolar arasında AB

ülkeleri ortalamasının da üzerindedir (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20210307-1> Erişim: 12.06.2021).

#InternationalWomensDay

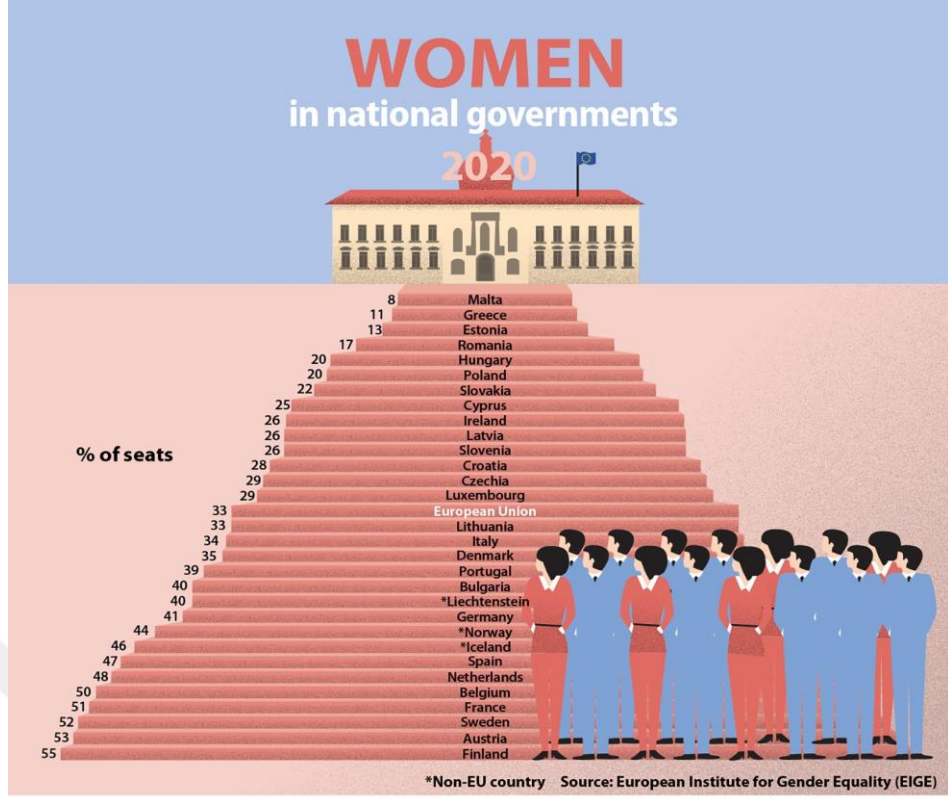
ec.europa.eu/eurostat

Şekil 2.7: Women in National Parliament

Finlandiya, Avusturya, İsveç ve Fransa'da hükümet üyelerinin yarısından fazlası kadındır.

Geçtiğimiz yıllarda, AB'de kadın hükümet üyelerinin (kıdemli ve küçük bakanlar) payı da arttı: 2004'te% 20'den 2020'de% 33'e.

2020'de Finlandiya, hükümetinde en yüksek kadın üye payına sahipti (% 55). Finlandiya'yı Avusturya (% 53), İsveç (% 52), Fransa (% 51) ve Belçika (% 50) takip ederken, en düşük hisseler Malta (% 8), Yunanistan (% 11) ve Estonya'da kaydedildi. (% 13).

#InternationalWomensDay

ec.europa.eu/eurostat

Şekil 2.8: Women in the National Governments/European Parliament

AB'de kadın cumhurbaşkanı ve başbakanların sayısı da 2004'ten bu yana arttı. Bugün, 27 hükümet başkanından dördü kadındır, oysa 2004'te hiç yoktu. Bu dönemde, hiçbir zaman dörtten fazla kadın başkan veya başbakan yoktu aynı zamanda.

Ocak 2021 itibariyle, Avrupa Parlamentosunun kadın üye yüzdesi 2019 seçimlerinden bu yana düşmüştür ve şu anda % 38,9'dur. Bu, ulusal parlamentolar için dünya ortalamasının üzerinde ve %30,5 olan ulusal parlamentolar için Avrupa ortalamasının üzerindedir.

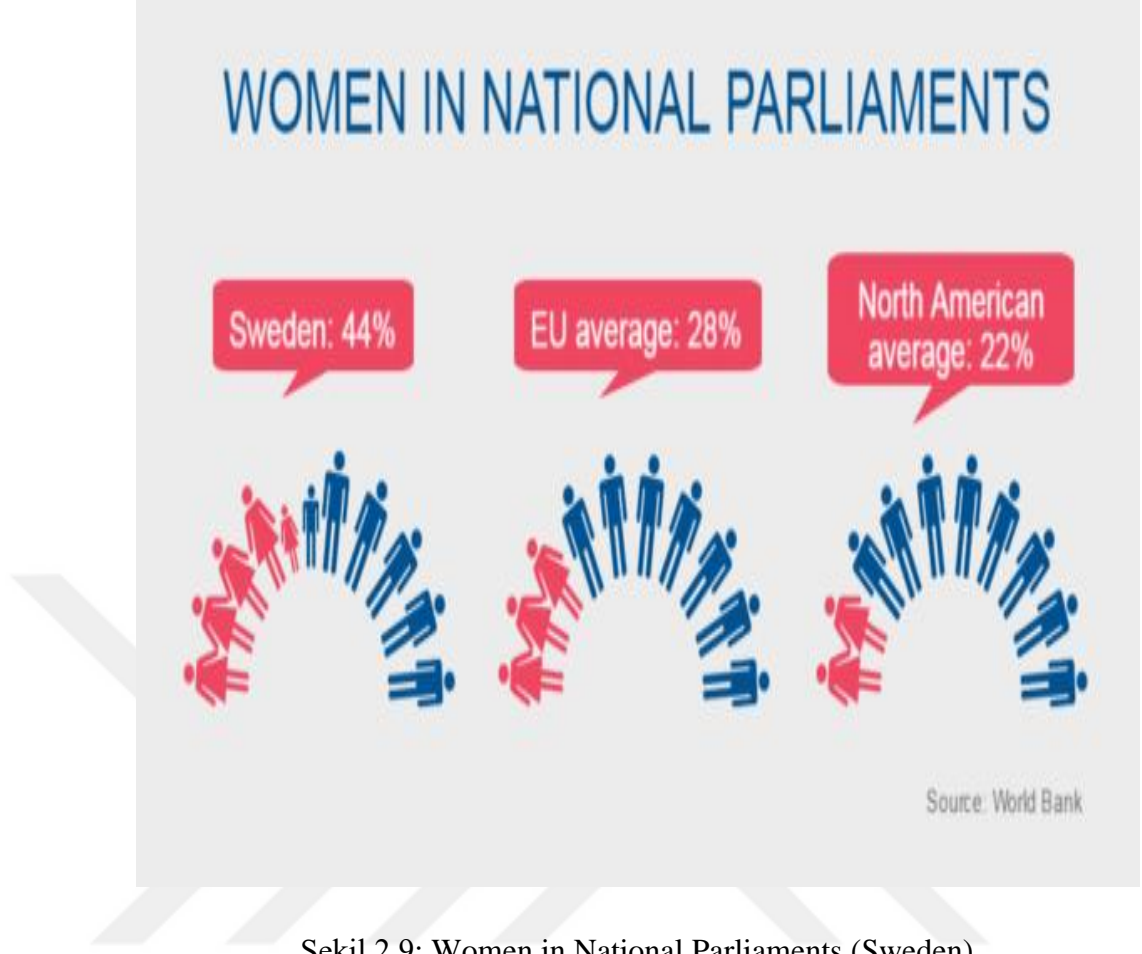
Bununla birlikte, Avrupa'da seçimlerde fiili oy kullanma söz konusu olduğunda, ulusal veya Avrupa seçimlerinde kişisel olarak oy kullanmaya önem verme konusunda erkekler ve kadınlar arasında neredeyse hiçbir fark olmaksızın, erkekler ve kadınlar arasındaki uçurum azalmaktadır. Nitekim araştırmalar, oy vermeye katılımdaki geleneksel cinsiyet farklılıklarının birkaç on yıl önce birçok sanayileşmiş ülkede azaldığını göstermiştir.

2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, hem kadınların hem de erkeklerin oy verme olasılığı 2014 Avrupa seçimlerine göre daha yüksekti (sırasıyla +8 ve +7 puan değişmektedir.), ancak erkeklerin oy kullanma olasılığı kadınlardan biraz daha yüksektir. (% 49'a karşı %52) . Bununla birlikte, Avrupa Komisyonu, katılımdaki cinsiyet farkının 2014'te%4'ten 2019'da%3'e düştüğünü bildirmiştir ([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689345/EPRS_BRI\(2021\)689345_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/689345/EPRS_BRI(2021)689345_EN.pdf) Erişim: 19.05.2021).

2.1.2. İsveç Parlamentosunda Kadınlar

İsveç'in toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin kapsayıcı ilkesi, cinsiyete bakılmaksızın herkesin çalışma ve kendini destekleme, kariyer ve aile yaşamını dengeleme ve istismar veya şiddet korkusu olmadan yaşama hakkına sahip olmasıdır (<https://sweden.se/society/gender-equality-in-sweden/> Erişim: 21.03.2021).

Mart 2020 itibarıyla İsveç Parlamentosu Riksdag'ın 349 üyesinin 165'i (% 47,2) kadındır. Bu oran ile İsveç ulusal bir yasama organında, parlamentoda dünyanın en yüksek yedinci kadın oranına sahiptir. 2020 itibarıyla iki çoğunluk partiden biri olan Sol (Left Party) Parti (27'nin 18'i, % 66) ve İlmli Parti (Moderate Party) (70'in 37'si, %52) kadın milletvekili oranına sahiptir.

Şekil 2.9: Women in National Parliaments (Sweden)

İsveç hükümeti, tüm politikaları toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerine göre oluşturur ve uygular. Toplumsal cinsiyet eşitliği devlet dairelerinde, merkezi hükümet kurumlarında, bölgesel yönetimlerde, belediyelerde ve yerel yönetimlerde benimsenmiştir. Bu, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması için 1994'ten beri uygulanan bir politikadır.

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği için bakan mevcuttur ve İsveç hükümeti, yıllık bütçede özellikle cinsiyet eşitliğine para ayırmaktadır. Örneğin 2014'te İsveç hükümeti cinsiyet eşitliği için 252 milyon Kron ayırmıştır. Siyasi spektrumda İsveç siyasi partileri, kamusal siyasi manifestolarında toplumsal cinsiyet temelli politikalara bağlı kalmaktadır.

2019 itibariyle, kadınlar, Åsa Lindhagen tarafından yürütülen Cinsiyet Eşitliği Bakanı pozisyonu da dahil olmak üzere İsveç parlamentosunun %46'sını ve kabinenin %50'sini oluşturmaktadır. İsveç'in erkek ve kadın hükümet yetkilileri arasındaki

neredeşye eşıit dağılıımı, İsveç'te kadın haklarının ne kadar ilerlediğini göstermektedir. Bu nedenle feminizmin İsveç'te cinsiyet eşıitliğinin hükümetin öncelikli politikası olan bir uygulama olmasının ötesinde resmi bir hükümet politikası haline geldiği görölmektedir.

2.1.2.1. İsveç'te Cinsiyet Eşıitsizliklerini Sona Erdiren Reformlar

İsveç yüzyıllardır cinsiyet eşıitliğini savunmaktadır, ilk olarak İsveç'teki kadınlara 1718'deki yerel seçimlerde oy hakkı tanınmıştır. 1842'de, kızların sadece erkeklerle sınırlı olan okullarda eğitim görmelerine izin verilmiştir. Daha sonra 1919'da kadınlar, kadınların oy hakkını savunan Elin Wägner liderliğindeki İsveç Kadınların Oy Hakkı İçin Ulusal Birliği ile tam oy hakkı kazandılar. Reformlar, 1938'de doğum kontrolü ve kürtajın yasallaşması, 1955'te zorunlu üç aylık ücretli doğum izni yasının çıkarılması ve 1971'de ortak vergilendirmenin kaldırılmasıyla 20. yüzyıl boyunca devam etmiştir.

20. yüzyılın sonuna doğru İsveç hükümeti 1980'de işyerinde cinsiyet ayrımcılığını yasaklamıştır. Bu yasalar, 2009'da İsveç Ayrımcılık Yasası'nın çıkarılması ve 2017'de LGBTQ+ topluluğu üyeleri, engelliler, ırklar için korumalar ekleyen genişlemesiyle daha da genişletilmiştir ve bu genişleme etnik azınlıklar ve dini azınlıkları da içermektedir.

2.1.3. İzlanda Parlamentosunda Kadınlar

İzlanda Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) “Küresel Cinsiyet Eşıitsizliği Raporu 2021” verilerine göre %89.2 ile birinci sırada yer almaktadır. WEF tarafından hazırlanan bu rapor, cinsiyet eşıitliğini dört farklı alanda incelemektedir. Bu alanlar arasında; cinsiyet temelli ayrımlar, ekonomik katılım ve fırsat eşıitliği, eğitimsel kazanımlar, sağlık ve siyasi güçlendirme olanakları yer almaktadır, raporda aynı zamanda cinsiyet eşıitsizliklerine sebep olan faktörler de incelenmekte ve toplumsal cinsiyet eşıitsizliğine son verecek politika ve uygulamaları da ana hatlarıyla değerlendirilmektedir (<https://apos.to/s/606d76b9480b6300064801d8> Erişim: 11.06.2021).

Feminizm ve kadın hareketleri, İzlanda'daki sosyal ve siyasi alanda dünyadaki kadın hareketlerinin yükselişı ile eş zamanlı damgasını vurmuştur. Oy hakkı talebiyle

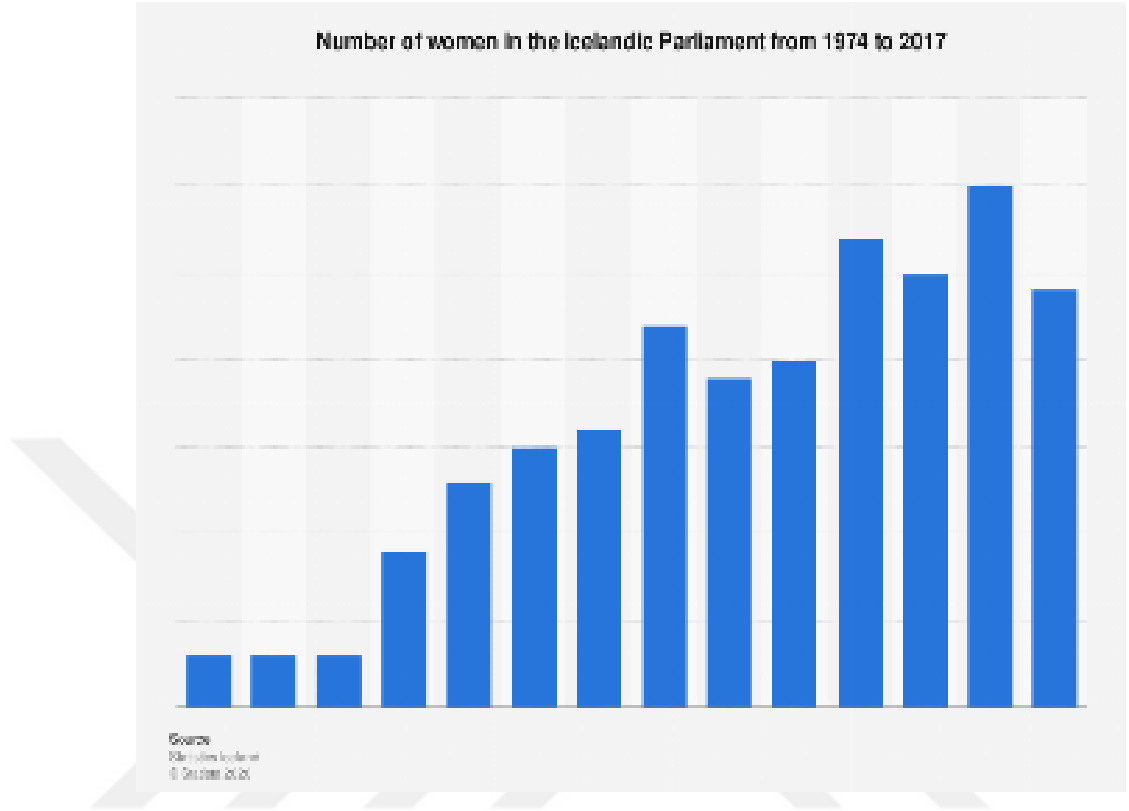
yola çıkan Sufrajeter veya birinci dalga feministler İzlanda'da başarılı olmuşlardır. 19. yüzyılın sonlarına denk gelen bu haklı talep, İzlanda'da 20. yüzyılın başında karşılık bulmuştur. 1915'te hala Danimarka'ya bağlı olan İzlanda'da kadınlar oy haklarını kazanmışlardır.

İzlanda 1850 gibi çok erken bir tarihte erkekler ve kadınlar için eşit miras haklarını onaylamış ve kadınlar erkeklerle aynı miras haklarına sahip olmuştur; o zamana kadar kadınlar ve kız çocukları mirasın yalnızca üçte birine sahip olabiliyorlardı. Kadınlar 1908'de yerel makamlarda bulunma hakkını elde etmişlerdir. Aynı yıl Reykjavik'teki belediye meclisine dört kadın seçilmiştir. Yerel seçimlerdeki bu başarının ardından, 40 yaşın üzerindeki kadınlar,” Kadınların oy hakkı” için bir yasa tasarısı 1911'de Althing (İzlanda Ulusal Meclisi) tarafından kabul edildi, 1913'te Althing tarafından onaylandı ve 19 Haziran 1915'te Danimarka kralı tarafından yasalaştı, ancak yalnızca 40 yaşın üzerindeki kadınlara oy hakkı verildi ve hizmetçi kadınlara oy hakkı tanınmadı. 1918'de Danimarka'dan bağımsız bir devlet olduktan sonra, 1920'de İzlanda bu kısıtlamaları kaldırmıştır (<http://www.althingi.is/vefur/konur.html> Erişim: 17.05.2021).

Özetle, İzlanda'da bazı kadınlar 1915'teki ulusal seçimlerde de aynı haklara sahip olmuş ve 1920'de tüm kadınlar oy hakkını kazanmıştır. İzlanda Parlamentosuna seçilen ilk kadın ve Althingi'nin (İzlanda Parlamentosu) ilk kadın üyesi, 8 Temmuz 1922'de yapılan ulusal seçimlerde seçilen Ingibjörg H. Bjarnason'dur (<https://kvennasogusafn.is/index.php?page=womens-suffrage> Erişim: 19 Ekim 2019).

1957'de Kópavogur'da ve 1959'da Reykjavik'te ilk defa kadın belediye başkanları seçilmiştir. 1958'de kadınlar İzlanda'daki tüm konsey üyelerinin sadece %1'ini oluşturmaktaydı. Sonraki 40 yıl boyunca Parlamentoda genellikle bir, nadiren iki kadın vardı ve çoğu zaman hiç yoktu. 1956'dan itibaren kadınlar her zaman Parlamentoda sandalye sahibi oldular ve 1971'den beri her seçimde üç veya daha fazla kadın seçildi. 1983 seçimlerinde, parlamentodaki kadın sayısının üçten dokuza çıkmasıyla önemli bir sıçrama kaydedildi (<http://www.althingi.is/vefur/konur.html> Erişim: 17.05.2021). Bunlar, Kadın İttifakı'nın ulusal düzeyde katıldığı ilk seçimlerdi ve sonuçlar oldukça belirgindi çünkü kadınların statü ve nüfuz kazanmaları için parlamentoda koltuk almaları ve siyasette, karar alma mekanizmasına aktif görev

almaları gerekiyordu. Kadın İttifakı, dış ilişkiler politikasında pasifizmi vurgularken, toplumda ve siyasette her konuda toplumsal cinsiyet eşitliği lensiyle bakmaya çalıştı.

Grafik 2.3: Number of Women in the Parliament from 1974 to 2017

1970 yılında ilk kadın kabine bakanı atanmıştır. Aynı yıl, tüm dünyadaki kadın hakları ve feminist hareketlerden esinlenerek, "Kırmızı Çoraplar" hareketi kurulmuş ve çeşitli cinsiyet eşitliği konularında farkındalık yaratmada radikal bir kilit güç olmuşlardır. İzlandalı kadınlar 24 Ekim 1975'te ülke çapında greve gitmiş ve 24 Ekim 1975'te İzlanda'da 25.000'den fazla kadın, kadınların hem ücretli hem de ücretsiz işte ekonomiye katkısının önemini vurgulamak için bir gün izin almıştır. Sonuç olarak, toplum bir bütün olarak durma noktasına gelmiş ve yine aynı yıl, üç aylık anne izni yasası onaylanmış, kürtaj, üreme ve anne sağlığı ile ilgili yeni bir yasa çıkarılmış ve kadınların tarihine yönelik "Kadın Tarih Arşivi" kurulmuştur. "Women's Strike 1975: When the Red Socks paralyzed Iceland" (<https://www.tellerreport.com/life/--women-s-strike-1975--when-the-red-socks-paralyzed-iceland-.Skc1dgxwE.html> Erişim:18.05.2021).

İzlanda, 1980'de dünyanın ilk kadın Devlet Başkanı olan Vigdís Finnbogadóttir'i seçmiş ve uzun bir süre görev yapan Vigdis, dört görev süresinin ardından 1996'da istifa etmiştir. Vigdís, dünyada demokratik olarak Devlet Başkanı seçilen ilk kadındır. Her yaştan İzlandalı için önemli bir rol modeldir ve kamusal yaşamda ve uluslararası toplumda aktif olmaya devam etmiş ve 1996 yılında Harvard Üniversitesi'nde John F. Kennedy Hükümet Okulu'nda Kadın Dünya Liderleri Konseyi kurucu başkanı olmuştur (<http://www.councilwomenworldleaders.org/vigdiacutes-finnbogadoacutettir.html> Erişim: 20.05.2021).

1999'da Parlamentodaki kadın sayısı 63'te 22 ile tarihi bir sayıya ulaşmıştır. Sonraki iki seçimde, Parlamentodaki kadın sayısı biraz daha düşüktür, ancak 2009'daki erken seçimlerde kadınlar 27 sandalye kazandı, bu da Parlamentodaki sandalyelerin %43'ünü eşi görülmemiş bir şekilde elde etmiştir.

Jóhanna Sigurðardóttir ise, 2009'daki ulusal seçimlerden sonra ilk kadın başbakan olmuştur, Jóhanna Sigurðardóttir, 1987-1994 ve 2007-2009 Sosyal İşler Bakanı (Minister of Social Affairs) olarak da görev yapmıştır.

İzlanda'da 2013 seçimlerinde adayların %42'si kadındır, bu oran İzlanda Parlamentosu seçimlerinde 633 kadına denk gelmiştir. Seçim sonuçlarına göre 2014 yılında İzlanda'daki Parlamenterlerin %39,7'si kadındır. İzlanda, Parlamentolar Arası Birlik'in Dünya Sınıflamasında (Inter-Parliamentary Union's World Classification) 12. sırada yer almaktadır. İzlanda Parlamentosunun 63 sandalyesinden 25'i kadınlar tarafından kazanılmıştır (2014).

Ancak uluslararası ilişkiler alanında kadınların görünür olması bu kadar hızlı olmamıştır, kadınların dış ilişkilerdeki rolü sınırlı kalmıştır. Dış politikada neredeyse olmayan kadınlar yine kadın hareketinin baskısıyla 20. yüzyılın sonlarına doğru görünür olmaya başlamışlardır. Dış İlişkiler Komitesi'nde ilk kez bir kadın bunu 1978'de yer aldı ve sadece bir yıl görev yapmıştır. Sonraki kadın siyasetçi ise bunu 1983 sonbaharında görev yapmış ve bu dönem boyunca ya da 1987'ye kadar komitede sadece bir kadın yer almıştır, ancak 1988'den beri komitede en az iki kadın görev yapmıştır. 1980'lerde komitede kadın sayısı artarken, 1990'larda çok yavaş ilerlemiş ve 1991'den 2003'e kadar dokuz milletvekilinden oluşan komitede iki veya üç kadın

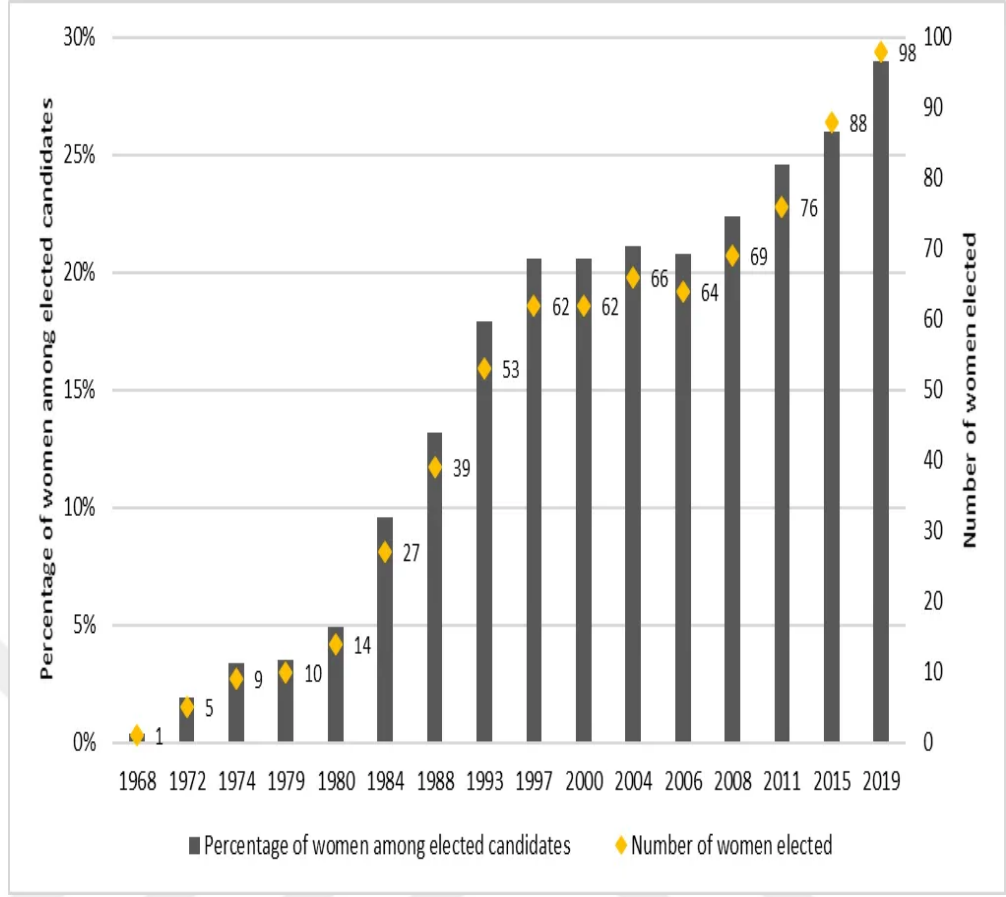
görev yapmıştır. Ancak 2004'te dördüncü bir kadın katılmış ve bu tarihe kadar kadınlar komitede henüz çoğunluk haline gelememiştir. Biri 2002-2003, diğeri 2003-2005 arasında olmak üzere iki kadın komitenin başkanlığını yapmıştır (Ómarsdóttir, 2010:73-94).

2.1.4. Kanada Parlamentosunda Kadınlar

1921 federal genel seçimleri, Kanada siyasetinde kadınlar için önemli bir dönüm noktasıdır, ilk kez kadınların çoğunluğunun federal bir seçimde oy kullanma haklarını kullanabildiği ve ilk kez bir kadının Avam Kamarası'na seçildiği seçim olmuştur.

Aralık 1970 yayınlanan Kanada'daki Kadınların Statüsüne İlişkin Kraliyet Komisyonu raporunda, “hükümeti tamamen erkeklerin elinde olduğu sürece hiçbir ülke kadınlar için eşit statüye sahip olduğunu iddia edemez” denmiştir (<https://epe.lac-bac.gc.ca/100/200/301/pco-bcp/commissions-ef/bird1970-eng/bird1970-part3-eng.pdf> Erişim: 22.02.2021).

O dönemde, Avam Kamarası'ndaki 264 sandalyeden sadece biri bir kadına aittir ve kadınlar Senato'da var olan 91 sandalyenin altısına sahiptir. 1970 Kraliyet raporunun ardından, Kanada Parlamentosu'ndaki kadın sayısı istikrarlı bir şekilde artmıştır ve Kanadalı kadınlar seçimlerde kazandıkları koltuklar ve konumlar sayesinde Kanada siyasetinde giderek daha önemli bir rol oynamışlardır. Bununla birlikte, kadınlar halen Kanada'da hükümetin her düzeyinde yeterince temsil edilmemektedir (<https://hillnotes.ca/2020/01/23/women-in-the-parliament-of-canada/> Erişim: 19.05.2021).

Grafik 2.4: Women in the Parliament of Canada

Grafik 2.5'te görüldüğü üzere Kanada'da seçime giren kadınların büyük bir oranı seçilmiştir ancak daha fazla kadın adayın seçilememesinin nedeni kadınların karşılaştığı engellerdir. Bu engeller cinsiyet kalıpları ve ayrımcılık, güven eksikliği, kadınları aday gösterme konusunda siyasi partilerin motivasyonunun olmaması, seçim kampanyalarını finanse etmekte zorluklar, cinsiyete dayalı şiddet ve taciz ve toplumsal cinsiyete dayalı medya perspektifinin olmaması sayılabilir. Bu nedenler, temsilde eşitliğin sağlanması için ele alınması gereken konulardır.

43. Kanada Parlamentosu, 2019 seçimlerinde 338 üyeli Kanada Avam Kamarası'na (% 28,9) ve Ekim 2020 ara seçimlerinde 2 kadın daha seçilerek, bir kez daha rekor sayıda kadın parlamento üyesi seçilmiştir. "A record 98 women elected to Canada's 43rd Parliament, but equality advocates say that's not good enough" (The Georgia Straight, Erişim: 05.05.2021).

43. Kanada Parlamentosu, hükümette cinsiyet eşitliği sağlama konusunda ilerlemeci davranırsa da Kanada aynı zamanda Birleşik Krallık, İsveç ve Ruanda'nın ardından hükümette cinsiyet temsilinde dünyada 53. sırada yer almaktadır (<https://data.ipu.org/women-ranking?month=1&year=2021> Erişim: 30.01.2021).

Bununla birlikte, Liberal Parti gibi önde gelen Kanadalı siyasi partilerin hükümette daha fazla kadın temsilini dahil etme sözü vermiştir. Yeni Demokrat Parti gibi partilerin 2019 seçimlerinde %49 kadın olan bir aday listesi öne sürmesiyle hükümetteki kadın temsilcilerin sayısını artırmak için önemli bir siyasi baskı da bulunmaktadır (<https://liberal.ca/nominations/add-women-change-politics/> Erişim: 30.01.2021).

2.2. Feminist Dış Politika Mümkün Söylemi: Dış Politikada Feminizm

“Doğal olmayanın yalnızca alışılmış olmayan anlamına geldiği, alışılmış olan her şeyin de doğal gözüktüğü bir gerçektir. kadınların erkeklere bağımlı olması evrensel bir gelenek olunca da, bu gelenekten uzaklaşmanın doğaya aykırı gibi gözükmekten daha doğal bir şey olamaz.”

Kadınların Özgürleşmesi, John Stuart Mill

Feminist dış politika, diğer devletler ve örgütlerle ilişkilerini toplumsal cinsiyet eşitliğini ön planda tutan, kadınların ve geleneksel olarak ötekileştirilmiş diğer grupların insan haklarını gözetten ve bu vizyona ulaşmak için önemli kaynaklar ayıran bir devletin politikasıdır.

İsveç'te 2014'te seçilen Sosyal Demokrat Hükümet feminist dış politika uygulayacağını ilan etmiş ve bununla ilgili diğer Avrupa Birliği üyesi ülkeleri için de örnek teşkil edecek bir belge yayınlamıştır. Bu belgeye göre İsveç, dünyadaki ilk feminist hükümete sahiptir. Dünyadaki ilk feminist hükümet olan İsveç Hükümeti 12 kadın ve 12 erkek bakandan oluşmaktaydı. Bu, cinsiyet eşitliğinin Hükümetin - karar alma ve kaynak tahsisinde - önceliklerinin merkezinde olduğu anlamına gelir. Feminist bir hükümet, cinsiyet eşitliği perspektifinin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde geniş bir cephede politika oluşturmaya dahil edilmesini sağlar. Kadınlar ve erkekler toplumu ve kendi yaşamlarını şekillendirmek için aynı güce sahip olmalıdır. Bu bir insan hakkı ve bir demokrasi ve adalet meselesidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği aynı zamanda toplumun zorluklarına yönelik çözümün bir parçasıdır ve elbette modern bir refah devletinde - adalet ve ekonomik kalkınma için - bir konudur. Hükümetin feminist politikayı uygulamak için en önemli aracı, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin önemli bir bileşeni olduğu cinsiyet ana akımlaştırmasıdır.

Politikanın ilkeleri, barış, savaş karşıtlığı, kadınların siyasal katılımı ve kararlara katılımı, sosyal ve ekonomik haklar, beraberinde ekonomik olarak güçlendirme, cinsel sağlık ve doğurganlık hakları gibi hakların sağlanması, toplumsal yaşamın her alanına kadınların eşit katılımı.

Dünya geneline bakıldığında kadınların en çok bulunduğu ilk beş bakanlık sırasıyla, "aile, çocuk, genç, yaşlı, engelli", "sosyal hizmetler", "çevre, doğal kaynaklar, enerji", "istihdam ve mesleki eğitim", "kadın ve toplumsal cinsiyet eşitliği" odaklı çalışan bakanlıklardır. Ancak Avrupa ve Amerika'da bu genelin dışına da çıkılarak kadınlar savunma, iletişim, istihbarat, ekonomi gibi bakanlıkların başına da az önce verdiğimiz örneklerdeki gibi kadınlar son 5 yılda yoğun olarak gelebilmektedir.

Feminist dış politika tam olarak nedir sorusuna arayış halen devam etmektedir, evrensel bir tanım kabul edilmemesine. rağmen beş ülkede, İsveç, Kanada, Fransa, Meksika ve İspanya feminist dış politikayı ilan etmiştir ve İsveç bu politikanın neleri içerdiğine dair bir kılavuz yayınlamıştır. İsveç'in eski Dışişleri Bakanı Margot Walstrom, İsveç'in feminist dış politikasını haklar, temsil, kaynaklar, gerçeklik kontrolleri ve araştırma olmak üzere "Beş Rs" etrafında inşa etti. Esasen feminist dış politika dönüşümsel değişimle ilgilidir. Bu bir paket değil, bir yaklaşım (insan haklarına dayalı bir yaklaşım) ve tüm dış politika çerçevesini, planlamasını ve uygulamasını kapsayıcı ve katılımcı olan ve sosyal ve kültürel engelleri ve normları ele alan bir başlangıç noktasından yürütme niyetinin beyanıdır. Daha da önemlisi, bu yaklaşım sadece yardım ve diplomatik temsil için değil, aynı zamanda ticaret, savunma ve güvenlik ile de ilgilidir.

Feminist uluslararası ilişkilerciler dünya çapında feminist dış politikaların gelişimine ve cinsiyet eşitliğine dair ulusal ve uluslararası sorunlar üzerine 21. yüzyılın

başından beri özellikle yoğunlaşmışlardır. İsveç tarafından öncüsü olunan ve dünyaya örnek gösterilen bu politikaların amacı, politik, ekonomik, sosyal her türlü konunun kadınları nasıl etkilediğine dair olaylara feminist bir bakış açısıyla yaklaşmak ve insani gelişme, sağlık, ekonomik, güvenlik, kalkınma ve küreselleşme üzerindeki gibi konuların kadınlar için olumsuz koşullarının ortadan kaldırılmasıdır.

Feminist dış politikanın bir diğer esas amacı da savunma, ticaret ve diplomasi alanındaki geleneksel örgütlenme biçimlerinin nasıl güç dengesizlikleri ve sıklıkla çatışma yaratan asimetrik ve eşit olmayan ilişkiler ürettiğini göstermektir. Diplomasinin ve uluslararası ilişkilerin kurulmasının esas amacı da çatışmayı ortadan kaldırmak ve siyasi ve ekonomik ilişkileri güçlendirmektir.

Feminist dış politikaların uygulanmasını kolaylaştıran ve itici güç haline alan bir diğer araç da ekonomik destekler, kalkınma planları ve toplumsal cinsiyet odaklı bütçelendirmelerdir, kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi İsveç hükümeti için de onları takip eden diğer devletler için de önem arz etmektedir.

2.2.1. İsveç Feminist Dış Politikası

Kuzey Avrupa demokrasinin model ülkelerinden İsveç, toplumsal cinsiyet eşitliğinde de rol model olmaktadır. İsveç Hükümeti kendisini feminist bir hükümet olarak adlandırmaktadır. İlk resmi feminist hükümetin Dışişleri Bakanı olan Margot Wallström feminist dış politika ilkelerini açıklayarak feminist dış politikanın mümkün olduğunu da ifade etmiştir. Politika yapımında toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan İsveç, feminist dışişlerinin mümkün olduğunu diğer ülkelere de kılavuz yayınlayarak örnek olmak istemektedir.

İsveç feminist dış politikası kılavuzunda ‘feminist dış politika, dünya genelinde cinsiyetler arasında eşitliği sağlamayı, kadın ve kız çocuklarının temel haklarını desteklemeyi amaçlamaktadırlar.’ deniliyor. Devamla, ‘cinsiyet eşitliği hükümetin barış ve güvenlik gibi bilimum hedeflerine ulaşmasının özünü oluşturur.’ ifadesi kullanılıyor. İsveç Hükümeti, nüfusun yarısını oluşturan kadınların, toplumu ilgilendiren konulara aynı oranda etki etmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu sayede kadınların devletle vatandaşlık bağlarının güçleneceğine inanmaktalar, kadınların çıkarı aynı zamanda toplumun çıkarıdır.

İsveç Feminist Dış Politikasının Amaçları:

- İnsan haklarından tam olarak yararlanma,
- Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddetin önlenmesi,
- Çatışmaların önlenmesi ve çözülmesi, çatışma sonrası barış inşasına katılım,
- Siyasal katılım ve toplumun her alanına nüfuz etme,
- Ekonomik güçlenme, iş hayatına katılma ve dahil etme
- Cinsel ve üreme sağlığına erişim hakkı

Bu amaçları tek tek açıklamak gerekir:

1. İnsan hakları: İsveç, dünya çapında tüm kadınların ve kızların insan haklarından tam olarak yararlanmasını teşvik etmek için bir dizi farklı platform, rol ve araç kullanmıştır. Örnekler arasında, cinsel hizmetlerin satın alınmasının yasaklanmasına ilişkin İsveç mevzuatının teşvik edilmesi, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü üzerine 135 ülkeyi de içeren raporu yayınlanması, yeni bir strateji dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kalkınma işbirliğinin odağının artırılması ve çeşitli şekillerde desteklenmesi yer almaktadır. Sivil toplumun kadınları ve kız çocuklarını güçlendirme çabalarına katkı da bu kapsamda ele alınmıştır.

2. Şiddetin her şekline (fiziksel, psikolojik, cinsel) karşı olma: İsveç, ataerkil normlara görünürlük kazandırarak bunlarla mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Devletlerin şiddet faillerini kovuşturma, cezalandırma ve şiddet suçunun mağdurlarına yardım etmesine örneklerle rehberlik sağlamaktadır.. İsveç ayrıca, kontrolsüz ve bireysel silahların yayılmasını önlemek adına da çalışmalar yapmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele ve kriz durumlarında cinsel ve cinsiyete dayalı şiddetle mücadele çabalarına daha fazla aktörün katılmasına öncülük yapmış ve 300'den fazla taahhüte katkıda bulunmuştur.

Dışışleri Bakanlığı, yakın partner şiddetine dikkat çekerek daha fazla devletin İstanbul Sözleşmesi'ne katılmasını ve İstanbul Sözleşmesi'nin zarar görmesine ve sözleşmeye itiraz edilmesini önlemek için çasışmaya da devam etmektedir. 2021'de İsveç, COVID-19 salgınında olanlar da dahil olmak üzere şiddeti önlemek için hem ulusal hem de yerel girişimleri desteklemeye devam edecektir. Yöntemlerin yerel BM aktörleriyle stratejik ortaklıklar, siyasi diyalog, aktif kamu diplomasisi ve yerel kadın hakları ve sivil toplum kuruluşlarına desteği içermesi de beklenmektedir.

3. Barış inşasına katılım: İsveç, Latin Amerika, Asya, Afrika ve Orta Doğu'da kadınların barış süreçlerine katılımını artırmaya yardımcı olmuş ve kadın arabulucu ağlarını hem kurmuş, hem de teşvik etmiştir. İsveç ayrıca kadın, barış ve güvenlik gündemini Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki görev süresi içinde en önemli öncelik haline getirmiş, AB çabalarını ileriye götürmede öncü bir rol üstlenmiş ve İsveç'in bu gündemi uygulaması için bir ulusal eylem planı kabul etmiştir.

4. Siyasi katılım: İsveç, bir dizi ülkede kadınların siyasi katılımının artırılmasına katkıda bulunmuştur, kadın insan hakları savunucularını desteklemiş ve ifade ve fikir özgürlüğü için aktif savunuculuk için baskı yapmıştır. Dış Servis, Drive for Democracy programında, kadınların ve kız çocuklarının temsilini, katılımını ve nüfuzunu nasıl güçlendirebileceğini, görünürlüğünü artırabileceğini ve bunlardan nasıl yararlanabileceğini ele alacaktır. Drive for Democracy çerçevesinde İsveç, kadın sendika temsilcileri de dahil olmak üzere çalışma hayatında sendikal haklar ve insan haklarına daha fazla odaklanacaktır. Dış Servis, tüm kadınların ve kız çocuklarının insan haklarından tam olarak yararlanmalarının yanı sıra temsil, katılım ve nüfuzlarını teşvik etmek için hem ikili diyaloğu hem de AB'nin siyasi diyaloğunu kullanacaktır.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Dönem Başkanı ve İsveç Dışışleri Bakanı Ann Linde, Başkanlığı süresince İsveç, kadınların ve kız çocuklarının demokratik süreçlere katılımı konusuna da dikkat çekeceğini taahhüt etmiştir.

5. Ekonomik güçlendirme: İsveç Devleti kız çocuklarının eğitimini ve kadın istihdamını teşvik etmeyi sürdürmektedir. Toplumsal cinsiyet perspektifinin Kalkınma İçin Finansmanla İlgili Eylem Gündemine (Action Agenda on Financing for Development) dahil edilmesini amaçlar. Ticaret politikası ve kurumsal sosyal

sorumluluk alanlarında cinsiyet eşitliği çabalarına da devam etmektedir. İsveç ayrıca Birleşmiş Milletler HeForShe kampanyası ile erkeklerin cinsiyet eşitliğinde rolüne görünürlük sağlamıştır.

6. Cinsel sağlık, üreme sağlığı ve hakları (SRHR): İsveç, ittifak kurma, yönetim sorumlulukları, kalkınma işbirliği ve diyalog yoluyla ve küresel #SheDecides hareketini başlatarak zorluklara ayak uydurmak için çabalarını yoğunlaştırmıştır. Ülke düzeyinde, çabalar ebelerin sayısının artmasına ve kapsamlı cinsel sağlık eğitime, doğum kontrol yöntemlerine ve güvenli kürtajlara erişimin iyileştirilmesine yardımcı olmuştur (<https://www.government.se/information-material/2017/10/swedens-feminist-foreign-policy--examples-from-three-years-of-implementation/> Erişim: 29.05.2021).

İsveç feminist dış politikasının temel öncelikleri hakların eşitliği, temsilde eşitlik ve kaynakların eşit dağılımına dayanmaktadır. İsveç Hükümetinin öncelendiği iki politika dikkat çekmektedir: birincisi barış diplomasisi, zaten müdahaleci ve saldırgan olmayan İsveç devleti, uluslararası dış yardımlarını yaptığı, uluslararası barış masalarında oturduğu özellikle çatışma içindeki ülkelerde, kadın-erkek eşitliğini, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasını destekliyor. Diplomasiyi barış ve toplumsal cinsiyet eşitliği için araç olarak kullanmak feminist dış politikanın ilkelerindedir. 2020'de İsveç Dış Servisi, çalışmalarını üç alanda hızlandırmaya devam edecek:

- Kadınların ve kız çocuklarının ekonomik ve sosyal koşullarının desteklenmesi
- Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları için artan çabalar
- Kadın, Barış ve Güvenlik gündeminde gelişmiş eylem

(<https://www.government.se/499195/contentassets/2b694599415943ebb466af0f838da1fc/the-swedish-foreign-service-action-plan-for-feminist-foreign-policy-20192022-including-direction-and-measures-for-2020.pdf> Erişim: 29.05.2021).

Feminist hükümet, feminist dış politikayı tanımlarken üç (3R) temel başlıkta ele alır: Kaynaklarla desteklenen ve artan kadın temsilini destekleyen kadın hakları bağlamında haklar, temsil ve kaynaklar.

1. Haklar (Rights): Bu başlığın temelini kadın haklarının insan hakları olması oluşturur.

2. Temsil ve Siyasal Katılım (Representation): Uluslararası ilişkilerde “Kadınlar Nerede?” (Enloe, 1989) bu politikada karar alma mekanizmasında kadınlar nerede sorusuna dönüşmüştür. İç politikada, ekonomik kararlar alınırken, dış yardımlar planlanırken, bütçe görüşmeler yapılırken kadınlar nerede diye sorularak bu süreçlerin tamamına dahil edilmeyi amaçlamaktadırlar. Kadınların yeterince temsil edilmemesi, dış politikada toplumsal cinsiyet perspektifinden mahrum kalınmasına sebep olmaktadır. Özellikle çatışma sonrası ya da sırasında barış masalarına kadınların katılamaması, masanın çevresinde kadınlara yer verilmemesi barış inşa süreçlerine kadınların katılımını engelleyerek barış anlaşmalarında toplumsal cinsiyet lensinin olmayışına sebep olmaktadır. Barış görüşmelerinde kadınların yer alması eşitliği artırmanın yanı sıra, çatışmada şiddet ve ayrımcılık mağduru olan kadınların da mağduriyetinin azalmasını sağlamaktadır.

Barış; çatışmaya ve farklılıklara hoşgörü ve esneklikle tepki verme sürecidir (Schrumpf, Crawford ve Bodine, 2007: 164). Barış, şiddeti önleme hedefini ve sosyal adaleti de içermektedir (Vriens ve Aspeslagh, 1985: 15). Latin dilinde barış “Pax” kelimesinin karşılığıdır. Yunan dilinde ise barış, “Eirene” olarak ifade edilmektedir (Chatfield, 2001: 11). Kadınlar savaşa çoğu zaman asker olarak dahil olmasa da, cephenin arka tarafında tarih boyunca yer almıştır. Bazen askeri doğuran bir anne, bazen savaştaki eşinin yolunu bekleyen bir eş, bazen savaşta yaralanan askerlerin tedavisini yapan doktor veya hemşire, bazen ise savaşa hayır diye protesto yapan bir aktivist, hatta bazen hepsini birlikte olmuştur. Kadınlar varoluşlarından beri maruz bırakıldıkları toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden dolayı direnmek, isyan etmek ve baş kaldırmak ne demek bilir ancak bunu gerçek bir savaşta performe etmeyebilir. Bu nedenle savaşta öyle ya da böyle yer alan kadınların barışı inşa ederken de barış

masalarında yer alması önem arz etmektedir. Birleşmiş Milletler Kadın Biriminin barış süreçlerinde katılımcıların yalnızca %4'ünün kadın olduğunu söyleyerek çağrıda bulunmuştur. Kadınların barış süreçlerine katılımını savunanlar, savaşan tarafları mutlu edecek konulara değil, toplumun ihtiyaçlarına önem veren yaklaşımlarını vurgularlar. Aynı nedenle, kadınlar görüşme masasına daha kapsayıcı barış planları sunduklarını ileri sürmektedirler. (Demir Leblebi, Barışın Öyküsü) Aristophanes'in barış için yazdığı bir oyun olan Kadınlar Savaşı'nda erkeklerin savaşmasından bıkan ve onları savaşmaktan vazgeçirmeye çalışan kadınlar onlarla konuşmama kararı alır ve günün sonunda kadınlar galip gelir ve Atina ile Sparta barış masasına oturur. Kadınlar savaşa dahil olsa da olmasa da barış mücadelesinde yer almalı ve taleplerini dile getirebilmelidir. Uluslararası örgütler kadınların barışı üzerine çalışmalar yürütmekte, kararlar almakta ve bunu uygulamak için devletlerle ve devletdışı örgütlerle birlikte çalışmakta. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Kadınlar, Barış ve Güvenlik Üzerine 1325 Sayılı Kararı savaşa maruz kalan, savaştan dolayı şiddet gören kadınların ve kız çocuklarının korunmasını içeriyor. Bunun yanı sıra adına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)'da da savaşın bir şiddet biçimi olduğuna dikkat çekerek savaşların, silahlı çatışmaların özel koruma ve ceza tedbirleri gerektiren kadın ticareti, cinsel şiddet ve zorla seks işçiliğine neden olduğunu ifade etmektedir. Savaş ve çatışma hali kadına yönelik şiddet vakalarını da artırmaktadır. OECD'nin cinsiyet ayrımcılığı raporunda en alttaki 17 ülkeden 14'ü son 20 yılda çatışma yaşamış ülkelerdir.

Kadınların barışı; cinsiyet eşitliğinin sağlandığı, ayrımcılığın ortadan kalktığı, ataerkinin ve hegemonik bir erkekliğin olmadığı bir dünya anlamını taşıyor. Kültürel feministler, kadınların daha barışçıl olduğuna inanırlar ki ancak öteki feminizmler bunu reddeder ve bu düşüncüyü indirgemeci ve özcü görür. Kadınlar sadece barışçıl ve pasifist değildir, savaşçı kadınlar da tarih boyunca varlık göstermiştir ancak barış masasına oturan, barış inşa süreçlerinde yer alan kadınlar da bulunmaktadır. Kadınların barış inşa süreçlerine dahil olması önemlidir çünkü kadınların temsil edilmediği ve dahil olmadığı masalar savaş dursa dahi cinsiyet eşitsizliğini görünmez kılar. "Kadınlar barış istediklerini söylediklerinde, sadece fiziksel şiddetin yokluğunu ima etmezler. Sosyal güvenlik, eşit fırsatlar, kaynaklara erişim, bölüşüm, ekonomik haklar ve hesap verilebilirlik sistemini de kastederler." (Ashina Kaul Bhatia, WFS-

New Delhi) Çatışmalardan etkilenen ortamlardaki kadınların durumu, sistemik cinsiyet eşitsizliğine dayanmaktadır. Bu eşitsizlik, cinsiyete dayalı sömürü ve şiddeti normalleştiren ataerkil yapılar tarafından kolaylaştırılmaktadır. Şiddet toplumsal olarak cinsiyetlendirilir ve şiddet içeren erkeklikler hem kurumları hem de gündelik yaşamı şekillendirir. Katılım alanını azaltırlar ve dışlanmayı ve eşitsizliği desteklerler. Kadınlar, siyasi ve sosyal karar alma mekanizmalarının kurbanları veya pasif izleyicileri durumuna indirgenmiştir. Savaş, şiddet ve çatışmanın tümü cinsiyet eşitsizliğine dayanır ve bu eşitsizliğe katkıda bulunur.

Feminist Dış Politika diğer politikalarından neden ve niçin farklıdır sorusunun cevabına politika yapıcılar daha fazla kadın daha fazla barış olarak cevap vermektedir. 27 Eylül 2018'de “Kadın ve Uluslararası Barış konulu Uluslararası Barış Enstitüsü Küresel Liderler Serisi” etkinliğinde konuşan Wallström, “Kadınlar Olmadan Sürdürülebilir Barışa Nasıl Ulaşabiliriz?” sorusunu sormuştur. “Kadın, barış ve güvenliğin sadece bir kadın meselesi değil, bir barış ve güvenlik meselesi ve sürdürülebilir barışın anahtarlarını elinde tutan bir mesele olduğu hepimiz için aşikardır” ifadelerini kullanmıştır. Wallström, siyasi kariyeri döneminde 2010-2012 yılları arasında BM Genel Sekreteri'nin Çatışmalarda Cinsel Şiddet Özel Temsilcisi olarak, kadınların hakları ve ihtiyaçlarının savunucusu olmuştur. Kadınların yalnızca mağdur olarak değil, toplumda, ailede, ülkede ve dünyada aktif rol almak isteyen insanlar olduklarına dikkat çekmiştir (<https://www.ipinst.org/2018/09/women-and-international-peace-way-forward#1> Erişim: 30.05.2021).

3. Kaynaklar (Resources): Toplumsal cinsiyet odaklı bütçeleme kaynakları dağıtırken en temel konu olmuştur. Dış yardımlar yapılırken ne kadar toplumsal cinsiyet odaklı olunduğu ve kadınların ve kız çocuklarının refahı için ne kadar bütçe ayrıldığı feministler için önemli bir sorudur.

Dış Servis ayrıca farklı gruplar için de hedeflenen önlemleri olarak yardımlara teşvik edecektir. Kaynaklar üzerine yapılan çalışmalar her zaman insanların günlük yaşamlarına ve kendilerini içinde buldukları bağlama dayalı olmalıdır. 2020 yılında İsveç Hükümeti çeşitli kurum ve sivil toplum kuruluşlarına 779,065,538 Amerikan Doları yardımda bulunmuştur. Bunlardan \$1,992,007 Doları toplumsal cinsiyet temelli şiddete karşı verilmiştir. Ancak bu yardımlar yerel örgütlere değil Birleşmiş Milletler

ve OXFAM gibi kuruluşlara aktarılmıştır (<https://fts.unocha.org/donors/2921/flows/2020?f%5B0%5D=destinationGlobalClusterIdName%3A13%3AGender%20Based%20Violence> Erişim: 01.06.2021).

Feminist dış politikayı uygularken teorinin pratiğe dönüşmesi önem arz etmektedir, tüm dış politika araçlarını toplumsal cinsiyet perspektifiyle uygulamak, cinsiyet eşitliğine teşvik etmek politikanın uygulanması için gereklidir.

Feminist dış politikanın işleyiş şekillerinden bahsederken, Wallström “Büyükelçilerimi kadınların nerede olduğunu, barış gücü, müzakereci olarak orada olup olmadıklarını, sistemde bulunup bulunmadıklarını ve getirdikleri çözümlere ve fikirlerine saygı duyup duymadıklarını sorgulamaya zorluyorum. Kadınlar farklı deneyimlerle gelir. Barış anlaşmalarına bakın, kadınlar söz konusu olduğunda, seçenekleriniz var... Sahadaki gerçeği değiştiriyorlar, Suriye gibi savaş ve çatışma durumlarında kadınlar çok farklı bir bakış açısıyla diğer kadınlarla konuşuyorlar, aynı zamanda büyük resmi de görüyorlar.” “Margot Wallström “Without Women How Can We Achieve Sustainable Peace?” (<https://www.ipinst.org/2018/09/women-and-international-peace-way-forward#4> Erişim: 30.05.2021).

Wallström, Kadınların Silahlı Çatışmadaki Çocuklar (Children in Armed Conflict) ve çatışma önleme gibi programlara özel bir bakış açılarını vurgular. Bu programlarda; “uluslararası insancıl hukuk esas alınmış mı, doğru tanımlar kullanılıyor mu, kararlarda kadınlardan bahsediliyor mu, kullanılan dil doğru mu, bu ne anlama geliyor, gerçekten kadınların rolleri var mı?” gibi soruları kadın barış inşacılarının daha çok önemsedğini belirtir.

Feminist dış politika, hükümetin ulusal cinsiyet eşitliği gündeminin bir parçasıdır ve bu nedenle kapsamlı cinsiyet eşitliği politikası hedefine ulaşmasına katkıda bulunur: "Kadınlar ve erkekler toplumu ve kendi yaşamlarını şekillendirmek için aynı güce sahip olmalıdır." Ulusal cinsiyet eşitliği politikasının genel amacına dayalı olarak, hükümetin çalışmalarına altı temel hedef rehberlik eder:

- Güç dağılımında ve katılımında cinsiyet eşitliği;
- Ekonomik katılımında cinsiyet eşitliği;

- Eğitimde cinsiyet eşitliği;
- Ücretsiz bakım ve ev içi sorumlulukların eşit paylaşımı;
- Sağlıkta cinsiyet eşitliği;
- Erkeklerin kadına yönelik şiddetine son verilmesi.

(https://www.government.se/49700e/contentassets/9992f701ab40423bb7b37b2c455aed9a/utrikesforvaltningens-handlingsplan-for-feministisk-utrikespolitik-2021_eng.pdf Erişim: 02.06.2021).

Dünyadaki çatışmalı ortam, özellikle uzun süren çatışmalar, sistematik cinsel şiddete ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa ve şiddetin diğer türlerine yol açmaktadır. (ortaya çıkan mülteci krizleri en çok kadınları ve kız çocuklarını etkilemektedir. Şiddeti önleme, şiddeti ve saldırganlığı proaktif hale getirme barışçıl bir feminist dış politikanın gerekliliğidir. Bu noktada dört kilit unsur bulunmaktadır:

1. Liderlik

2014'te ilan edilen ve beklentiler yaratan feminist dış politika kadın haklarının güçlendirilmesi, kadın katılımının artırılması ve kadınların kaynaklara erişimini amaçlarken liderin rolü de şüphesiz önemlidir. Bu noktada politika uygulayıcı Dışişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanı feminist dış politikayı uygularken hesap verebilir ve şeffaf olmalıdır.

2. Sahiplenme

Dışişleri Bakanlığı ve temsilcilikleri, feminist dış politikayı teorik ve pratik olarak sahiplenmekle sorumludur, bakanlık temsilciliklerinin hepsine ve her yere politikanın ana hatlarını anlatarak uygulama taahhüdü vermiştir. Yerel, ulusal ve küresel ölçekte toplumsal cinsiyet perspektifiyle politika geliştirme ve uygulamak için diğer devletleri teşvik etmek, sadece dış işlerinde değil, hükümetin her alanında kapsayıcı bir süreçtir.

3. Yönetme ve Rehberlik

Dışişleri Bakanlığı yabancı hizmetler ve dış servislerle koordineli çalışma prensibine sahiptir. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırarak, feminist dış politikanın sürdürülebilirliğini ölçmeyi amaçlar. Kurumların bütününde bu hedefleri uygulamak temel amaçlarındandır.

4. Destekleme

Toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırmak ve eşitliği sağlamak için herkesin sorumluluk alması gerekir. Dışişleri Bakanlığı, büyükelçilikler ve dış işleri yetkililerini, en alt kademeden en üst kademeye kadar tüm çalışanları bu konuda teşvik etmek ve geliştirmek zorundadır. Politika yapıcılarla iletişim güçlendirilerek feminist dış politika karar alma mekanizmasının her sürecinde ve boyutunda işlevsel hale getirilmelidir.

Feminist hükümet, temsilciliklere ve uluslararası örgütlere toplumsal cinsiyet uzmanları atayarak koordinasyon, iletişim ve iş birliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Uluslararası anlaşmalarda da, ekonomik işbirliklerinde de, barış inşa süreçlerinde de buna önem verilmektedir.

Açıkça söylemek gerekir ki uluslararası sistem, barışı ve güvenliği sağlama konusunda yetersiz kalmış ve başarısız olmuştur; devletlerin statükoya bağlı kalmak için uyguladıkları politikalar dünyayı daha iyi bir yer yapmak yerine daha kaotik bir hale getirmiştir. Statükoyu kırmak ve dünyayı daha iyi bir yer yapmak barışçıl devletlerin hem amacı hem de sorumluluğu olmalıdır. Cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi devletlerin sorumluluğundadır ve kadın hakları insan haklarıdır anlayışı devletlerin ilkesi halini almalıdır.

İsveç Dış Servisi, uluslararası örgütlerde ve sözleşmelerde de feminist dış politika amaçlarına yönelik çalışmalar yapmaya devam ettiği gibi ulusal düzlemde de bu politikalara uygun hareket etmektedir. Küresel kalkınma politikası, BM Güvenlik Konseyi'nin kadın, barış ve güvenlik konusundaki 1325 sayılı kararının uygulanmasına yönelik ulusal eylem planı, kadına yönelik şiddeti önleme ve mücadele etme ulusal stratejisi, İsveç'in kalkınma işbirliği için politika çerçevesi ve insani

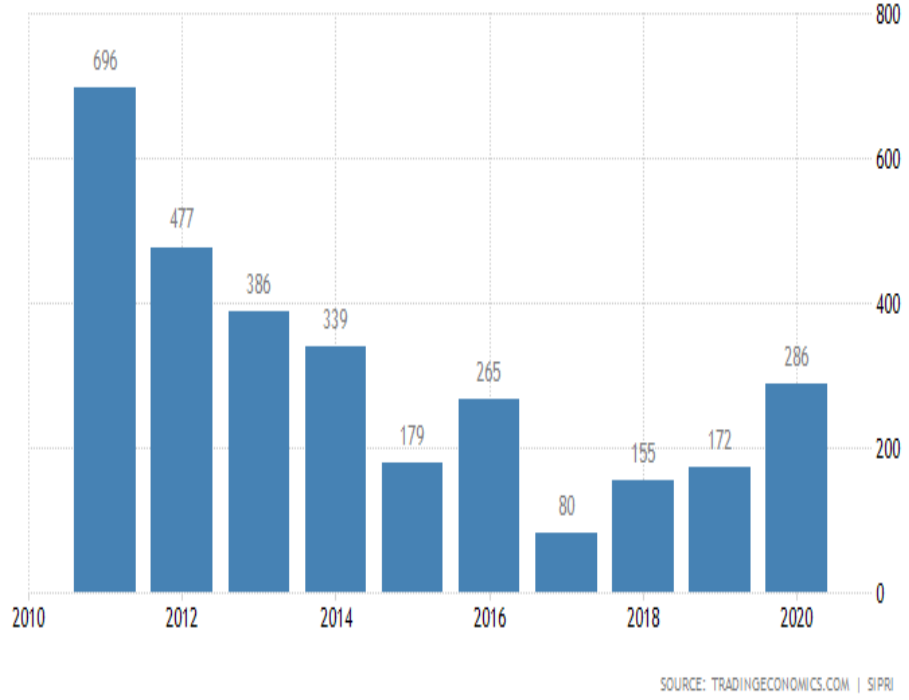
yardımlar, İsveç dış politikasında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü üzerine tebliğ ve hükümetin ulusal insan hakları eylemi stratejisi bunlardan bazılarıdır.

İsveç'in taraf olduğu kadının insan hakları ve toplumsal cinsiyet temelli sözleşmeler:

- Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi,
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW),
- Pekin'deki BM Dünya Kadın Konferansı'ndan bildirimler ve eylem planları,
- Kahire'deki Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın yanı sıra takip eden konferanslardan elde edilen nihai belgeler,
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Kadın, Barış ve Güvenlik hakkındaki 1325 sayılı Kararı ve müteakip kararlar,
- Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)
- 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve kalkınmanın finansmanına ilişkin konferanslardan alınan anlaşmalar,
- AB'nin dış ilişkilerinde cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi için AB eylem planı (2016–2020)

2.2.1.1. İsveç Feminist Dış Politikasına Yönelik Temel Eleştiriler

Bununla birlikte, İsveç aynı zamanda dünyanın büyük silah tüccarı ülkelerinden biridir (bu politikalar bağlamında yakın tarihte Yemen ile çatışma halinde olan Suudi Arabistan'a silah satışlarını durdurdu veyahut azalttı). Buna karar veren kadın Dışişleri Bakanı Margot Wallström idi ancak bu konuda hem müttefikleri tarafından hem de ülke içindeki muhafazakarlar tarafından eleştiriler aldı çünkü İsveç bütçesinin en önemli kalemlerinden birini silah satışları oluştururken, bu pazarlardan en önemlilerinden biri de Suudi Arabistan'dı.

Grafik 2.5: Sweden Weapons Sales

(<https://tr.tradingeconomics.com/sweden/weapons-sales> Erişim: 02.06.2021).

2018 yılında başlayan Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde, İsveç'in başkenti Stockholm'un kuzeyindeki Rimbo kasabasında başlayan görüşmeler ile İsveç Yemen çatışmasında silah satışı yaparken diğer yandan da barış elçisi konumunda yer almıştır. 2020'de İsveç'ten hem Pakistan'a hem de Birleşik Arap Emirlikleri'ne silah ihracatı, her biri 80 milyon sabit (1990) ABD doları olarak gerçekleşmiştir ve bu tutar yalnızca bir mali göstergedir, anlaşmalar doğrultusunda fazlası ya da azı gerçekleştirilmiş olabilmektedir. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (Sipri) raporuna göre, son on yılda İsveç silah ihracatı yüzde 62 düşmüştür ancak ülke dünyanın en büyük 15. silah ihracatçısı olmaya devam etmektedir

Ancak İsveç kadınların çok da dahil olmadığı dış politika ve güvenlik konularında genel yargıları yıkılmış durumdadır. Örneğin, dış temsilciliklerine, büyükelçiliklere uluslararası organizasyonlarına toplumsal cinsiyet uzmanı atanmaktadır. (AGİT, NATO ve BM toplantıları gibi) Özellikle kadınların çok da dahil edilmediği dış politika alanları, sert güvenlik önlemleri denilen nükleer tartışmaları, barış anlaşmaları gibi tartışmalara ve müzakere süreçlerine kadınların da

dahil edilmesinin hayati bir önem taşıdığını savunuyorlar. Ancak bu dahil olma süreci sadece masaya oturmak değil karar alma sürecinde de aktif rol almayı içermektedir. Politika üretme ve uygulamanın yanı sıra kadınlar denetleyici bir rol de üstleniyor, bunu feminist kadın sivil toplum örgütleri üzerinden yaptıkları siyaset üzerinden de yapıyorlar.

İsveç Dış Servisi aynı zamanda, AB, BM, NATO ve AGİT'in barış destek operasyonlarına toplumsal cinsiyet perspektifini entegre etmesini sağlamak için çalışacağını belirtmiştir. İsveç, ilgili tüm forumlarda feminist dış politikasını aktif olarak izleyeceğini de eklemiştir. Ayrıca, İsveç'in desteklediği ve yer aldığı görevlerde cinsiyetin ana akımlaştırılması, kadın oranının artırılması ve toplumsal cinsiyetin belirlenmesi dahil olmak üzere AB'nin sivil kriz yönetimi sözleşmesinin bir parçası olan taahhütlerin takibinin sürdürülmesine odaklanılacaktır. İsveç ayrıca AB askeri eğitim misyonlarına ve AGİT'e toplumsal cinsiyet danışmanlarının atanmasını sağlamak için çalışacaktır. Bir ortak ülke olarak İsveç, NATO'nun kadın, barış ve güvenlik eylem planının uygulanmasına da katkıda bulunacağını da taahhüt etmiştir.

İsveç Dış Servisi, silahsızlanma ve nükleer silahların yayılmasının önlenmesi alanında toplumsal cinsiyet perspektifinin ana akım haline getirilmesini ve kadın aktörlerin müzakerelere ve kilit belgelerin hazırlanmasına ve uygulanmasına katılmasını sağlamak için çalışacağını da politika belgelerine eklemiştir. 2020'de, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması Taraflarının Gözden Geçirme Konferansı (Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT)) da dahil olmak üzere uluslararası toplantılarda daha iyi istatistikler, daha açık cinsiyet analizleri ve daha cinsiyet dengeli temsil sağlamak için çalışmaya devam etmeye odaklanılacaktır.

Bu politikalara Savunma Bakanlığı'nda başlanmış ve askeri akademide toplumsal cinsiyet eğitimi verilmiştir. Ancak bu akademideki askerler feminist dış politikayı ulusal çıkarlara ulaşmak için bir çerçeve olarak görüyorlar. Bu noktada feminist dış politikayı sadece bir amaç olarak değil, ulusal çıkarlara ulaşmak için bir yol ve rehber olarak görmektedirler. Bu nedenle uygulanacak her türlü politikada toplumsal cinsiyeti gözetmenin bilincinde bulunmaktadır.

Aralık 2020'de İsveç parlamentosu, İsveç askeri bütçesini 2021 ile 2025 arasında %40 artırma amaçlı bir tasarıyı onayladı, Savunma Bakanı Peter Hultqvist İsveç'in "1950'lerden bu yana en büyük yatırımı" olarak nitelendirmiştir. Bu durum, ülkenin öncü konumuna gelmesini sağlayan feminist dış politikasının eleştirilmesine sebebiyet vermiştir. Ülkenin askeri sanayi kompleksinin genişlemesinin yanı sıra silah satışını ve kapasitesini artırmak ve askeriyeyi güçlendirmek için realist ve gelenekçi bir güvenlik vizyonunu güçlendirebilir.

İsveç Savunma Üniversitesi'nde cinsiyet, barış ve güvenlik profesörü Annick Wibben, "Bir feminist olarak, önceliklerin diplomatik araçlardan askeri araçlara geçişinin her zaman endişe verici olduğunu söylemek yeterli" diyor. "Bunun, İsveç'te dış ve güvenlik politikasının daha fazla yeniden askerileştirilmesini gösterebilecek yolları arayacağız." (<https://www.csmonitor.com/World/Europe/2021/0104/In-Sweden-hawkish-defense-and-feminist-diplomacy-make-odd-bedfellows> Erişim: 24.04.2021).

İsveç, 2014 yılında feminist dış politikasını ilan ederken politika yapımcılar, amacın kadınların siyasete ve barış süreçlerine katılımı olduğunu vurgularken aynı zamanda onları ekonomik olarak da güçlendirmek olduğunu belirtmişlerdi, buna toplumsal cinsiyet odaklı bütçeleme de dahildir ancak savunma alanının erkek merkezli olması ve İsveç'in savunma bütçesini ve yatırımlarını artırıyor oluşu bu konuda soru işaretlerinin oluşmasına sebep olmuştur. İsveç'te ulusal güvenlik amaçlı savunma politikaları tartışılırken kadınların savaş ve çatışma ortamlarında en çok mağdur ve istismar edilen kesim olduğu feminist analistler tarafından bu bağlamda sıkça dile getirilmiştir. Bu noktada feminist bir savunma politikası mümkün mü, bu soru üzerinde tartışılmaya başlanmıştır. Bu sorunun cevaplarından biri İsveç ordusunda kadın komutanlar yetiştirme çabasıdır. 21 Ocak 2020'de 'ta Karlskrona'da düzenlenen törenle "İsveç Deniz Kuvvetleri Komutanı" olarak atandı. Bir kadın asker ilk kez Deniz Kuvvetleri Komutanı olarak atandığı için bu durum İsveç'te tarihi bir olay olarak görülmüştür (First female Chief of Swedish Navy: Ewa Skoog Haslum) (<https://navalpost.com/first-female-chief-of-swedish-navy-ewa-skoog-haslum/> Erişim: 24 Nisan 2021).

İsveç Feminist Hükümeti 2025 yılına kadar tüm yeni birliklerin en az %30'unun kadınlardan oluşmasını hedeflediklerini ve ordudaki erkek egemenliğinin kırılması için mücadele ettiklerini ifade etmiştir. Bunun beraberinde 2010 yılında kaldırılan kadınlara yönelik zorunlu askerlik 2017'de geri getirilen taslakta yeniden yer almış ve 2017 yılında yapılan referandum ile 2018 yılı itibarıyla kadınların yeniden zorunlu askerliğe tabi tutulmasına karar verilmiştir. Bu durum militarizmin tüm topluma yayılmasına ve barışçıl olduğu iddia edilen kadınların da savaş ortamına sokularak barışa yönelik çalışmalar yapılmasını engelleyeceği düşünüldüğünden ülkedeki feministler tarafından eleştirilmiştir ancak bir grup da bunun kadın erkek eşitliği için ilerici bir hamle olduğunu ve kadınların orduya katılımının kapsayıcı olacağına ve erkek egemen güvenlik anlayışının kırılacağına yol açacağını belirtmişlerdir. İsveç Dış İlişkiler Konseyi Kadın ve Dış Politika Programı Direktörü Rachel Vogelstein, "Kadınlar orduda %30 eşiğine ulaştığında, karar alma süreçlerinde farklılıklar görmeye başladığımızı dair sağlam sosyal kanıtlar var" diye belirterek kadınların orduya katılımını desteklemiştir. Ancak bu durum feministlerin bakış açısından başarısızlık çünkü kendilerine vaat edilen feminist bir dış politika vaadi bu güvenlikçi ve militarist bakış açısıyla uyumlu değildi ve kadınlar güvenlik için şiddet kullanmayı tasvip etmiyordu.

Politika, toplumsal cinsiyet eşitliğini hem kendi başına öncelikli bir hedef hem de diğer dış politika önceliklerini ilerletmek için bir araç olarak görmektedir (İsveç Hükümeti, 2018). Ancak İsveç'in politika uygulamaları, feminist dış politika söylemi politikasına uymakta mıdır sorusu diğer devletler ve uluslararası örgütler kadar, küresel feminist kadın örgütleri için de önemli bir soru işaretidir. Haklar başlığı altında, daha kapsayıcı bir toplumsal cinsiyet yaklaşımından ziyade İsveç kadınlar ve erkekler olarak ikili bir cinsiyet rejimini yeniden ürettiği için eleştirilmiştir. İsveç feminist dış politikası, gündemin sağlık aşamasında belirtilen LGBTQ cinsel ve üreme sağlığı ve hakları dışında, LGBTQ bireylerin haklarını ve ihtiyaçlarını büyük ölçüde görmezden gelmektedir. Feminizm herkesi kapsamaktadır ve herkes içindir, bunun önemli bileşenlerinden biri de LGBTQ hareketidir.

Son eleştiri ise, İsveç Feminist dış politikasının amaçlarının, hedeflerinin veya faaliyetlerinin uygulanmasını izlemek için kapsayıcı bir denetleyici mekanizma bulunmayışıdır. 2016-2020 için Kadın, Barış ve Güvenlik Ulusal Eylem Planı veya Küresel Cinsiyet Eşitliği ve Kadınlar ve Kız Çocukları için Kalkınma İşbirliği gibi diğer araçlar kapsamında Feminist Dış Politikadaki hedeflerin çoğuna karşı ilerlemeyi izlemek için belirli ölçütler olsa da 2018-2022 yılları arasındaki dört yıllık politika ve eylem planı bir izleme ve değerlendirme mekanizmasına sahip değildir. Bunun yanı sıra Feminist Dış Politika El Kitabı, politikanın başarılarının örneklerini vurgulamaktadır. Belge, ilk üç yıldaki ilerlemenin somut bir çıktısını sunmaktadır ancak feminist şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini somutlaştırmak için bağımsız ve şeffaf bir denetleme mekanizması zorunludur.

2.2.2. Kanada Feminist Dış Politikası

“Kanada'nın Ottawa'da karar veren farklı geçmişlere ve deneyimlere sahip daha fazla kadına ihtiyacı var. Çünkü kadınlar başardığında hepimiz başarılı oluruz.”

Justin Trudeau

Kanada her ne kadar İsveç öncesinde de toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetiyor olsa bile, özellikle Justin Trudeau sonrası kadın erkek eşitliğine yönelik atamalar yapsa da, İsveç Feminist dış politika ilanının ardından bu yönde çalışmalar yapmaya başladığı söylenebilir.

Kanada cinsiyet, sınıf, ırk veya etnik köken gibi herhangi bir temelde eşitsizliğin nihayet üstesinden gelinerek, herkes için daha iyi bir dünya yaratmaya kararlı olduğunu bulunduğu her zirvede, yaptığı her birebir görüşmede beyan etmektedir. Bu politika hem iç işlerinde hem de dış işlerinde liberal hükümetin savunucusu olduğu temel politikadır.

Kanada, dış politika ve kalkınmaya açık bir şekilde feminist bir yaklaşım benimseyen ikinci ülke (İsveç, 2014 yılında bunu yapan ilk ülke olmuştu.) oldu. Haziran 2017'de Justin Trudeau'nun Liberal hükümeti Feminist Uluslararası Yardım Politikasını (FIAP) tanıtmıştır. Cinsiyet eşitliğini, bunun beraberinde kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesini hedeflemek için Kanada dış politikasına ve uluslararası kalkınmasına açık bir şekilde feminist bir yaklaşım benimsiyor.

Kanada'nın taraf olduğu kadının insan hakları ve toplumsal cinsiyet temelli sözleşmeler:

Kanada'nın küresel yönetim ve uluslararası kalkınma politikalarında kadınlara ve kızlara odaklanması esasen İsveç Feminist Dış Politikası ilan edilmeden önce başlamıştı. Tarihsel olarak bakıldığında,

- Kanada'nın 1979 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne (CEDAW)
- 1995 BM Kadın Konferansı'nda tasarlanan Pekin Deklarasyonu
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kadın, Barış ve Güvenlik Kararına katılımı örnek olarak gösterilebilir.

2015 Kanada Federal seçim kampanyası sırasında Justin Trudeau, feminizmi Liberal Parti'nin odak noktasına yerleştirmişti. yüzde 40,4 oy alarak tek başına iktidara gelen Liberal Parti lideri Trudeau, partisinin seçilmesinden hemen sonra, Kanada tarihindeki ilk kez kabinenin 30 üyesinden 15'ini kadın, 15'ini erkeklerden seçti, kendisini feminist olarak tanımlayan Trudeau ve cinsiyet eşitliğine önem verdiğini de açıklamıştır (<https://www.diken.com.tr/kanadanin-yeni-kabinesinde-30-bakandan-15i-kadin-cunku-2015-yilindayiz> Erişim: 03.06.202).

2017'de Trudeau hükümeti, cinsiyete dayalı şiddeti önlemek için bir strateji başlattı. 2018'de, Kanada Kadınlarının Statüsünü Kadın ve Cinsiyet Eşitliği Kanada (Women and Gender Equality Canada) (WAGE)'e dönüştürdü ve yeni ücret eşitliği yasasını kabul etti. Uluslararası sahnede liberaller, 2018'de ilk G7 Cinsiyet Eşitliği konseyini toplayarak feminist gündemlerini vurguladılar

Bunun yanı sıra cinsiyet eşitliği politikasının amacı, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlanmasını desteklemektir. Global Affairs Canada birtakım hedefler belirlemiş ve bunu ilişki halinde olduğu devletlere ve kamuoyuna deklare etmiştir.

Bunlar:

- Kadınların, toplumlarının sürdürülebilir kalkınmasını şekillendirmede karar vericiler olarak erkeklerle eşit katılımını artırmak,
- Kadınların ve kız çocuklarının insan haklarına tam erişimini desteklemek,
- Kalkınmanın kaynaklarına ve faydalarına eşit erişim ve cinsiyet eşitsizliğini ekonomik olarak da ortadan kaldırmaktır.

Kanada cinsiyet eşitliği sağlarken, kadınlara ve erkeklere eşit ve adil olunması gerektiğini ifade eder. Adaleti sağlamak için, kadınları ve erkekleri eşit görmekten alıkoyan tarihsel ve sosyo-kültürel dezavantajları telafi etmek için bazı tedbirlerin alınması gerektiğini belirtir. Cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin aynı statüye sahip olmaları ve ulusal, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya katkıda bulunma ve faydalarından eşit olarak yararlanmak için eşit fırsatlara sahip olmaları anlamına gelir. Ancak eşitliğin sadece kadınlara ve erkeklere aynı fırsatları vererek sağlanabileceğine inancı günümüzde yerini kadın ve erkeklerin bazen farklı koşulları nedeniyle ortaya çıkan sonuçlarından dolayı ve geçmişteki ayrımcılığı telafi etmek için farklı muameleye ve tedbirlere ihtiyaç duyabileceğine bırakmıştır. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliği politikası, toplum tarafından hem kadınlarla erkekler arasındaki benzerliklere ve farklılıklara hem de oynadıkları farklı rollere göre belirlenmelidir (McNutt, 2015: 467-485).

Hükümet yayınladığı belgelerde cinsiyet eşitliğinin, Kanada politikalarının, programlarının ve projelerinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Cinsiyet eşitliğinin ele alınması, kalkınma programını erkekler kadar şekillendiren kadınların görüşlerinin, çıkarlarının ve ihtiyaçlarının kalkınma programlarında kadınlarla erkekler arasında daha eşit ilişkilere yönelik ilerlemeyi desteklemesini gerektiğini savunur.

Cinsiyet eşitliğinin sağlanması için, her politika, program ve projenin kadınları ve erkekleri farklı şekilde etkilediğinin kabul edilmesini gerektirir. Kadınların ve erkeklerin farklı bakış açıları, ihtiyaçları, ilgi alanları, rolleri ve kaynakları vardır ve

bu farklılıklar sınıf, ırk, kast, etnik köken veya yaşla da pekiştirilebilir. Politikalar, programlar ve projeler, kadınlar ve erkekler arasındaki ve arasındaki deneyim ve durum farklılıklarını ele almalıdır. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların erkeklerle aynı olacağı anlamına gelmez. Eşitlik, kişinin haklarının veya fırsatlarının kadın veya erkek olmasına bağlı olmadığı anlamına gelir (https://www.international.gc.ca/world-monde/funding-financement/policy-politique.aspx?lang=eng&_ga=2.1611185.1813485899.1619092989-87163812.1619092986 Erişim: 24.04.2021).

Kalkınma programlarında geçen kadınları güçlendirme konusuna diğer devletlerden ve hükümetlerden farklı olarak Kanada'nın tavrı kadınların güçlenmesini yalnızca kadınların seçimleri doğrultusunda olabileceği ve kendi adlarına konuşarak ve fikirlerini beyan ederek yine kendilerini güçlendirebilecekleri yönündedir ancak bununla birlikte uluslararası işbirliği ajansları da dahil olmak üzere kurumlar, kadınların özgüvenlerini artıran, özgüvenlerini geliştiren ve kendi gündemlerini belirlemelerine yardımcı olan süreçleri destekleyebilir. Kadınların güçlendirilmesi, cinsiyet eşitliğinin sağlanması için çok önemlidir. Güçlendirme yoluyla, kadınlar eşitsiz güç ilişkilerinin farkına varır, yaşamları üzerinde kontrol sahibi olur ve evlerinde, iş yerlerinde ve toplumlarında eşitsizliğin üstesinden gelmek için daha yüksek bir ses elde ederler. Kadınların ekonomik, sosyal ve politik süreçlere erkekler ile eşit katılımını teşvik etmek, cinsiyet eşitliğini sağlamak için çok önemlidir. Kadınların ihtiyaçlarını ve çıkarlarını gözetirken kadın örgütleri ile işbirliği yapmak farklı veya dezavantajlı durumlarda olan kadınlara da kapsayıcı davranılmasını sağlar.

Cinsiyet eşitliği ancak kadın ve erkek arasındaki ortaklık yoluyla sağlanabilir. Cinsiyet eşitliği hem kadınları hem de erkekleri ilgilendiren bir konudur ve bunu başarmak, evde, işyerinde, toplumda ve ulusal ve uluslararası alanda tutumlarda, davranışlarda, rollerde ve sorumluluklarda değişiklikler meydana getirmek için birlikte çalışmayı içermektedir.

Cinsiyet eşitliğinin sağlanması için, cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılmasına yönelik spesifik tedbirler gerekmektedir. Kökleşmiş ve derinleşmiş eşitsizlikler göz önüne alındığında, kadınlara ve erkeklere eşit muamele, cinsiyet eşitliği stratejisi olarak yetersizdir. Cinsiyet eşitsizliğini sürdüren politikalar, kanunlar,

prosedürler, normlar, inançlar, uygulamalar ve tutumları ele almak için özel önlemler geliştirilmelidir. Paydaşlarla birlikte geliştirilen bu toplumsal cinsiyet eşitliği önlemleri, kadınların kendi yaşamları hakkında seçim yapma kapasitelerini desteklemelidir.

Kanada Hükümeti kadınların ve kız çocuklarının dünya değiştirebileceği vurgusuyla başlattığı feminist dış politikasında kadınları ve kız çocuklarını değişimin güçlü temsilcileri olarak görmektedir. Feminist uluslararası politikaya göre, toplumsal cinsiyet eşitliğinin artırılması güçlü bir ekonomik büyüme sağlar. Kadınlar halihazırda dünyanın gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) yaklaşık yüzde 40'ını oluşturmaktadır.

Daha fazla kadın çalıştığında, ekonomiler büyür. Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi, diğer olumlu kalkınma sonuçlarına ek olarak üretkenliği artırır, ekonomik çeşitliliği ve gelir eşitliğini sağlar. Örneğin, OECD ülkelerindeki kadın istihdam oranlarını İsveç'inkiyle eşleştirecek şekilde artırmak, GSYİH'yi 6 trilyon ABD dolarından fazla artırabilir. Büyüme cinsiyete dayalı eşitsizlikte negatif bir etkiye yol açmaz. Tersine, cinsiyet farklılıklarının ekonomiye GSYİH'nın yaklaşık yüzde 15'ine mal olduğu tahmin edilmektedir (<https://www.pwc.co.uk/services/economics/insights/women-in-work-index.html> Erişim: 14.03.2021). Bu politika aynı zamanda aşırı yoksulluğun azaltılmasını da sağlayacaktır. Kadınların ve kız çocuklarının eğitilmesi yoksulluk düzeylerini aynı oranda azaltacaktır. Bununla beraber kadın çiftçilere verilecek kaynaklara eşit erişim desteği de kronik açlıkla mücadele eden insan sayısını azaltır ve dünya çapında kadınlara ve kız çocuklarına yardım ve umut sağlamaktadır.

Feminist dış yardımlar daha uzun süreli barışın da destekleyicisi konumundadır. Savunmasız nüfusların karşı karşıya olduğu kırılan devletlerde (şiddetli çatışma ortamı, iklim ve çevresel tehlikeler, ekonomik ve politik güvensizlik gibi riskler) karşılaşılan tehditler, kadınların ve kızların ayrımcılığa ve eşitsizliğe maruz kalmasına sebep olurken dünyanın birçok yerinde de istikrarsızlık yoksulluğun devam etmesine yol açmaktadır. Şiddetli çatışmaların olduğu toplumlarda kadınların barış inşasına dahil olması ve barış masasına oturması, karar alma mekanizmasında yer alması barış süreçlerini hem kolaylaştırmakta hem de hızlandırmaktadır. Dünyanın en yoksul vatandaşlarının artan bir oranı, şiddetli çatışma, iklim ve çevresel tehlikeler

veya ekonomik ve politik güvensizlik riskleri nedeniyle "kırılgan" olarak kabul edilen ülkelerde ve bölgelerde yaşıyor. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), kırılgan eyaletlerde aşırı yoksulluk içinde yaşayan insan sayısının 2015 ile 2030 arasında 480 milyondan 523 milyona çıkacağını tahmin ediyor (https://www.oecd-ilibrary.org/development/states-of-fragility-2020_ba7c22e7-en Erişim: 02.02.2021).

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın önlenmesi toplumda diğer ayrımcılığa uğrayan grupların da (cinsiyet, ırk, etnik köken, cinsel yönelim gibi nedenlerle) eşitlenmesini sağlayacaktır.

Kadınların hükümetin karar alma sürecine eşit olmayan katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliğinin önündeki büyük bir engeldir. Çoğu ülkede, kalkınma sürecini şekillendiren hükümetlerdir. Kadınların ve kız çocuklarının eşit haklara sahip olması ve ekonomik fırsatlardan eşit yararlanmasına sahip olmasını sağlamak için hükümetler planlama, bütçe ve politika oluşturma süreçlerine toplumsal cinsiyet analizini dahil etmeli ve kadınların ve kız çocuklarının sağlık, eğitim ve adalet hizmetlerine eşit katılımını garantilemek zorundadır.

2.2.2.1. Kanada'nın Feminist Uluslararası Yardım Politikası

Kanada, yoksulluğu ortadan kaldırmayı ve daha barışçıl, daha kapsayıcı ve daha müreffeh bir dünya inşa etmeyi amaçlayan bir Uluslararası Feminist Dış Yardım Politikası benimsiyor. Kanada, cinsiyet eşitliğini teşvik etmenin ve kadınları ve kızları güçlendirmenin bu hedefe ulaşmada en etkili yaklaşım olduğuna inanıyor. Uluslararası yardıma feminist bir yaklaşım, daha barışçıl, daha kapsayıcı ve daha refah içinde bir dünya - cinsiyet eşitliğinin sağlandığı ve kadınların ve kızların tam olarak güçlendirildiği bir dünya- inşa etmeye yardımcı olacaktır.

Uluslararası yardıma feminist bir yaklaşım, dünya çapında kadınların ve kız çocuklarının karşılaştığı ayrımcılığa meydan okuyarak ve eşitsizliklerin kesişimsel çizgilerde var olduğunu kabul ederek, toplumsal cinsiyet eşitliğini, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve barışı tesis etme çabalarının merkezine yerleştirir.

Feminist yaklaşım, tüm insanların aynı temel insan haklarından yararlanmaları ve başarılı olmak için aynı fırsatlara sahip olmaları gerektiği inancına dayanmaktadır. Kanada'nın Feminist Uluslararası Yardım Politikası, cinsiyet eşitsizliklerini

kapatmak, cinsiyet eşitliğinin önündeki engelleri ortadan kaldırmak ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmaya yardımcı olmak için en büyük potansiyele sahip yatırımlara, ortaklıklara ve savunuculuk çabalarına öncelik verecektir.

2017 yılında Kanada Feminist Uluslararası Yardım Politikasının başlattığını duyurdu. Politika, birbiriyle bağlantılı altı eylem alanını teşvik etmek için bir insan hakları yaklaşımı uygulayacaktır:

1. Cinsiyet eşitliği ve kadınların ve kızların güçlendirilmesi
2. İnsanlık onuru
3. Herkes için yararlı büyüme
4. Çevre ve iklim eylemi
5. Kapsayıcı yönetim ve
6. Barış ve güvenlik.

Dönemin Uluslararası Kalkınma Bakanı Marie-Claude Bibeau'nun ilan ettiği Kanada'nın yeni Feminist Uluslararası Yardım Politikasında yeni vizyon, Kanada'yı uluslararası yardım programlarında cinsiyet eşitliği konusunda bir lider olarak konumlandırmanın temelini oluşturuyordu.

Kanada, cinsiyet eşitliğini geliştirmenin ve kadınlar ve kız çocukları için eşit haklara teşvik etmenin yoksulluğu azaltmanın en etkili yolu olduğuna inanmaktadır. Bu vizyon, Kanada'ya göre herkese fayda sağlayan büyümenin anahtarıdır ve aynı zamanda Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmalarına da yardımcı olacaktır. Kanada'nın, dünyanın her yerindeki kadın ve kız çocukları başta olmak üzere en yoksul ve en savunmasız kişilere yardım etme konusunda uzun süredir devam eden bir taahhüdü de bulunmaktadır.

Ayrıca Kanada, kadın haklarına saygı duyulduğunda ve kadınlara kendi toplumlarında hak ettikleri ve olması gereken değer verildiğinde ve güçlendirildiğinde toplumun daha refah, barışçıl, güvenli ve bir arada olacağına inanmaktadır. Bu nedenle cinsiyet eşitliği artık Kanada'nın uluslararası yardım politikalarında hedeflenecek ve

politikalara entegre edilecek (<https://www.peacewomen.org/resource/canada-launches-new-feminist-international-assistance-policy> Erişim: 24.04.2021).

Kanada, bu alanlarda eyleme geçerken, cinsiyet eşitliğini sağlamaya ve eşitsizliğin temel nedenlerini ele almaya yönelik daha esnek, yenilikçi, entegre ve bütüncül bir yaklaşım geliştirecektir. Bu yaklaşım aynı zamanda dünyanın en az gelişmiş, geride bırakılmış ülkelerinde ve en savunmasız nüfus ve kesimlerinde yoksulluğun azaltılmasını, barışın tesis edilmesini ve insani krizlerin de ele alınmasını amaçlamaktadır.

Kanada'nın yeni vizyonu, 2016 Uluslararası Yardım İncelemesi sırasında toplanan verilere dayanmaktadır. İncelemenin bir parçası olarak hükümet, Kanadalı STK'lar, bağışçı ve partner hükümetler ile görüşerek hükümet, bu yeni feminist politikayı etkili bir şekilde uygulamak için hem Kanada'daki hem de farklı ülkelerdeki paydaşları ile işbirliği yapmaktadır.

"Haiti'de olduğu gibi Kanada'da da toplumun her alanında kadınların sesi duyulmalıdır. Daha iyi bir dünya kurmak ve değiştirmek için hepimizin kadın liderliğine ihtiyacımız var. İnsanlığın yarısını geride bırakırsak bunu yapmayacağız."

- Marie-Claude Bibeau, Uluslararası Kalkınma Bakanı

Örneğin 2018'de Uluslararası Kalkınma Bakanı Marie-Claude Bibeau, Kanada'nın yeni Feminist Uluslararası Yardım Politikasını desteklemek için Haiti'deki "Kadının Sesi ve Liderlik" girişimine desteğini (8,3 milyon \$) duyurmuştur. Bakan Bibeau, bu duyuruyu hükümet temsilcileri, uluslararası kalkınma ortakları ve kadın örgütleriyle bir araya geldiği Haiti'deyken yapmıştır.

Bu girişimin bir parçası olarak Kanada Hükümeti, gelişmekte olan ülkelerdeki kadın ve kız çocuklarının haklarını geliştirmek ve cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için çalışan yerel kadın örgütlerinin ihtiyaçlarına yönelik beş yıl içinde 150 milyon dolar tahsis edecek. Kanada şu anda gelişmekte olan ülkelerdeki kadın hakları örgütlerini desteklemede önde gelen bir bağışçıdır.

Bu politika belgesi, Kanada'nın tüm ikili uluslararası kalkınma yardımı yatırımlarının yüzde 15'inin cinsiyet eşitliği ve kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmeyi hedeflediğini garanti ederek feminist bir bağışçı olacağını taahhüt

etmektedir. 2022'ye kadar Kanada'nın dış yardımının en az yüzde 95'i eşitlik ve güçlendirmeye odaklanacaktır. Yerel kadın örgütleri ve kadın hareketleri için 150 milyon dolar ayrılmıştır (<https://international.gc.ca/world-monde/assets/pdfs/iap2-eng.pdf> Erişim: 03.03.2021).

Kanada, kadınların haklarına saygı duyulduğunda, seslerinin duyulduğu ve liderliklerini uygulayabilecekleri zaman toplumun daha müreffeh, barışçıl, güvenli ve birleşmiş olduğuna inanmaktadır. Kadın hakları örgütleri ve gelişmekte olan ülkelerdeki yerel kadın hareketleri, kadın ve kız çocuklarının haklarının güçlendirilmesine ve toplumların cinsiyet eşitliğini sağlamasına yardımcı olan temel değişim unsurlarıdır. Bu yaklaşım, Kanada'nın yeni Feminist Uluslararası Yardım Politikası'nın Haziran 2017'deki lansmanında kadın haklarını geliştiren yerel örgütleri desteklemek için verilen taahhüdün bir parçasıdır. Bu program, kadın kuruluşlarının kapasitelerini güçlendirmelerine ve daha sürdürülebilir finansman kaynakları geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Bu, her toplumun ihtiyaç duyduğu kalıcı katkılarda bulunabilmelerini sağlayacaktır (<https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2018/02/minister-bibeau-announcessupporttowomensvoiceandleadership-initiative.html> Erişim: 24.04.2021).

Sonuç olarak, Kanada, uluslararası yardım için yeni bir yaklaşım benimsemiştir. Kadınların ve kız çocuklarının ekonomik, politik ve sosyal olarak güçlendirilmesini destekleyen ve tüm insanların yararı için toplumsal cinsiyet eşitliğini bir öncelik haline getiren gerçek bir feminist yaklaşım benimsemiştir.

2.2.2.2. Kanada Feminist Dış Politikasına Yönelik Temel Eleştiriler

FIAP, bazıları tarafından dış politikaya yönelik ilerici bir yaklaşım olarak kutlanırken, bazı eleştiriler de aldı. Örneğin, bazıları cinsiyet eşitliğinin kendi başına bir amaç olarak değil, ekonomik büyüme veya yoksulluğun azaltılması gibi diğer sorunlara cevap olarak görüldüğü için bu yaklaşımı sorgulamıştır. Bazıları, toplumsal cinsiyet odaklı dış yardım politikalarını kadınların ve kızların güçlendirilmesinin ülkeleri ekonomik olarak daha müreffeh hale getirmenin bir yolu olarak görürken, bazıları bunun ekonomik kalkınma için yapılmasından rahatsız olmuştur.

Başka bir eleştiri, cinsiyet normlarını ve stereotipleri dönüştürmenin zorluğu ve anlaşılır olup olmadığı ile ilgilidir. FIAP, kadınlar için daha fazla ekonomik fırsat gibi toplumsal cinsiyet meselelerini savunurken, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve ilişkilerini değiştirdiğine dair hiçbir kanıt sunmamaktadır. Erkekler ve kadınlar hakkındaki geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin güçlü olduğu bazı toplumlarda, politika, özellikle sosyal ve kültürel değişim talebi bir bağışçı, sponsor veya yardımda bulunan ülke tarafından empoze edildiğinde, kadınlara ve kız çocuklarına daha fazla zarar verebilir.

Feminist hükümet en çok da kadın hakları konusunda geride olan devletlerle yaptığı silah anlaşmaları nedeniyle eleştirilmektedir. Özellikle savaşın kadınlar ve çocuklar üzerindeki yıkıcı etkisi düşünülecek olursa savaş ve çatışma ortamı toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artırmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Trudeau Hükümeti bu nedenle tutarsız olmakla eleştirilir. Liberaller feminist olduklarını iddia ederken ve kadın haklarına saygı, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda dünyaya örnek olmaya çalışırken, kadının insan hakları konusunda ihlalleri işlediği bilinen, toplumsal cinsiyet eşitliği endekslerinde son sırada bulunan bir rejim olan Suudi Arabistan hükümetine hafif zırhlı araçlar satmaya devam etmektedir. Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın öldürülmesinin ardından Suudi Arabistan ile yaptığı savunma aşamasını durdurma kararı alan Kanada bu karardan iki yılın ardından geri dönmüştür. Dışişleri Bakanı Champagne, "Suudi Arabistan'ın insan hakları sicili rahatsız edici olmaya devam ediyor. İnsan haklarını savunmaya devam edeceğiz." demesine rağmen 2020 yılında Suudi Arabistan'a silah ihracatını engelleyen moratoryumun kaldırıldığını duyurmuştur. Kanada ayrıca Suudi Arabistan'a 30'dan fazla büyük kalibreli top sistemi ve 152 ağır makineli tüfek ihraç etmiştir, Krallık ile yapılan multi milyar dolarlık silah anlaşması, 2014 yılında bir önceki Muhafazakar hükümet altında başlatıldı, ancak Liberaller döneminde devam etmiştir. İmzalandığı tarihte, Kanada tarihinin en büyük ihracat anlaşmasıydı ve ülkeyi Orta Doğu'ya en büyük ikinci silah ihracatçısı konumuna getirmiştir. Feminist kadınlar, barış aktivistleri ve örgütleri Kanada'ya bu konuda geri adım attırmaya çalışsa da Kanada Hükümeti anlaşma yükümlülükleri ve maddi tazminatlardan dolayı anlaşmayı iptal etmemiştir (<https://www.theguardian.com/world/2020/jun/09/canada-doubles-weapons-sales-to-saudi-arabia-despite-moratorium> Erişim: 13.03.2021).

Son bir eleştiri ise Kanada'nın dış yardımlar konusunda yaptığı düşük bütçelendirmedi. Kanada'nın GDI'sinin yalnızca yüzde 0,26'sı dış yardıma ayrılmıştı ve 2018-19'daki hafif bir artışa rağmen, diğer Batı ülkeleri ve G7 üyeleriyle karşılaştırıldığında bu oran çok düşüktür. Sonuç olarak, Kanada'nın feminist hükümeti bütçesinin çok küçük bir kısmını dış yardımlara ayırmakta, bu nedenle kamuoyuna anlattığının tersine kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi ve korunması için yeterli yardımda bulunmamaktadır (https://www.criaw-icref.ca/images/userfiles/files/P4W_BN_RCSW_Access.pdf Erişim: 04.04.2021).

2.2.3. İzlanda Feminist Dış Politikası

2.2.3.1. İzlanda Dış Politikasında Kadınlar ve Feminizmin Yükselişi

İnsan hakları, cinsiyeti, uyruğu, ırkı, dini, dili veya diğer statülerine bakılmaksızın, hangi milletten olursa olsun herkesin doğal hakkıdır. Her insan doğduğu andan itibaren, ayrımcılıktan muaf temel insan haklarından eşit şekilde yararlanma hakkına sahiptir.

İzlanda Anayasası, vatandaşlarının tam olarak yararlanacağı insan haklarını belirler. İzlanda Anayasasının 65. maddesine göre herkes yasa önünde eşittir ve cinsiyet, din, fikir, etnik köken, ırk, renk, mülkiyet, doğum veya diğer statülere bakılmaksızın temel insan haklarından yararlanır. Aynı madde ayrıca kadın ve erkeklerin her bakımdan eşit haklara sahip olacaklarını belirtmektedir.

İzlanda Kadın ve Erkeklerin Eşit Statüsü ve Eşit Hakları Yasası

İzlanda, 1976'dan beri kadınlar ve erkekler arasında eşitliği ve her bakımdan eşit statülerini sağlamaya yönelik özel bir tüzüğe sahiptir. Mevcut Cinsiyet Eşitliği Yasası 2008'den kalmadır. Yasanın amacı, kadınlar için eşit statü ve eşit fırsatlar oluşturmak ve sürdürmektir. ve erkekler ve böylece toplumun tüm alanlarında cinsiyet eşitliğini teşvik eder. Tüm bireyler, cinsiyet gözetmeksizin kendi girişimlerinden yararlanma ve becerilerini geliştirme konusunda eşit fırsatlara sahip olacaktır.

Bu amaca şu şekilde ulaşılacaktır:

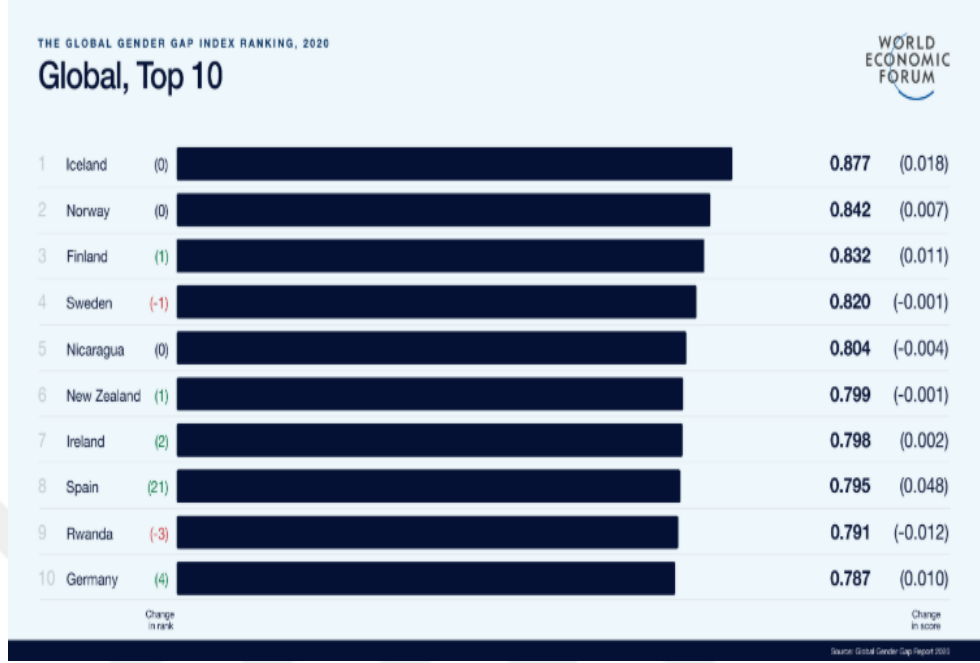
- Toplumsal cinsiyetin toplumun her alanında ana akımlaştırılması,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda eğitim ve farkındalığın artırılması,
- Toplumda karar alma ve politika oluşturma sũreęlerinde kadın ve erkeğin eşit hakka sahip olması için çalışılması,
- İstatistikleri cinsiyete gũre analiz etme,
- Toplumsal cinsiyet araştırmalarında artan araştırma,
- İstihdam piyasasında ũcret ayrımcılığına ve cinsiyete dayalı diğer ayrımcılık biçimlerine karşı çalışmak,
- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve tacize karşı alışma,
- Hem kadınların hem de erkeklerin iş ve aile yaşamlarını uzlaştırmalarını sağlamak,
- Geleneksel toplumsal cinsiyet imajını değiştirmek ve kadın ve erkek rollerine ilişkin olumsuz klişelere karşı çalışmak.

İzlanda, insan haklarıyla ilgili bir dizi uluslararası sũzleřmenin, özellikle Birleşmiş Milletler İnan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa Konseyi'nin Avrupa İnan Hakları Sũzleřmesi'nin imzacısıdır. Adalet Bakanlığı, İzlanda'nın uluslararası yasal yũkũmlũlũklerini yerine getirmek için gerektiğinde mevzuatta yapılan değişiklikleri denetler ve İzlanda'nın taraf olduğu insan hakları sũzleřmelerinin uygulanmasını izleyen komitelere rapor verir.

2.2.3.2. İzlanda'da Cinsiyet Eşitliği

İzlanda'daki cinsiyet eşitliği mevzuatı, 10/2008 sayılı Kadınlar ve Erkekler için Eşit Statũ ve Eşit Haklar Yasası'dır. (Act on the Equal Status and Equal Rights for Women and Men, No 10/2008.) Yasanın amacı, kadınlar ve erkekler için eşit haklar ve fırsatlar yaratmak ve sũrdũrmek ve bũylelikle toplumun her yerinde her iki cinsiyetin statũsũnũ eşitlemektir. Yasanın uygulanmasından Sosyal İşler Bakanlığı (The Ministry of Social Affairs) sorumludur. Cinsiyet Eşitliği Merkezi, yasanın

uygulanmasını denetleyen, cinsiyet eşitliği konusunda tavsiye, halk eğitimi ve bilgi sağlayan, bakanlığın himayesinde bağımsız bir kurumdur.

Grafik 2.6: 2020 Küresel Cinsiyet Farkı Endeksi

Yeni bir parlamentonun seçilmesinden sonraki bir yıl içinde, Cinsiyet Eşitliği Bakanı, ayrı ayrı bakanlıklardan, Cinsiyet Eşitliği Merkezi'nden ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Merkezi'nden öneriler aldıktan sonra, cinsiyet eşitliği için dört yıllık bir eylem programı hakkında parlamento kararı için bir teklif sunmalıdır. Eşit Haklar Konseyi ve iki yıllık aralıklarla düzenlenen eşit haklar kongresinde tartışmaları göz önünde bulundurulmalıdır.

Cinsel taciz, cinsiyete dayalı taciz ve cinsiyete dayalı şiddet ulusal eylem planlarında tanımlanmıştır:

Cinsiyete dayalı taciz: Mağdurun cinsiyeti ile ilgili davranış ve mağdur için istenmeyen bir durumdur ve söz konusu mağdur kişinin öz saygısını zedelemek ve tehdit edici, düşmanca, aşağılayıcı bir durum yaratmayı amaçlamaktadır, bu durum söz konusu kişiyi aşağılayıcı bu etkiye sahiptir.

Cinsel taciz: Etkilenen kişinin hoşuna gitmeyen ve ilgili kişinin özsaygısını zedelemeyi amaçlayan veya bu etkiye sebep olan, özellikle davranış tehdit edici,

düşmanca, aşağılayıcı sonuç verdiğiinde, her türlü cinsel davranış veya aşağılayıcı durumdur. Davranış sözlü, sözlü olmayan ve / veya fiziksel olabilir.

Cinsiyete dayalı şiddet: Mağdurun fiziksel, cinsel veya psikolojik yaralanmasına veya acı çekmesine neden olan veya olabilecek cinsiyete dayalı şiddet; ayrıca, hem özel hayatta hem de kamuya açık bir mekanda bu tür baskı ve özgürlüğün keyfi olarak yoksun bırakılması tehdidini taşır.

Madde 22 tacize uğrayan kişilerin haklarını daha ayrıntılı olarak tartışmaktadır. Ancak, “kuruluşların ve sivil toplum kuruluşlarının işverenleri ve görevlilerinin, personelin, kursiyerlerin ve müşterilerin cinsiyete dayalı şiddete, cinsiyete dayalı tacize veya cinsel tacize maruz kalmasını önlemek için işyeri, organizasyon, sosyal işler veya okullarda cinsiyet eşitliği eylem planında listelenen özel tedbirleri alması gerektiğini belirtmektedir (<https://www.jafnretti.is/en/vinumarkadur/gender-based-violence-sexual-and-gender-based-harassment-1> Erişim: 12.05.2021).

Cinsiyet Eşitliği Kanunu'nun 18. Maddesi (10/2008), cinsiyet eşitliği eylem planının 19-22. maddesinde belirtilen hakları sağlaması gerektiğini belirtir. Ücret eşitliği, meslek imkanları, mesleki eğitim, sürekli eğitim ve yaşam boyu öğrenme, aile ve iş yaşamının koordinasyonu ve işverenlerin ve yöneticilerin işyerinde cinsiyete dayalı tacizi ve cinsel tacizi nasıl önlemeleri gerektiğine odaklanır.

İşyerinde Zorbalık, Cinsel Taciz, Cinsiyete Dayalı Taciz ve Şiddete Karşı Önlemler Hakkında Yönetmelik (Regulation on Measures Against Bullying) 1009/2015 uyarınca, işveren "zorbalık, cinsel taciz, cinsiyet gibi bir şikayet veya belirti aldığıında mümkün olan en kısa sürede harekete geçmelidir. Ayrıca işyerinde bu tür davranışlara yol açma olasılığı bulunan ve harekete geçmeyen davranışları veya koşulları fark ettiği durumlarda işverenler, işyerinde yazılı bir güvenlik ve sağlık planı yapmakla yükümlüdür, işyerinde zorbalığa, cinsel tacize, cinsiyete dayalı tacize veya şiddete yol açması muhtemel durumların riskini azaltmak için uyarıda bulunmalıdır.

10/2008 Sayılı Kadın Erkek Eşit Statü ve Eşit Haklar Hakkında Kanun

162/2010 Sayılı Kanun, 126/2011, No. 62/2014, No. 79/2015, No. 117/2016 ile değiştirilen şekliyle ve No. 56/2017 sayılı kanunun amaçlarına bakılması gerekir.

Bu Kanunun amacı, kadınlar ve erkekler için eşit statü ve eşit fırsatlar oluşturmak ve sürdürmek ve böylece toplumun her alanında cinsiyet eşitliğini teşvik etmektir. Cinsiyete bakılmaksızın tüm bireyler kendi teşebbüslerinden yararlanma ve becerilerini geliştirme konusunda eşit fırsatlara sahip olacaktır. Bu amaca, diğerlerinin yanı sıra aşağıdaki yollarla ulaşılabilecektir:

a. cinsiyet eşitliği perspektiflerini gözlemlemek ve toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasına yönelik çalışmalar, toplumun her alanında cinsiyet eşitliğini gözeterek politika oluşturma ve karar alma,

b. toplumda kadın ve erkeklerin eşit etkisini güvence altına almak için çalışmak,

c. özellikle kadınların konumunu iyileştirmek ve toplumdaki fırsatlarını artırmak,

d. istihdamda ve piyasada ücret ayrımcılığına ve diğer toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa karşı çalışmak

e. hem kadın hem de erkeklerin iş ve aile yaşamlarını etkinleştirmesini sağlamak,

f. cinsiyet eşitliği konusunda eğitimin ve bilinçlendirmenin artırılması,

g. istatistikleri cinsiyete göre analiz etmek,

h. toplumsal cinsiyet araştırmalarında araştırmaların artırılması,

i. cinsiyete dayalı şiddet ve tacize karşı çalışmak

j. geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini değiştirmek ve kadın ve erkek rollerindeki olumsuz klişelere karşı çalışmak

(https://www.jafnretti.is/static/files/English_gogn_a_ensku_sidu/act-on-equal-status-and-equal-rights-of-women-and-men-no-10-2008-as-amended-0101-2018-final.pdf

Erişim: 12.05.2021).

Toplumsal cinsiyet eşitliği sıralamasında İzlanda her geçen yıl üst sıralara çıksa da uluslararası ilişkiler ve dış politikada bu gelişmeler son 20 yılda kendini

gösterebilmiştir. Özellikle kadınların statüsü, rolü ve katılımı sorunu halen tüm dünya devletlerinde olduğu gibi İzlanda'da üzerine odaklanılan ve olumlu gelişmeler sağlanan alanlardır. İzlanda, kadınların birçok alanda arka planda bırakıldığını kabul ederek, feminist bakış açıları ve politikaları uygulamaya koymaktan geri durmamaktadır. Özellikle eski adıyla UNIFEM'e şimdiki adıyla UN Women (BM Kadınları)'na yönelik yaptığı bağışlar ve desteklerle toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikalarını uluslararası örgütlerde de göstermektedir. Dış politikanın şekillenmesinde siyasi rol oynayan kadın sayısının artması, dış temsilciliklerde artan kadın sayısı ve feminist bakış açısının toplumunun ve siyasetin pek çok noktasında bir araya gelmesi İzlanda'nın politikası haline gelmiştir.

2.2.3.3. İzlanda Dış Politikasında Kadınlar

İzlanda Dış Servisi, 1970'lerin ortalarına kadar sadece erkekler tarafından yönetilmiştir. 1975'te İzlandalı kadınlar, erkeklerden daha az maaş almaktan ve hükümette kadın görmekten rahatsız olmaya başlamışlardı. Bu nedenle 24 Ekim 1975'te İzlandalı kadınların %90'ı işe gitmedi, çocuklarına bakmadı veya herhangi bir ev işi yapmadı. Bunun yerine başkent sokaklarında 25.000 kadın yürüdü. Artan katılım bazı değişikliklere yol açtı ve İzlanda'nın ilk kadın başkanı beş yıl sonra seçildi. 1970'lerin ortalarında yaşanan kırılmalar ve 1980'de ilk kadın başbakan olan Vigdis Finnbogadottir gelişi ile, ardından kadınlar da İzlanda Dış Servisi'nde çalışmaya başlamıştır. dış serviste de iki kadın, biri 1988'de Daimi Dışişleri Bakanı olan ilk İzlandalı kadın ve 1991'de ilk kadın büyükelçi (Sigríður Ásdís Snævarr) olarak İzlanda kamu yönetiminde aktif rol almıştır (<http://www.kvennasogusafn.is/Kvennasaga/artol.html> Erişim: 18.05.2021).

Avrupa Konseyi (Council of Europe) tarafından 2006 yılında yayınlanan 2005 yılı kadın ve erkeklerin kamu karar alma mekanizmalarında durumunu yansıtan ve kadınların statüsünü gözler önüne seren raporunda ve İzlanda Dışişleri Bakanlığı'nın 2006-2009 yıllarına ait yıllık verilerinde, bu oldukça belirgin hale gelmektedir. 2005 yılına gelindiğinde, hizmetteki büyükelçilerin toplam %8,3'ü Büyükelçi rütbesini almıştır. Bakan Danışmanları da ağırlıklı olarak erkektir ve kadınlar bu rütbedeki diplomatik personelin yalnızca %3'ünü veya %11'ini temsil etmiştir. Kadın büyükelçi sayısı 2005'te üçten (% 8,3) 2009'da sekize (% 20) çıkarken, Bakan Müsteşarlarının

cinsiyet oranı aynı dönem boyunca oldukça tutarlı kalmıştır. Bunun yanı sıra Müsteşar ve Birinci Sekreter rütbesinde dönem boyunca cinsiyet oranlarında yakın bir denge vardır

(http://www.coe.int/t/e/human_rights/equality/PDF_CDEG_2009_1_final_en.pdf

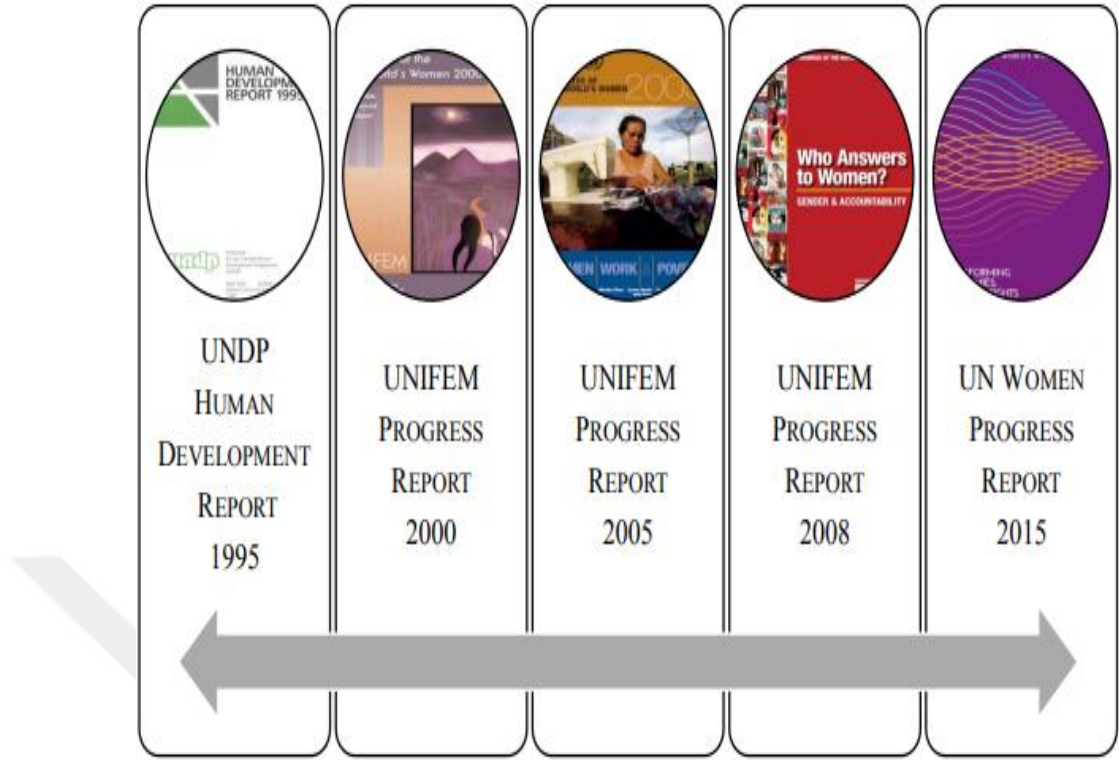
Erişim: 18.02.2021).

İzlanda Dış Servisindeki kadın sayısındaki artış, özellikle de artan kadın büyükelçi sayısı, kalkınma ve güvenlikte cinsiyet eşitliğinin öncelikli hale gelmesi ile de eş zamanlı ortaya çıkmıştır. Kadınlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yapılan vurgu, İzlanda'nın BM Güvenlik Konseyi'nin 1325 Sayılı Kadın, Barış ve Güvenlik Kararı için bir ulusal eylem planını benimseyen ilk ülkeler arasında olması ile de açıklanabilir.

2.2.3.4. İzlanda'da Sivil Toplum ve Uluslararası Kurumlar

İzlanda'daki UNIFEM Ulusal Komitesi (NC), Aralık 1989'da kuruldu ve kadın meseleleri üzerine uzun bir aktivizm geleneği üzerine inşa edilmiş olmasına rağmen, dünyanın dört bir yanındaki kadınların statüsüne odaklanan ilk İzlandalı organizasyondur. Başlangıçta, UNIFEM Ulusal Komitesi'nin kaynak yaratmaya odaklanmayacağına, bunun yerine çabalarını hükümeti UNIFEM'e önemli yıllık katkılar yapmaya teşvik etmeye yönlendireceğine karar vermişti.

Ulusal Komite, Dışişleri Bakanlığı'nın UNIFEM'e katkısını Ulusal Komite aracılığıyla değil, doğrudan New York'taki genel merkeze yönlendirmeye karar verdiği 2006 yılına kadar bu doğrultuda faaliyet göstermeye devam etmiştir.

Şekil 2.10: Kadın Uluslararası Örgütlerinin Değişim Çizelgesi

İzlanda'nın UNIFEM'e yaptığı bağışlar, başlangıçta İzlandalı uzmanların görevlendirildiği projeler için Maliyet Paylaşımına odaklanan hem toplam miktar hem de katkı türü göz önüne alındığında önemli ölçüde artmıştır. İzlanda, 2001 yılında 117.000 \$ katkıda bulunmaktan 2008 yılında 854.000 \$ ile zirveye ulaştı. İzlanda'daki bankacılık krizine rağmen, 2010 için bağışlar (en son mevcut) 800.000 \$'a eşitti (<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2011/8/annual-report-2010-2011> Erişim: 17.05.2021).

İzlanda'nın 21. yüzyılın ilk birkaç yılında uluslararası organizasyonlara ve sivil topluma artan katkıları, İzlanda'da dış politika gündemini belirleyen değerlerde bir değişikliği yansıtmakta Birleşmiş Milletler Kalkınma Hedeflerinin kadın ve kız çocuklarının koşullarının iyileştirilmesi için yaptığı çalışmalar ile de örtüşmektedir. Bu değişim, kadınların dış politika yapımına girmesiyle ve özellikle dış yardımlar konusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen bir bütçeleme yapılmasına ancak bu bütçeleme yapılırken de Parlamento'da kadınların sayısının artmasının önemi açığa çıkıyor. Hem iç politikada hem de dış politikada feminist bakış açısının yerleşmesi ve

yükselmesi kadınlar ve kız çocuklarının daha refah ve güvenli bir dünyada yaşamasını sağlıyor.

İzlanda'daki UNIFEM (United Nations Development Fund for Women) Ulusal Komitesi, İzlanda dış politikasında cinsiyet eşitliğine daha fazla dikkat edilmesi için baskı yapan tek kurum değil, cinsiyet eşitliğine öncelik vermenin önemi hakkında başka önemli bilgiler de uluslararası kuruluşlardan gelmektedir. Bunlar arasında Elisabeth Rehn ve Ellen Johnson Sirleaf tarafından derlenen ve UNIFEM, Women, War, Peace tarafından yayınlanan rapor da bulunmaktadır. Bu rapor, uluslararası toplumda toplumsal cinsiyet perspektiflerini yaygınlaştırma ihtiyacına dair ikna edici belgeler sunuyordu ve raporda öne sürülen ve BM ve dünyadaki çeşitli STK'lar tarafından desteklenen argümanlar İzlanda'da verimli bir zemin buldu; İzlanda'daki UNIFEM Ulusal Komitesi tarafından kabul edildiler ve çeşitli forumlarda tanıtıldılar.

Son verilere bakılacak olursa İzlanda, Kanada'ya nazaran küçük bütçesine rağmen Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nde dış yardım taahhüdünde bulunmaktadır. İzlanda'nın dış yardım kuruluşu Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (ICEIDA), insan hakları, cinsiyet eşitliği, barış ve güvenlik, yoksulluk, sosyal adalet, açlık ve eşit yaşam koşullarının geliştirilmesine odaklanmaktadır. İzlanda, dünyadaki en az gelişmiş ülkeleri desteklemek için diğer ülkeler ve çok taraflı kurumlarla ortaklık kurarak uluslararası kalkınma planlarında kadınları ve kız çocuklarını öncelemektedir.

İzlanda Dışişleri Bakanlığı bu amaç için finansman sağlamaktadır. 2019 yılında, 11 ülkedeki 16 kalkınma projesine 187,5 milyon ISK (1.400.000 \$) ve beş ülkedeki krizleri engellemek ve krizden olumsuz etkilenenleri desteklemek için 213,7 milyon ISK (1.600.000 \$) verdi. Bakanlık, bu fonları, altı sivil toplum kuruluşuna ve uluslararası örgüte aktarmıştır. “6 of Iceland's Foreign Aid Partners” (<https://borgenproject.org/tag/un-women-national-committee-iceland/> Erişim: 21.04.2021).

İzlanda hükümetinin internet sitesine göre, İzlanda'nın dış yardımı “insan yaşamının korunması, insan onurunun korunması ve kriz durumlarında insan acısının azaltılması” ilkeleri üzerine ortaya çıkmıştır. Kalkınma işbirliği modeliyle İzlanda'nın dış yardımı, dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için birlikte çalışan herkese ilham

kaynağı olmayı amaçlar (<https://www.government.is/topics/foreign-affairs/international-development-cooperation/humanitarian-assistance/>

Erişim:23.04.2021).

2.2.3.5. İzlanda neden cinsiyet eşitliğinde dünyanın küresel lideri konumundadır?

2009'dan bu yana ve Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu'na göre İzlanda, cinsiyet eşitliğinde küresel lider konumundadır. Kadınların oy hakkı İzlanda'da 1915 gibi erken bir tarihte başlatıldı ve dünyada kadın bir Devlet Başkanı olan Vigdís Finnbogatóttir'i (1980) seçen ilk ülke oldu. Son on yılda, ülke, diğer devletlerin yanı sıra, kurumlarda ve toplumda cinsiyet dengesini sağlamak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini kurmak adına çalışmalarını hızlandırmıştır (<https://www.womenpoliticalleaders.org/why-is-iceland-the-world-s-global-leader-in-gender-equality/> Erişim: 19.05.2021).

İzlanda'da hem erkeklerin hem de kadınların işgücü piyasasına katılımı her zaman yüksek düzeyde olmuştur ve İzlanda'daki kadınların işgücü piyasasına katılımı OECD ülkeleri arasında en yüksek olanlardan biridir. 1970'lerden itibaren kadınlar işgücü piyasasına artan bir hızla girmeye başlamışlardır. Bu gelişme, okul öncesi çocuklar için çocuk bakımı, ebeveynlerin doğumdan sonra işlerine dönmeleri için yasal bir hak olan ebeveyn izni sistemi ile güvence altına alınmıştır. İzlanda'nın işgücü piyasasına yüksek oranda kadın katılımı mevcuttur. (% 77,6) İzlanda, toplumsal cinsiyet eşitliğini ilerletme konusundaki kanıtlanmış performansına dayanarak, 2022 yılına kadar cinsiyetler arası ücret farkını kapatmaya da kararlıdır.

Son 30 yılda anaokuluna giden çocukların sayısı muazzam bir şekilde artmıştır. İki yaşın altındaki çocuklar için: 1981'de % 9 ve 2009'da % 44. 2009'da, 3 ila 5 yaş arası çocukların % 95'i anaokullarına (anaokulları) devam etti. İzlanda'da 1-5 yaş arası çocukların% 90'ı kreştedir.

2003'ten beri İzlandalı babaların bağımsız (anneye devredilemez) 3 aylık ücretli ebeveyn izni hakkı bulunmaktadır. 2000 yılında, ebeveyn iznini düzenleyen yasa değiştirilmiş ve İzlandalıların ebeveyn izni programına göre toplam izin süresi dokuz aydır. Her ebeveynin devredilemez üç aylık izni vardır ve ayrıca ebeveynler

istedikleri gibi üç ayı ayırabilirler. Tam zamanlı çalışan ebeveynler, izinleri süresince belirli bir tavana kadar eski maaşlarının %80'ini alırlar. Babaların yaklaşık %90'ı babalık iznini kullanıyor.

2009 yılında ceza kanununun 206. maddesinde (No. 19/1940) yapılan değişikliklerle cinsel hizmet alımı yasadışı hale getirildi. Reklam yapmak ve fuhuştan yararlanmak yasa dışıdır, örn. pezevenklik ve diğer yollarla. 2010 yılında, restoranlar, konaklama ve eğlence yasasında (No. 85/2007) çıplaklıktan elde edilen karı yasaklayan bir değişiklikle striptiz kulüplerine tam bir yasak getirilmiştir.

İzlanda, 2011'de cinsiyete dayalı bütçelemenin uygulanmasına ilişkin 3 yıllık bir planı onayladı. Cinsiyet Bütçelemesinin uygulanmasına 2009 yılında başlanmıştır. Amaç, cinsiyetler üzerindeki etkiyi görünür kılmaktır, böylece eşitlik hedeflerine uygun olarak politikalara, harcamalara ve gelir kaynaklarına yanıt vermek ve yeniden değerlendirmek mümkündür.

İzlanda, 2010 yılında şirketlerin yönetim kurullarında en az %40 kadın veya erkek bulundurmasını zorunlu kılan yeni bir yasayı kabul etmiştir. Yasa 1 Eylül 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2010 yılında, halka açık şirketler (No. 2/1995) ve özel limited şirketler (No. 138/1994) yasalarında yapılan bir değişiklik, 50'den fazla çalışanı olan şirketlere, şirket kurullarında ve yönetim kurulunda hem kadın hem de erkek bulundurma yükümlülüğü getirmiştir. Üye sayısı üçten fazla, kadın veya erkek oranı% 40'ın altında olamaz. Bu değişiklikler, izlemeyi kolaylaştıracak değişiklikleri de içeriyordu. Bu değişiklikler 2013 yılında yürürlüğe girdi (<https://www.althingi.is/english/about-the-parliament/women-in-parliament/> Erişim: 12.06.2021).

İzlanda dış politikasında cinsiyet eşitliğine öncelik verilmesi için 1970'lerden sonra artan baskı ve İzlanda hükümetinin uluslararası düzeyde kadın programlarına artan desteğini beraberinde getirdi. İç politikada kadın siyasetçilerin yüksek görevlere gelmesi dış politikada da kadınların görünür olmasını sağladı. 1975 Kadın Grevi İzlanda için bir kırılma noktasıydı. İzlanda'daki UNIFEM Ulusal Komitesi'nin eylemleri, BM Kararları ve raporlarının da gösterdiği gibi, İzlanda Hükümeti ve İzlanda Dış Servisi'ndeki kadın sayısındaki artış, feminizmin sahip olduğu güce

inandırıcı bir destek sağlıyordu. Feminizm ve kadın hareketi İzlanda dış politikasını etkiledi. Pek çok feminist aktivist, başlangıçta kadınların sorunlarının ve endişelerinin kamu ve dış politikada vitrin süslemesi olduğunu düşünmelerine rağmen özellikle son 10 yılda dış yardımlarda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik yatırımlara artan destekler ve toplumsal cinsiyet eşitliği endekslerinde İzlanda'nın devamlı olarak üst sıralarda yer alıyor olması onları da büyük oranda ikna etmiştir. Feminist dış politika söyleminin yükseldiği bir dönemde İzlanda AB üyeliğinden çekilmiş olmasına rağmen AB üyesi İsveç'i bu konuda takip edecektir, 2021 endeksinde beşinci sırada olan İsveç ise İzlanda'yı uygulamalar bağlamında takip etmeye devam edecek gibi görünmektedir. Kadınların siyasi temsilinin dünyada en yüksek olduğu ülke olan İzlanda, kadınlar için dünyanın en iyi, güvenli ve refah yerlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

SONUÇ

Kadınların ataerkil düzende bilgisine ve deneyimlerine yer verilmemesi diğer disiplinlerde olduğu gibi uluslararası ilişkilerde de kadınların dezavantajlı konuma düşmesine sebep olmuştur. Feminizmin küresel olarak yükselişi ile beraber, feminizm uluslararası ilişkilerde de incelenmeye ve irdelenmeye başlanmıştır. Toplumda yer edinmiş ve kalıplaşmış cinsiyetçi yargılar, 1980'lerden sonra kadın düşünür ve akademisyenlerin mücadelesi ile dejenere edilmiştir. Feminist yaklaşımın uluslararası ilişkiler disiplinindeki gelişiminde Ann Tickner, Sandra Harding, Cynthia Enloe ve Christine Sylvester öncülük yapmıştır.

Uluslararası ilişkilerde kadın kuramcı ve araştırmacı sayısının azlığı, uluslararası ilişkilerin soyut ve kişisel olmayan yapısı, ekonomilerin veya devletlerin kamusal alanlarının dikkate alınmaması, toplumsal cinsiyetin belirleyici bir değişken olarak kabul edilmemesi, disiplinin daha çok pozitivist yaklaşıma dayanması ve gerçekçiliğe yakınlığı feministlerin mücadele etmek zorunda kaldıkları diğer sorunlardır (Peterson, 1989: 75).

Feminist Uluslararası İlişkiler teorileri dış politikayı hangi kavramlarla, nasıl anlaşılması gerektiğini anlatır. Feminist disiplinin savaş, barış, güvenlik gibi alanlarına kadın bakış açısını ekleyerek daha yaşanabilir, barış içinde bir dünya için neler yapılabileceğine dair yaklaşımlar geliştirmeye çalıştığı da görülmektedir. Feminist yaklaşımlarla birlikte uluslararası ilişkiler alanında kadın aktörlerin sayısının artması da uygulamaya ilişkin önemli bir gelişme olarak adlandırılabilir (Tür ve Koyuncu, 2010:3-24).

Feminist uluslararası ilişkiler cinsiyetçi midir, disiplininde toplumsal cinsiyet eşitliği var mıdır, çeşitlilik mevcut mu, neden dış politikada karar alıcılar, uygulayıcılar, liderlerin cinsiyeti gibi sorular uluslararası ilişkiler çalışan feministlerin asıl sorularıdır. Bu tezde aranan cevap feminist uluslararası ilişkilerin dış politikaya nasıl bir yenilik getireceğidir. Feminist uluslararası ilişkiler militarizmi ve devlet merkeziliği eleştirir. Uluslararası ilişkiler çalışırken toplumsal cinsiyet perspektifinin göz ardı edilmemesi gerekir. Feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı savaş, nükleer

silahlanma, çevre, uluslararası terör, enerji kıtlığı veya diğer bölgelerdeki sorunların çözümü ya da göçmenlerin problemlerine ana akım uluslararası ilişkiler yaklaşımlarından farklı çözümler üretebilmektedir. Feminizm erkek egemen toplumu yıkıp yerine kadın egemen bir toplum inşa etmeyi amaçlamaz, cinsiyete dayalı tüm eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlar. Feministler, eleştirel kuramcılar ve postmodernistler uluslararası ilişkileri kadın ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarsız olmakla eleştirmektedir. Feminist hak ve özgürlük söylemleri liberal, kapitalist, ataerkil uluslararası sistemde yer alamamaktadır. Uluslararası ilişkiler tarafsız değildir, toplumsal cinsiyetlidir.

Ataerkil toplumlarda kadınların politika hakkında erkeklerden daha az bilgiye sahip olduğu ya da daha az bildiği konusunda bir yaklaşım gelişmiştir ancak kadın hareketlerinin ve feministlerin verdiği mücadele doğrultusunda bu tersine işletilmeye çalışılmış ve kadınlar siyasette aktif ve sürekli roller almaya başlamışlardır. Siyasete aktif katılım konusunda kadınların verdiği mücadele sonuçlarını göstermektedir. Feminist teorisyenler ve feminist hareketler tarafından öne sürülen politika önerilerinin çoğu, feminist bir dış politikanın nasıl yapılacağına dair fikirler üretirken, devletler de teori ve uygulamalarına kadınları ve toplumsal cinsiyeti dahil etmek için mevcut paradigmaları değiştirmeye odaklanmıştır. Bu çalışma feminist dış politika benimseyerek bunu yapmaya çalışan İzlanda, feminist dış politikayı dar bir çerçeveden, uluslararası yardım politikalarına uygulayan Kanada ve feminist olmamasına rağmen iç ve dış politikasında toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı politikalar yaparak cinsiyet eşitliğinde birinci sırada olan İzlanda üzerine odaklanmaktadır.

2014 yılında İsveç Dışişleri Bakanı Margot Wallström dünyanın ilk “feminist” dış politikasını (FFP) duyurmuştur. Üç yıl sonra, 2017'de Kanada tarafından ortaya konan Feminist Uluslararası Yardım Politikası, feminist dış politika kadar kapsamlı olmasa da dünya için ikinci bir feminist dış politika ilanıydı. İki ülkenin ardından, yine Avrupa kıtasında bulunan Fransa, Uluslararası Cinsiyet Eşitliği Stratejisini 2018'de güncellemiş ve “feminist diplomasi” yaklaşımını benimsemişler ve bir yıl sonra, 2019 Dünya Kadınlar Günü'nde tam kapsamlı bir feminist politika ilan etmişlerdir (Schiappa, 2018:5). Ardından Güney Amerika ülkesi Meksika ve İskandinavya'dan Norveç ile feminist dış politika benimseyen ülke sayısı arttı. Cinsiyet eşitliği

listelerinin başında yer alan İzlanda ise feminist dış politika ilan etmemesine rağmen iç ve dış politikada toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı politikalar üretmeye ve uygulamaya devam etmektedir. Ancak tüm dünya feminist dış politikanın ne olduğu konusunda üzerinde uzlaşmış bir fikre sahip değildir ancak öncelikle İsveç bu konuda tanımlayıcı ve açıklayıcı belgeler yazmaya ve yayınlamaya başlamıştır. Mevcut dış politikalar incelenerek, bu politikaların feminist dış politikaya nasıl dönüştürüleceği konusu uzun bir süre feminist dış politika benimseyen devletlerin ana meselesi haline almıştır. Bir dış politikayı neyin feminist yapıp yapmayacağı zirvelerde ve parlamentolarda tartışılmaya başlanmıştır.

İsveç'in feminist dış politika yaklaşımı dış politikanın tüm alanlarına yayılan ve diğer dış politika önceliklerine hizmet etmenin yanı sıra kendi iyiliği için cinsiyet eşitliğini ilerletmeyi amaçlayan en kapsamlı ve en eski yaklaşımdır. İsveç çerçevesi "üç R"yi kapsar: Kaynaklarla desteklenen ve artan kadın temsilini destekleyen kadın hakları bağlamında haklar, temsil ve kaynaklar.

İsveç, feminist dış politika uygularken zihinsel ve fiziksel engellerle baş etmek zorunda kalmaktadır. Yerleşmiş ataerkil ve cinsiyetçi düşünceler sahada ve teoride dış politika çalışanlarını ve araştırmacılarını kısıtlamaktadır. Bunun beraberinde İsveç uyguladığı ve ürettiği her politikada feminist yaklaşımı yansıtmalıdır. (silahlanma, uluslararası yardımlar vb.) Bu nedenle feminist dış politika söylemini ana akımlaştırmak sanıldığı kadar kolay değildir ancak İsveç Hükümeti işbirliği yaptığı diğer devletlere de 2014 yılı itibariyle diplomatik bir çerçeve sunmaktadır. Çerçeve sunmakta ancak feminist dış politikayı somutlaştırmak zaman almaktadır, ilkeler tamamlanmıştır ancak politikaları uygulamak için pratiğe ihtiyaç vardır. Buna rağmen bu söylem AB ülkelerini olumlu etkilemiştir, İsveç'in ardından Kanada, Norveç, Fransa, Meksika, İspanya gibi ülkeler de feminist dış politikayı benimsemişlerdir.

İsveç feminist dış politikayı ilan etmeden önce de çıkardığı yasalar ve yaptığı sözleşmelerle iç ve dış politikada, özellikle yardım ve kalkınma konularında toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemiştir ve ayrımcılıkla mücadele etmektedir ancak İsveç Dışişleri bu konuda Nordik ülkelerinden geri kaldıklarını kabul etmektedir. Bu noktada da İzlanda örnek ülke konumundadır.

İsveç, İzlanda ve Kanada, her üç devlet de 1995 Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, Kadın, Barış ve Güvenlik konulu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1325 (UNSCR 1325) Kararı ve Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) tarafı ülkelerdir. Aynı zamanda İsveç ve İzlanda kısa adıyla İstanbul'da imzalanmasından ötürü İstanbul Sözleşmesi olarak anılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin imzacılarından. Toplumsal cinsiyeti ana akımlaştırmaya odaklanan uluslararası anlaşmaların yanı sıra, feminist dış politika için sadece devletler değil küresel feminist hareketler ve yerelerde ulusal eylem planı yazılması için diğer feminist gruplar öneriler bulunmakta, lobi ve savunuculuk faaliyetleri yürütmektedir. Avrupa Konseyi, toplumsal cinsiyet eşitliğini ana akımlaştırmayı şu şekilde tanımlamaktadır: “Politika süreçlerinin (yeniden) düzenlenmesi, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi, bu sayede aktörler her düzeyde ve her aşamada tüm politikalara bir toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi dahil ederler ve politika üretmeye çalışırlar (Council of Europe, “What is gender mainstreaming?” Report, 1998).

Kadınların dış politikada yer alıyor olması özellikle feminist kadınların ataerkil yapıyla mücadele ederken kullandıkları yöntemler doğrultusunda şiddetin önlenmesi için politikalar üretilebilecek olmasına dair olan inançtır. Ancak bu konuda özcü ya da indirgemeci bir yaklaşıma yer verilmesi ataerkil inancı güçlendirdiği gibi kadınlara yönelik basmakalıp rolleri de yeniden üretmektedir. Bu nedenle küresel barış çağrılarına yönelik kadınların barışçıl olduğuna dair olan düşünce indirgemeci bir yaklaşımdır ve hatta kadınlar “low politics” denilen düşük politika alanlarına yönlendirilerek güvenlik, istihbarat gibi alanların dışına çıkarılarak iklim krizine karşı politikaların, sosyal hakların geliştirilmesine yönelik politikaların kadınların çalışma alanlarına bırakıldığı görülmektedir. Dış politika süreçlerinde de cinsiyete dayalı işbölümünün olduğunu görmek mümkündür. Kadınların daha çok sosyal yardım çalışmalarında, eğitim alanında ya da barış görüşmelerinde masadan ziyade görüşmelerde arka planda bırakıldıkları görülmektedir.

Bu çalışmada savulan temel tez parlamentosunda kadın katılımının yüksek olduğu devletler, feminist dış politika üretme ve uygulama noktasında başarıya ulaşacaktır. İsveç, ülke içinde ekonomik fırsat ve katılım, eğitim düzeyi, sağlık ve siyasi güçlendirme alanlarında cinsiyet eşitliği açısından sürekli olarak ilk beş ülke arasında yer almaktadır (Dünya Ekonomik Forumu, 2017). İsveç'in Feminist Dış Politika el kitabına göre: *“Dış politika izlerken, içeride cinsiyet eşitliği için sağlam bir ideolojik temelin yanı sıra siyasi liderliğin tam desteği ile güven vericidir. Bu bize, diyalog için çeşitli biçimlerde cinsiyet eşitliği konularını takip etmek için daha net araçlar sağladı.”* (İsveç Hükümeti, 2018). İzlanda ve Kanada da dış politikada sürdürdüğü politikaları iç politikadaki kadın temsiliyetinin gücüne borçludur. Feminist dış politika sadece dışişlerinde değil toplumun ve siyasetin her alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin savunulması ve uygulanmasıdır. Kadınların parlamentoda ve dışişlerde temsili İsveç, Kanada ve İzlanda'nın başarılı olduğu ortak alanlardır. Özellikle kadın dışişleri bakanları ve büyükelçiler İsveç, Kanada ve İzlanda'nın diğer ülkelere de örnek olduğu politik ve toplumsal alanlardır.

Sonuç olarak kadınların karar alma mekanizmasında aktif yer almaları çatışma ve savaş dönemlerinde, öncesinde ya da sonrasında alınan kararları da etkilemektedir. Parlamentosunda kadın sayısı yüksek olan ülkeler çatışma ve askeri müdahale kararlarının daha az alındığını, çatışma bölgelerine yönelik arabuluculuk faaliyetlerinin daha fazla yürütüldüğü, toplumsal cinsiyet ve bu temelli şiddet mağdurlarına yönelik daha fazla dış yardım yapıldığı gözle görünürdür. Ancak dış politikada sadece biyolojik olarak kadın olmak yeterli değildir, toplumsal cinsiyet farkındalığına sahip olmak uluslararası ilişkilerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını neden olacaktır ve feminist politikalar uygulamanın yolu açılacaktır çünkü feminist dış politika, egemen bir devletin diğer egemen devletlerle ilişkisi dahilinde, cinsiyetlerin siyasi, ekonomik ve sosyal eşitliği teorisine dayalı olarak, kadın haklarını ve çıkarlarına yönelik bir politikadır.

KAYNAKÇA

- Aydın, M . (1996). Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , 51 (01), 71-114.
- Baklacioğlu, N. Ö. (2017). “Uluslararası İlişkiler Yazınında Sınır”, *Uluslararası Sınırların Gölgesinde Mülteci Kadınlar* içinde, İstanbul: Der Yayınları.
- Belek Erşen, U. (2006). "*Birleşmiş Milletler kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi ve denetim mekanizması*". (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Chatfield, C. (2001). Concept of peace in history. *Peace and Change*, 11(2), 11-21.
- Clark, F. and Moser, C. (Ed.), (2001) “Introduction” Victims, Perpetrators or Actors? *Gender, Armed Conflict and Political Violence*, Londra: Zed Books.
- Coşkun, Ç (2019) Feminist Uluslararası İlişkiler Yazını Üzerine Bir İnceleme. *Kadın/Woman 2000-Kadın Araştırmaları Dergisi*, 20(2), 1-12.
- Demir, Z. (1997). *Modern ve Postmodern Feminizm*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Enloe, C. (2003), *Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler: Feminist Bakış Açısından Uluslararası Siyaset*, (Çev: Berna Kurt ve Ece Aydın). İstanbul: Çitlembik Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1990)
- Enloe, C. (2007). *Globalization and Militarism: Feminists Make the Link*, Rowman and Littlefield.
- Enloe, C. (2006). *Manevralar, kadın yaşamının militarize edilmesine yönelik uluslararası politikalar*, Çeviren S. Çağlayan. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Graham,E. ve Newnham, J. (2007). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, çev. H. Ahsen Utku, İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- Heywood, A. (2003). *Political Ideologies*. New York: Palgrave MacMillan.
- hooks, b. (1952). *Feminism Is for Everybody : Passionate Politics*. Cambridge, MA: South End Press.
- Jaggar, A. M. (1983). *Feminist politics and human nature*. Totowa, N.J: Rowman & Allanheld.

- McNutt, K., & Béland, D. (2015). Implementing an Integrated Governance Strategy: The Quest for Gender Mainstreaming in Canada. *American Review of Canadian Studies*, 45(4), 467-485.
- Ómarsdóttir (2010). Áhrif femínisma á íslenska utanríkisstefnu 1999-2009. *Stjórnmal og stjórnsýsla*, 6(2), 73-94.
- Paisley, F. (2002), "Cultivating Modernity-Culture and Internationalism in Australian Feminism's Pacific Age", *Journal of Women's History*, Indiana University Press, 14/3: 105-132.
- Peterson V.S. (2004). Feminist Theories within, Invisible to, and Beyond IR. *Brown Journal of World Affairs*, 10(2), 35-46.
- Ramazanoğlu, C. (1998). *Feminizm ve Ezilmenin Çelişkileri*. 1.Bsk. İstanbul: Pencere Yayınları.
- Schrumpf, F., Crawford, D. K., & Bodine, R. J. (2007). *Okulda çatışma çözme ve akran arabuluculuk*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Slyvester, C. (1994). *Feminist Theory and International Relations in Postmodern Era*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Slyvester, C. (1996) 'The Contributions of Feminist Theory to International Relations,' in S. Smith, K. Booth & M. Zalewski (eds.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Slyvester, C. (2012) "War Experiences/War Practices/War Theory", *Millennium Journal of International Studies*, 483-484.
- Slyvester C. (2002). *Feminist International Relations: An Unfinished Journey*. Cambridge University Press.
- Terrif, T. (1999). *Security Studies Today*, Cambridge, Polity Press.
- Tickner, J. A. (1999), "Searching For The Princess? Feminist Perspectives in International Relations", *Harvard International Review*, 21 (4), 44-48.
- Tickner, J. A., & Sjoberg, L. (2010). Feminism. In T. Dunne, M. Kurki, & S. Smith (Eds.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity* (2nd ed., pp. 195 - 212). Oxford: Oxford University Press.

Tickner, J. A. You Just Don't Understand: Troubled Engagements Between Feminists and IR Theorists, *International Studies Quarterly*, Volume 41, Issue 4, December 1997, Pages 611–632, <https://doi.org/10.1111/1468-2478.00060>

Tickner, J. (2005). Gendering a Discipline: Some Feminist Methodological Contributions to International Relations. *Signs*, 30(4), 2173-2188.
doi:10.1086/428416

Tickner, J.A. (1988). Hans Morgenthau's Principles of Political Realism: A Feminist Reformulation. *Millennium* 17 (3): 429–440.

Tickner, A. (2001) *Gendering World Politics: Issues and Approaches in Post-Cold War World Politics*, New York: Colombia University Press.

Tickner, J.A ve Sjoberg, L. (2007), "*Feminism*", T Dunne et. Al. (der.), International Relations Theories, Discipline and Diversity, Oxford: Oxford University Press.

Tür Ö. & Aydın Koyuncu Ç. (2010). Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları. *Uluslararası İlişkiler*, 7(26): 3-24.

True, J. ve Mintrom, M. (2001) "Transnational Networks and Policy Diffusion: The Case of Gender Mainstreaming", *International Studies Quarterly*, Cilt 45, 27–57.

Vriens, L. and Aspeslagh R. (1985). Peace education as Alternating between the person and structure. *The History and Social Science Teacher*, 20 (3/4), p. 11-19.

Yamaner, O. (Ed.). (2016). *20. Yüzyılda Savaş ve Kadın*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender & Society*, 1(2), 125–151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>

İnternet Kaynakları

"1 in 3 parliament and government members are women "

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20210307-1> Erişim: 12.06.2021

"6 of Iceland's Foreign Aid Partners"

<https://borgenproject.org/tag/un-women-national-committee-iceland/>
21.04.2021

Erişim:

"2020 Cinsiyet Eşitliği Raporu: Türkiye 153 ülke arasında 130. sırada".

[https://tr.euronews.com/2019/12/17/2020-cinsiyet-esitligi-raporu-turkiye-153-ulke-
aras-nda-130-s-rada](https://tr.euronews.com/2019/12/17/2020-cinsiyet-esitligi-raporu-turkiye-153-ulke-aras-nda-130-s-rada) Erişim: 01.02.2021

"2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'ndan öne çıkanlar".

<https://apos.to/s/606d76b9480b6300064801d8> Erişim: 11.06.2021

"ABD'nin İlk Amerikan Yerlisi İşleri Bakanı: Debra Haaland".

[http://esitlikadaletkadin.org/abd-nin-ilk-amerikan-yerlisi-icisleri-bakani-debra-
haaland/](http://esitlikadaletkadin.org/abd-nin-ilk-amerikan-yerlisi-icisleri-bakani-debra-haaland/) Erişim: 05.05.2021

"A record 98 women elected to Canada's 43rd Parliament, but equality advocates say that's not good enough".

[https://www.straight.com/news/1316756/record-98-women-elected-canadas-43rd-
parliament-equality-advocates-say-thats-not-good](https://www.straight.com/news/1316756/record-98-women-elected-canadas-43rd-parliament-equality-advocates-say-thats-not-good) Erişim: 05.05.2021

"Act on Equal Status and Equal Rights of Women and Men No. 10/2008, as amended by Act No. 162/2010, No. 126/2011, No. 62/2014, No. 79/2015, No. 117/2016 and No. 56/2017. "

[https://www.jafnretti.is/static/files/English_gogn_a_ensku_sidu/act-on-equal-status-
and-equal-rights-of-women-and-men-no-10-2008-as-amended-0101-2018-final.pdf](https://www.jafnretti.is/static/files/English_gogn_a_ensku_sidu/act-on-equal-status-and-equal-rights-of-women-and-men-no-10-2008-as-amended-0101-2018-final.pdf)

Erişim: 12.05.2021

"Add Women. Change Politics".

<https://liberal.ca/nominations/add-women-change-politics/> Erişim: 30.01.2021

"Canada's Feminist Foreign Assistance Policy. Ottawa. Global Affairs Canada".

<https://international.gc.ca/world-monde/assets/pdfs/iap2-eng.pdf> Erişim: 03.03.2021

"Canada doubles weapons sales to Saudi Arabia despite moratorium".

<https://www.theguardian.com/world/2020/jun/09/canada-doubles-weapons-sales-to-saudi-arabia-despite-moratorium> Erişim: 13.03.2021

"Canada Funding Financement Policy Politique".

https://www.international.gc.ca/world-monde/funding-financement/policy-politique.aspx?lang=eng&_ga=2.1611185.1813485899.1619092989-87163812.1619092986 Erişim: 24.04.2021

"Canada Launches new Feminist International Assistance Policy".

<https://www.peacewomen.org/resource/canada-launches-new-feminist-international-assistance-policy> Erişim: 24.04.2021

"CEDAW: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women".

<https://tr.euronews.com/2020/11/04/abd-secimleri-sarah-mcbride-ulkenin-ilk-trans-birey-senatoru-oldu> Erişim: 27 Mayıs 2021

"Christine Lagarde resigns as head of IMF".

<https://www.bbc.com/news/business-49009226#:~:text=Christine%20Lagarde%20has%20said%20she,the%20IMF%20on%2012%20September>. Erişim tarihi: 2 Nisan 2021.

"Cinsiyet Eşitliği Raporunda, cinsiyet eşitliği endeksinde ıkarılmıştır.".

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf Erişim: 04.05.2021

"Council of Europe: Iceland Human Rights&Equality".

http://www.coe.int/t/e/human_rights/equality/PDF_CDEG%282006%2915_E.pdf

Erişim: 18.05.2021

"Council of Europe: Iceland Human Rights&Equality Women's Rights".

http://www.coe.int/t/e/human_rights/equality/PDF_CDEG_2009_1_final_en.pdf

Erişim: 18.05.2021

Council of Europe. (1998). What is gender mainstreaming?
<https://www.coe.int/en/web/genderequality/what-is-gender-mainstreaming#:~:text=In%201998%2C%20the%20Council%20of,normally%20involved%20in%20policy%2Dmaking>. Erişim: 03.04.2019

"Equal power and influence for women and men – that's what Sweden is aiming for."
<https://sweden.se/society/gender-equality-in-sweden/>

European Parliament resolution of 15 January 2019 on gender mainstreaming in the European Parliament

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0010_EN.html Erişim: 12.06.2021

"First female Chief of Swedish Navy: Ewa Skoog Haslum".

<https://navalpost.com/first-female-chief-of-swedish-navy-ewa-skoog-haslum/>
Erişim: 24 Nisan 2021

"Gender Diversity Index 2020".

<https://europeanwomenonboards.eu/portfolio/gender-diversity-index-2020/> Erişim: 15.05.2021

"Gender equality and women's empowerment strategy".

<https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/Pages/gender-equality-and-womens-empowerment-strategy> Erişim: 21.03.2021

"Gender Equality & Royal Commission on the Status of Women (RCSW)".

https://www.criaw-icref.ca/images/userfiles/files/P4W_BN_RCSW_Access.pdf
Erişim: 04.04.2021

"Gender-based violence, sexual and gender-based harassment".

<https://www.jafnretti.is/en/vinumarkadur/gender-based-violence-sexual-and-gender-based-harassment-1> Erişim: 12.05.2021

“Government of Iceland: Humanitarian Assistance”.

<https://www.government.is/topics/foreign-affairs/international-development-cooperation/humanitarian-assistance/> Erişim:23.04.2021

"Iceland National Parliament".

<http://www.althingi.is/vefur/konur.html> Erişim: 17.05.2021

"Iceland's Women's Suffrage Movement".

<https://kvennasogusafn.is/index.php?page=womens-suffrage> Erişim: 19 Ekim 2019.

"In Sweden, hawkish defense and feminist diplomacy make odd bedfellows".

<https://www.csmonitor.com/World/Europe/2021/0104/In-Sweden-hawkish-defense-and-feminist-diplomacy-make-odd-bedfellows> Erişim: 24.04.2021

"Kanada'nın yeni kabinesinde 30 bakandan 15'i kadın: ‘Çünkü 2015 yılındayız’".

<https://www.diken.com.tr/kanadanin-yeni-kabinesinde-30-bakandan-15i-kadin-cunku-2015-yilindayiz> Erişim: 03.06.2021

"Margot Wallström: “Without Women, How Can We Achieve Sustainable Peace?”"

<https://www.ipinst.org/2018/09/women-and-international-peace-way-forward#>
Erişim: 30.05.2021

"Minister Bibeau announces support to Women’s Voice and Leadership initiative in Haiti".

https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2018/02/minister_bibeau_announcessupporttowomensvoiceandleadershi pinitia.html Erişim: 24.04.2021

"Monthly ranking of women in national parliaments".

<https://data.ipu.org/women-ranking?month=1&year=2021> Erişim: 30.01.2021

"Number of women in the Icelandic Parliament from 1974 to 2017".

<https://www.statista.com/statistics/1090600/number-of-women-in-the-icelandic-parliament/> Erişim: 18.05.2021

"Participation of Women in Public Life".

<https://epe.lac-bac.gc.ca/100/200/301/pco-bcp/commissions-ef/bird1970-eng/bird1970-part3-eng.pdf> Erişim: 22.02.2021

"Report of the Secretary-General on women and peace and security".

http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2012_732.pdf Erişim tarihi 18/06/2020

“Schiappa, M. (2018, March 13). France is back and so is feminism: Statement at the 62nd session of the Commission on the Status of Women (CSW) General Debate. Permanent mission of France to the United Nations in New York”

<https://onu.delegfrance.org/France-is-back-and-so-isfeminism> Erişim: 09.09.2018

"Sweden's feminist foreign policy – examples from three years of implementation".

<https://www.government.se/information-material/2017/10/swedens-feminist-foreign-policy--examples-from-three-years-of-implementation/> Erişim: 29.05.2021

"Sweden, Government of 2020".

<https://fts.unocha.org/donors/2921/flows/2020?f%5B0%5D=destinationGlobalClusterIdName%3A13%3AGender%20Based%20Violence> Erişim: 01.06.2021

"States of Fragility 2020".

https://www.oecd-ilibrary.org/development/states-of-fragility-2020_ba7c22e7-en
Erişim: 02.02.2021

"The Misogynist Violence of Iceland's Feminist Paradise".

<https://foreignpolicy.com/2020/07/15/the-misogynist-violence-of-icelands-feminist-paradise/> Erişim: 09.04.2021

"The Swedish Foreign Service action plan for feminist foreign policy 2019–2022, including direction and measures for 2020".

<https://www.government.se/499195/contentassets/2b694599415943ebb466af0f838da1fc/the-swedish-foreign-service-action-plan-for-feminist-foreign-policy-20192022-including-direction-and-measures-for-2020.pdf> Erişim: 29.05.2021

“Uluslararası Belgeler”. <https://nazanmoroglu.com/uluslararasi-belgeler/> Erişim: 15.06.2021

“Vigdís Finnbogadóttir”.

<http://www.councilwomenworldleaders.org/vigdiacutes-finnbogadoacutettir.html>

Erişim: 20.05.2021

"Women in Work Index 2021: The impact of COVID-19 on women in work".

<https://www.pwc.co.uk/services/economics/insights/women-in-work-index.html>

Erişim: 14.03.2021

“Women's Strike 1975: When the Red Socks paralyzed Iceland”.

<https://www.tellerreport.com/life/--women-s-strike-1975--when-the-red-socks-paralyzed-iceland-.Sk1dgxwE.html> Erişim:18.05.2021

"Women in the Parliament of Canada".

<https://hillnotes.ca/2020/01/23/women-in-the-parliament-of-canada/>

Erişim:

19.05.2021

“Women in Parliament”.

<https://www.althingi.is/english/about-the-parliament/women-in-parliament/>

Erişim:

12.06.2021

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : VARHAN, Esra

Uyruğu : T.C

Doğum Tarihi ve Yeri :

Telefon :

Faks :

E-mail :

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Uluslararası Politik Ekonomi	2021
Lisans	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	2018
Lisans	İletişim Bilimleri	Devam

Yabancı Dil

İngilizce

Yayımlar

Varhan, E. (2019). Diyarbakır'da Bir Kadın Direnişi: Jiyan Semt Pazarındaki Kadınların Mekân Mücadelesi Kültür ve İletişim , (44), 275-283.

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

28/06/2021

Tez Başlığı / Konusu:

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE FEMİNİST TEORİ: İSVEÇ, İZLANDA VE KANADA KARŞILAŞTIRMALI FEMİNİST DIŞ POLİTİKA ANALİZİ

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 101 sayfalık kısmına ilişkin, 16/06/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 11 (on bir) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

28/06/2021
Esra VARHAN

Adı Soyadı: Esra VARHAN

Öğrenci No: 189220022014

Anabilim Dalı: Uluslararası Politik Ekonomi

Programı: Uluslararası Politik Ekonomi

Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Erkan AFŞAR

28/06/2021

ENSTİTÜ ONAYI

UYGUNDUR

...../...../.....

Prof. Dr. Bekir KOÇLAR
Enstitü Müdürü